DE[illegible]NOST

6. 11. 1976 - ŠT. 44 - L. XXXV. - CENA 3 DIN

GLAVNI UREDNIK: VOJKO ČERNELČ

ODGOVORNI UREDNIK: BOJAN SAMARIN

NARODNI IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA-MATIČNA SLUŽBA
61000 LJUBLJANA PP 259-V

Po poti svetlih zgledov

Foto: Andrej Selan

Kako do ciljev?

Osnutku resolucije o politiki uresničevanja srednjeročnega družbenega plana razvoja Jugoslavije v prihodnjem letu ni možno oporekati nekaterih novih kakovosti. Ne le, da bo resolucija po predvidenem rokovniku sprejeta pravočasno, tudi v uresničevanje posameznih družbenoekonomskih ciljev se spušča odločneje in jih opredeljuje podrobneje kot prejšnje resolucije. Skratka, prvič smo dobili dokument te vrste, ki natančneje usmerja družbeno akcijo k uresničevanju posameznih nalog.

Vendar pa je dosedanja javna razprava »odkrila« precej pomanjkljivosti, ki kajpak izvirajo iz dosedanjih slabosti družbenega planiranja in ki jih v sorazmerno kratkem času nekaj let še ni možno povsem odpraviti. Dejali bi, da resolucija zasluži predvsem očitek na račun »štartne pozicije«. Tudi tokrat so se sestavljalci osnutka preveč oprli na potrebe in iz njih izpeljali predlagane stopnje gospodarske rasti. Kako sicer razumeti resolucijo, ki pravi, da je stopnja rasti družbenega produkta 5,5 odstotka najnižja možna, če hočemo doseči zastavljene cilje!?

Na drugi strani pa resolucija premalo poudarja nekatere akcije, ki so odločilnega pomena za doseganje dohodka v prihodnjem letu in torej tudi za rast družbenega proizvoda. Resda se nekateri ukrepi (ki pa bi jih resolucija tudi morala vsebovati, kot so politika cen, zunanjetrgovinski sistem in drugi) še pripravljajo, vendar bi moralo gospodarstvo vedeti, »kaj jih v prihodnjem letu čaka«. Skratka, v osnutku je dovolj strateških ciljev, za katere so se dogovorile republike in pokrajini, manjkajo pa ukrepi, s pomočjo katerih bi lahko zastavljene cilje dosegli. Do sprejetja zvezne resolucije je sicer še poldrugi mesec časa, kar pa je za medrepubliški usklajevalni postopek zelo kratka doba; tako je vprašanje, ali bodo oblikovalci zvezne resolucije lahko vse pripombe iz javne razprave upoštevali.

B. RUGELJ

PREDSEDSTVO REPUBLIŠKEGA SVETA ZSS O OSNUTKU ZVEZNE »RESOLUCIJE 77«

Uskladiti želje in možnosti

Resolucija naj bolj natančno opredeli skupen odnos vseh treh oblik porabe do doseženega družbenega proizvoda in vsaki posebej njen prostor za ustrezno rast

Ob nespornih kakovostih osnutka resolucije o politiki uresničevanju družbenega plana Jugoslavije za obdobje 1976 do 1980 za leto 1977, ki se kažejo predvsem v tem, da osnutek skuša izhajati iz doseženih gospodarskih rezultatov v letošnjem letu in skuša usmeriti družbenoekonomski razvoj samo v mejah dejanskih možnosti, je predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije minuli četrtek ugotovilo tudi nekatere, rekli bi tradicionalne pomanjkljivosti tega pomembnega planskega dokumenta.

Od številnih pripomb, ki jih je predsedstvo v svoji razpravi sprejelo in pomenijo hkrati predloge za ustrezne spremembe in dopolnitve besedila resolucije, so nedvomno najpomembnejše tiste, ki zadevajo na osnovno delitev prigospodarjenega dohodka: na osebno, skupno in splošno porabo. Po mnenju sindikatov namreč resolucija pušča preveč »svobode« gibanju splošne porabe, katere polovico predstavlja zvezni proračun; to pa kajpak lahko zmanjšuje sredstva za skupno porabo (zdravstvo, izobraževanje itd.). Nedvomno je treba, tako sodijo v sindikatih, rast vseh treh oblik porabe najprej obravnavati kot celoto glede na rast družbenega proizvoda in določiti razmerje med rastjo obeh. Potem pa bi morali v resoluciji določiti »prostor za gibanje« ne le osebni, temveč tudi splošni in skupni porabi. V osnutku resolucije pa je določeno, naj se osebna poraba povečuje po stopnji 4,5 odstotka, skupna in splošna poraba pa naj naraščata počasneje kot družbeni proizvod, ki naj bi naraščal po stopnji 5,5 odstotka. Ob tem velja poudariti tudi očitek, da osnutek resolucije opredeljuje stopnje gospodarske rasti predvsem iz potreb in da resolucija v celoti premalo izhaja iz uveljavljanja kakovostnih dejavnikov razvoja.

Sindikati tudi sodijo, da bi resolucija morala podrobneje opredeljevati pomen in pogoje realizacije nekaterih pomembnih družbenoekonomskih ciljev, ki smo jih sicer začrtali v srednjeročnem programu razvoja, pa jih je vendarle treba v vsakoletnih načrtih zapisati med prednostne naloge (denimo energetika). Tudi politika zaposlovanja je opredeljena zelo načelno, prav tako kadrovska politika, čeprav sta ti dve »poglavji« temeljnega pomena za uspešno uresničevanje zastavljenih družbenoekonomskih ciljev. Premalo podrobni so ukrepi za doslednejše uveljavljanje enotnega jugoslovanskega trga, kar je tudi eno izmed določil, ki naj bi jih vsebovala predvsem zvezna resolucija. Skratka, osnutek zvezne resolucije o družbenoekonomskem razvoju za prihodnje leto je sicer sprejemljiv dokument, ki je v marsičem bolj podroben in natančen kot predhodnik resolucije, ima pa še nekaj vrzeli, ki jih bo kajpak treba zapolniti. Na seji se je predsedstvo tudi dogovorilo, da bo javna razprava o osnutku republiške resolucije na vseh ravneh organiziranosti slovenskih sindikatov zaključena do konca tega meseca, do konca decembra pa naj bi sindikati pripravili akcijske programe za uresničevanje določil resolucije, ki jo bo 25. decembra sprejela republiška skupščina.

I. S.

PREDSEDSTVO SVETA ZSJ O ZAŠČITI PRI DELU

Številke dajo misliti

Že podatek, da se v Jugoslaviji na delovnih mestih letno poškoduje 280.000 ljudi, skoraj 500 pa jih izgubi življenje, opozarja, da bomo morali pospešiti akcijo za večjo in bolj učinkovito varstvo delovnega in življenjskega okolja zaposlenih

»Za varstvo delovnega in življenjskega okolja iščemo najboljše rešitve ob vse večji dejavnosti sindikata. Toda, gledano v celoti, zaščita še vedno ni na zadovoljivi ravni. O tem zgovorno priča podatek, da se pri nas poškoduje na delovnih mestih letno 280.000 ljudi, kakih 500 pa jih izgubi življenje. Zato je treba okrepiti odgovornost, izboljšati organizacijo in varstvo pri delu. Ta naloga pa ne obvezuje samo odgovornih, ampak vse dejavnike v organizacijah združenega dela. Seveda mora biti sindikat na čelu te akcije, bolj uporen in dosleden v iskanju rešitev ter v zahtevah, da ne dopušča dela na takih delovnih mestih, ki ogrožajo zdravje in življenje delavcev.«

To je na seji predsedstva sveta ZSJ pred dnevi poudaril predsednik Mika Špiljak, ko so analizirali dosedanjo aktivnost sindikata na področju varstva pri delu, o kateri bodo razpravljali tudi na bližnji seji sveta Zveze sindikatov Jugoslavije. Predsedstvo se je zavzelo, da varstvu delovnega in življenjskega okolja in reševanju njegovih problemov posvetimo v bodoče več pozornosti zlasti, ker ugotavljamo, da iz leta v leto raste število smrtno ponesrečenih in poškodovanih pri delu. Kot je dejal predsednik sveta ZSJ Mika Špiljak, mora biti sindikat v tej akciji bolj energičen kot doslej; zahteval naj bi celo prepoved dela na takih delovnih mestih in v obratih, ki delavcem ne zagotavljajo potrebnega varstva.

Na področju delovnega varstva je potrebna korenita prelomnica, saj vedno bolj govorimo o poškodbah in o smrtnih primerih na delovnih mestih, namesto o vzrokih, pa o tem, koliko investiramo v varstvo pri delu, kakšna je tehnologija itd. Ni namreč malo primerov, da tudi nove tovarne z najsodobnejšo tehnologijo postajajo »tovarne invalidov«. Tako ponekod delavci ne delajo več kot 10 let in dosežejo komaj 30 let starosti. Teh pojavov pa v naši humani družbi ne bi smeli dopustiti.

Marsikaj lahko storimo za boljše delovno varstvo brez večjih investicij, z bolj ali manj drobnimi spremembami v proizvodnji, kakor so na seji dejali nekateri člani predsedstva sveta ZSJ in pri tem obsodili pojave, ko je skrb za varstvo na delovnih mestih postala v številnih delovnih organizacijah postranska zadeva.

V. K.

OBISK DELEGACIJE ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE NA HRVAŠKEM

Izmenjava izkušenj

Ljubljana, 4. — Na povabilo republiškega sveta Zveze sindikatov Hrvaške je danes odpotovala v Zagreb na tridnevni obisk petčlanska delegacija slovenskih sindikatov, ki jo vodi predsednik Janez Barborič. V delegaciji so še Ivanka Vrhovčak, Slavko Grčar, Edo Gaspari in Franc Godina. S hrvaškimi sindikalnimi delavci se bodo med drugim pogovarjali o samoupravnem sporazumevanju o dohodku in delitvi dohodkov, nalogah sindikata pri notranji delitvi dohodka po rezultatih dela, izmenjali bodo izkušnje o organizacijskih spremembah v sindikatih in zvezi sindikatov, o nadaljnjih nalogah pri uresničevanju zakona o združenem delu, posebno pozornost pa bodo posvetili perečim vprašanjem oddiha in rekreacije delavcev.

PRED REFERENDUMOM O SAMOPRISPEVKU II

Družbeni utrip pravi: ZA

Kako teče javna razprava o uvedbi drugega samoprispevka? Kako smo se organizirali v pripravah na referendum? Kakšen je utrip družbenega razpoloženja? Odgovore smo dobili pri tovariših v ljubljanskih občinskih svetih ZSS

STRAN 5

Milijarde v maliganih

Alkoholizem je pri nas tako razširjen, da si sploh ne moremo zamišljati saniranja gospodarstva, zlasti pa ne produktivnosti dela, dokler ne bomo z ustrezno družbeno akcijo zmanjšali moč subkulture alkoholnih, zdravili množice alkoholikov in se lotili znanstveno utemeljene preventive. Brez dezalienacije alkoholikov in njihovih družin pa tudi ne moremo uresničiti v celoti samouprave, ugotavlja na začetku serije prispevkov zdravnik — specialist dr. Janez Rugelj.

STRAN 8

KAJ SMO STORILI...

»NAPAČNO TOLMAČENJE«

Sindikalna lista izraža stališča te družbenopolitične organizacije, ki bi se jih njeni člani torej morali držati; vendar temu ni vedno tako. Mnoga določila so vodstva podjetij – čeprav so listo sprejela in vključila v samoupravni sporazum o delitvi dohodka in sredstev za osebne dohodke in v svoje samoupravne akte – preprosto prezrla; samoupravni organi so jih pri tem, vede ali nevede, podprli; tiho so bili tudi sindikalni funkcionarji.

Sindikati z osnutkom liste za leto 1977 znova začenjajo boj za spoštovanje določil celotne liste, ko bo ta sprejeta in vključena v samoupravni sporazum in samoupravne akte. Ta boj bo zlasti težak pri nekaterih določilih sindikalne liste, denimo pri terenskih dodatkih. Čeprav je bilo stališče sindikatov že doslej povsem jasno glede namena in uporabe terenskega dodatka, v temeljnih organizacijah doslej tega niso vedno spoštovali. Kdo je temu kriv, ali mlačne osnovne organizacije sindikata ali kdo drug, je težko reči. Vsekakor pa je način, kako so v podjetjih uporabljali terenski dodatek, v nasprotju s socialistično moralo in ne nazadnje tudi z našimi predpisi.

Namen terenskega dodatka, kot ga razumejo in podpirajo sindikati, je v nadomestilu povišanih življenjskih stroškov. V mnogih podjetjih pa so terenski dodatek pojmovali kot del osebnega dohodka delavca in so ga kajpak tako tudi izplačevali. Seveda tega niso storili iz nevednosti, pač pa iz natančne računice. Terenski dodatek namreč ni obremenjen s prispevki, kot so sredstva za osebne dohodke. Podjetje, ki je delavcu v osebni dohodek štelo terenski dodatek, je plačevalo iz naslova sredstev za osebne dohodke manjše prispevke. Tako je torej delovna organizacija na račun delavcev, ki so delali na terenu, varčevala, delavci pa so bili zavoljo tega oškodovani. Vsota, ki so jo v mesečnem osebnem dohodku prejeli na račun terenskega dodatka, se namreč odbija pri izračunu osnove za nadomestilo osebnega dohodka v času bolezni, prav tako pa je ne upoštevajo pri izračunu pokojninske osnove.

Sindikalna lista za prihodnje leto tudi „ukinja" izplačevanje terenskega dodatka delavcem, ki se na teren in domov vozijo vsak dan. Osnovne sindikalne organizacije pa bodo ob tem določilu, če bo seveda sprejeto in uveljavljeno v javni razpravi o sindikalni listi, morale vso pozornost posvetiti osebnim dohodkom delavcev, ki se jim ta dodatek ne bo več izplačeval. Nikakor namreč ne bi smeli dopustiti, da bi zavoljo tega poslej imeli ti delavci osebne dohodke nižje za omenjeni dodatek! V podjetjih bi morali vožnjo na delo na teren in domov ovrednotiti kot težje delovne razmere. Nikakor pa, ponavljamo, delavci ne bi smeli ostati prikrajšani zavoljo tega, ker so vodstva podjetij pomen terenskega dodatka „napak razumela".

B. RUGEL.

SLOVENSKA SINDIKALNA ORGANIZACIJA V BADEN-WÜRTENBERGU

Poglobljeno sodelovanje

Ivanka Vrhovčak: »Obisk lahko ocenim kot zelo uspel in koristen«

»Naš obisk pri sindikatih pokrajine Baden-Wuertenberg ocenjujem kot zelo uspel in koristen, saj smo vsestransko in tvorno obravnavali probleme naših delavcev, poglobili in razširili stike s tamkajšnjimi sindikati DGB, ter se prepričali o zainteresiranosti za vsebinsko bogatejše sodelovanje nemških partnerjev z našimi podjetji na gospodarskem področju,« je v razgovoru za naš list izjavila generalna sekretarka RS ZSS Ivanka Vrhovčak, ki je vodila našo sindikalno delegacijo med obiskom v Baden-Wuertenbergu. V delegaciji so bili še: dr. Lev Svetek, načelnik oddelka za konvencije pri Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja delavcev SRS, Viktor Eržen, predsednik občinskega sveta ZSS Kranj in Franc Fistrovič, predsednik medobčinskega sveta ZSS za Podravje.

V Baden-Wuertenbergu je med 460.000 tujimi delavci kakih 120.000 Jugoslovanov, od tega skoraj 20.000 Slovencev. Sodelovanje obeh sindikatov pri kar najbolj celovitem razreševanju problemov naših delavcev, začasno zaposlenih na tujem, je seveda razumljivo in je pred leti tudi pomenilo prvo vsebino stikov med sindikalnima organizacijama. Ti stiki so se iz leta v leto poglabljali. Tako so tokrat slovenski in nemški sindikalni delavci izmenjali stališča in izkušnje iz delovanja svojih organizacij, dogovorili pa so se tudi za sodelovanje in stike sindikatov v Kranju s sindikati v Heilbronnu in mariborskih sindikatov s sindikati v Villingen-Schweinngenu.

Tovarišico Vrhovčakovo smo tudi zaprosili, naj bi nam zaupala kar največ vtisov z obiska. Med drugim je dejala:

»Naleteli smo na izjemno topel sprejem in na veliko pozornost — tudi v sredstvih javnega obveščanja. Ob tem so gostitelji posebej poudarili, da prihajamo iz dežele, ki je po njihovih izkušnjah vodila in vodi zelo aktivno skrb za svoje delavce, začasno zaposlene na tujem. Z druge strani smo se lahko med obiskom v tovarni Maizena v Heilbronu, ki je del koncerna Knorr, prepričali, da znajo ceniti dobro delo in solidno organizacijo ljubljanske Kolinske, s katero že sodelujejo in so prav zaradi tega zainteresirani za poglobitev sodelovanja.«

»Vsebina razgovorov z našimi delavci?«

»Prvič smo se srečali z njimi v tovarni Saba v Villingenu. Ugotovili smo, da v tej tovarni zelo dobro skrbijo za urejanje delovnih in življenjskih razmer. Zato je bil še posebej zanimiv obisk v njihovem mednarodnem kulturnem centru, kjer tuji delavci vseh narodnosti lahko razvijajo skupno in tudi lastno dejavnost.

Naslednji obisk je veljal slovenskemu klubu Triglav v Stuttgartu. Na lastne oči smo se lahko prepričali o izredno razgibani in bogati dejavnosti tega kluba, ki je odprt tudi za delavce vseh drugih naših narodov in narodnosti in v katerega se delavci radi vključujejo, saj jim pomeni vedno bolj živ in privlačen del njihove domovine. V razgovorih z našimi ljudmi smo se še posebej zaustavili ob možnostih postopnega vračanja v Jugoslavijo. Naši delavci so pri tem še posebej pokazali zanimanje za odpiranje novih delovnih mest zanje in za novo ustavno opredelitev delovnega razmerja pri nas, ki poleg pravice do dela pomeni tudi aktivno angažiranje delavcev kot samoupravljavcev.

Tretje srečanje pa je bilo na sedežu DGB v Stuttgartu, kjer so se naši sindikalni poverjeniki in člani obratnih svetov zbrali na seminarju, na katerem smo obravnavali najrazličnejše zadeve s področja socialnega in invalidskega zavarovanja.«

»Morda bi za zaključek povedali še kaj?«

»Želela bi poudariti, da smo — vsaj upam — uspeli odgovoriti na vsa vprašanja naših ljudi. Prav ob vprašanjih pa smo se lahko prepričali, da naši ljudje — čeprav mnogi že leta delajo v tej deželi, še vedno ne poznajo dovolj svojih pravic in dolžnosti. Njihova obveščenost torej ne ustreza prizadevanjem in naporom, ki jih vlaga naša družba, da bi bili naši delavci, začasno zaposleni na tujem, res dobro obveščeni o vsem, kar bi morali vedeti. To pomanjkljivost lahko odpravimo le postopoma, s tesnejšim sodelovanjem in boljšo povezanostjo vseh ljudi in naših služb, ki v pokrajini Baden-Wuertenberg opravljajo najrazličnejše dolžnosti z namenom, da bi bili vselej na voljo in v pomoč našim delavcem.«

M. G.

IZ REPUBLIŠKIH ODBOROV

SINDIKAT DELAVCEV TEKSTILNE IN USNJARSKE INDUSTRIJE SLOVENIJE: Na seji izvršnega odbora so obravnavali dejavnost osnovnih in občinskih organizacij v javni razpravi o osnutku zakona o združenem delu. Še posebej pa so spregovorili o uresničevanju določil samoupravnih sporazumov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov in se zavzeli za spoštovanje dogovorjenih meril. Na seji so sprejeli še osnutek sindikalne liste in se dogovorili za akcijo sindikalnih organizacij pri uresničevanju njenih določil v praksi.

SINDIKAT DELAVCEV GOSTINSTVA IN TURIZMA SLOVENIJE: Posebno skrb RO posveča sistematizaciji delovnih mest v tej dejavnosti, oblikovanju metodologije za analitsko oceno delavčeve učinkovitosti in sploh določilom samoupravnega sporazuma o delitvi dohodka in osebnih dohodkov.

Vsem delavcem je RO poslal tudi samoupravni sporazum o ustanovitvi posebne izobraževalne skupnosti za izobraževanje in vzgojo delavcev gostinskih in turističnih poklicev. Z uresničevanjem tega sporazuma bo omogočeno delavcem v temeljnih organizacijah združenega dela gostinstva in turizma ter delavcem, ki delajo s sredstvi v lasti občanov, uresničevanje ustavnih pravic, interesov in potreb po znanju.

SINDIKAT DELAVCEV KMETIJSTVA, ŽIVILSKE IN TOBAČNE INDUSTRIJE SLOVENIJE: Skupaj z RO sindikatov delavcev lesne i ndustrije in gozdarstva, trgovine ter gostinstva in turizma so sklicali aktiv komunistov, ki delajo v teh odborih ter se dogovorili o konkretnih nalogah pri uresničevanju sklepov seje predsedstva CK ZKS, ki je razpravljalo o nadaljnjih nalogah pri uresničevanju samouravnih družbenoekonomskih odnosov v kmetijstvu, gozdarstvu, trgovini in gostinstvu.

SINDIKAT DELAVCEV TRGOVINE SLOVENIJE: V teku je javna razprava o osnutku samoupravnega sporazuma o ustanovitvi posebne izobraževalne skupnosti za trgovino. V RO analizirajo rezultate javne razprave oonutku zakona o združenem delu. Z vodstvi občinskih organizacij so se dogovorili o nujnih nalogah, ki jih morajo opraviti osnovne organizacije sindikata pri samoupravni organiziranosti in uresničevanju družbenoekonomskih odnosov, kot so zapisani v ustavi in zakonu o združenem delu.

IZDAJATELJSKI SVET DELAVSKE ENOTNOSTI

»Lep napredek!«

Ocena enoletnega uresničevanja novega koncepta — Danilo Domanjko: odgovorni urednik založbe »Delavska enotnost«

Kako uredništvo »Delavske enotnosti« uresničuje svoj koncept, sprejet pred letom, kaj velja in kaj manjka v časniku?

To so bila glavna vprašanja, na katera je odgovarjal v torek izdajateljski svet. Splošna ocena vseh navzočih je bila, da je časnik lepo napredoval — tako na področju svojega družbenopolitičnega poslanstva kot vsebinsko in oblikovno. Skratka, da je na dobri poti, da kmalu postane takšen politični tednik, kot ga slovenski sindikati želijo in potrebujejo.

Na naloge v prihodnjem obdobju je opozoril v uvodu za razpravo predstavnik uredništva, ki si bo prizadevalo, da bo časnik postal še bolj sindikalen — torej, da bo še hitreje opuščal splošne informacije in vso pozornost posvečal vprašanjem, pri katerih so angažirani sindikati. Prizadevalo si bo, da bodo ob vsaki problematiki prisotna stališča slovenskih in jugoslovanskih sindikatov. Glavna naloga je bila in bo — obveščanje o dogajanjih v sindikatih. Kljub napredku pri obveščanju pa je le res, da je časnik uspel vsaj v glavnem poročati o delu sindikalnih vodstvenih organov, mnogo manj pa o dogajanju v bazi. Čeprav je poleg subjektivnih težav tudi mnogo objektivnih, ima redakcija načrt, kako v čim krajšem času odpraviti to pomanjkljivost — tako na področju SRS kot SFRJ.

Posebno pozornost bo uredništvo še vnaprej posvečalo, kako sindikati na vseh ravneh opravljajo svoje naloge v delegatskem sistemu ter skušalo doseči, da se bo na njenih straneh pojavljalo še več ljudi iz vrst sindikalnih delavcev, ki ob določenem trenutku lahko povedo kaj pomembnega.

Izdajateljski svet je odobril načrte redakcije, hkrati pa dal več tehtnih predlogov. Po mnenju članov sveta bi kazalo še bolj podrobno pojasnjevati politiko sindikatov ter potem dosledno spremljati, kako se ta politika uresničuje. Pri poročanju o dogajanju v sindikatih po drugih jugoslovanskih republikah kaže pisati primerjalno ter opozarjati na različna stališča do enakih problemov, zlasti pa naj bi časnik še več in podrobneje pisal o pozitivnih primerih, kako so kaj uredili v kakšni organizaciji združenega dela, ker bi to lahko mnogi uporabili pri razvozljavanju svoje problematike.

Te in druge koristne predloge bo uredništvo upoštevalo.

Ob koncu seje je izdajateljski svet imenoval Danila Domanjka za odgovornega urednika založbe »Delavska enotnost«, ki je bil doslej urednik v tej založbi.

V. Č.

Na podlagi 64. člena samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke delavcev kovinske in elektro industrije ter proizvodne obrti SR Slovenije in sklepom skupne komisije z dne 22. 10. 1976 ter z vednostjo zbora udeleženk samoupravnega sporazumevanja z dne 22. 10. 1976 izrekamo

Javni opomin

TOZD — LIBIS — PAP, Ljubljana, Celovška 258 in DO Obrtno kovinsko podjetje — OKP, Dobova zaradi kršitve 59. člena sporazuma. Obe podpisnici nista skupni komisiji poslali zahtevanih podatkov o delovanju samoupravnega sporazuma niti se nista odzvali večkratnim pozivom, da to storita.

SKUPNA KOMISIJA

Na zalogi imamo značke Zveze sindikatov Jugoslavije po ceni 15 dinarjev. Naročila sprejema: ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4-II.

RO SINDIKATA DELAVCEV KULTURE SLOVENIJE

Usposobiti aktiviste

Sindikalne organizacije bodo morale sodelovati pri pripravljanju samoupravnih aktov

Dveh zelo obsežnih tem se je na zadnji seji lotil republiški odbor Sindikata delavcev kulture Slovenije. Delegati so razpravljali o operativnem načrtu nadaljnjih sindikalnih akcij za spreminjanje samoupravnih odnosov, ki ga je sprejelo predsedstvo RS ZSS; pripombe pa so dali tudi k predlogu samoupravnega sporazuma o temeljih plana Kulturne skupnosti Slovenije za obdobje 1976—1980.

Razprava o nadaljnjih nalogah sindikata pri spreminjanju samoupravnih odnosov je pokazala, da se sindikalni delavci zavedajo nove vloge sindikata, ko mu je po novi ustavi določena vodilna funkcija pri uveljavljanju samoupravljanja v celoti. Prav zaradi te nove vloge pa se dogaja, da sindikalni delavci niso dovolj strokovno usposobljeni; nujno je, da se seznanijo z osnovnimi samoupravnimi akti. Po prikazu konkretnih problemov iz svojih delovnih okolij so se delegati dogovorili, da bo treba z vso resnostjo začeti z organizirano akcijo za temeljito in konkretno usposabljanje sindikalnih aktivistov za naloge, ki jih morajo opravljati sindikalne organizacije in njihovi organi pri uresničevanju zakona o združenem delu in drugih sistemskih zakonov, družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov.

Sindikalne organizacije so med drugim tudi organizatorji razprav o samoupravnem sporazumu o temeljih plana Kulturne skupnosti Slovenije. Predlog samoupravnega sporazuma o temeljih plana, ki je v skladu z družbenim planom SRS za obdobje 1976—1980, je že bil v razpravi v občinskih kulturnih skupnostih. Po 10. novembru pa bo šel v razpravo po organizacijah združenega dela. Sporazum predvideva precejšnja sredstva za skupno dogovorjeni program v republiki in solidarnostno prelivanje sredstev v tiste občine, kjer so kulturne dejavnosti slabo razvite. Ta komponenta bo prišla bolj do veljave, ko bodo izdelani minimalni standardi, na osnovi katerih bo zagotovljeno enakomerno pokrivanje vsega slovenskega prostora z vsemi vrstami kulturnih dobrin in dejavnosti vsaj v dogovorjenem minimalnem obsegu.

STANKA RITONJA

NAJ OSTANE MED NAMI

V »Donitovih razgledih« smo prebrali:

»Glede na izreden porast bolniškega staleža v Donitu se porajajo mnenja, da bi bila integracija z še nekaterimi TOZD kliničnega centra ekonomsko in politično utemeljena.«

Sprašujemo: samo v Donitu ali še kje drugje?!

PO TREH LETIH OBLJUB ZDAJ VENDARLE STVARNOST

HIŠE S TEKOČEGA TRAKU

Gorenje bo začelo s poizkusno proizvodnjo celičnih stanovanj — Veliko hitreje, kvalitetneje in ceneje — V začetku po deset stanovanj na dan — Gradnja petih tovarn

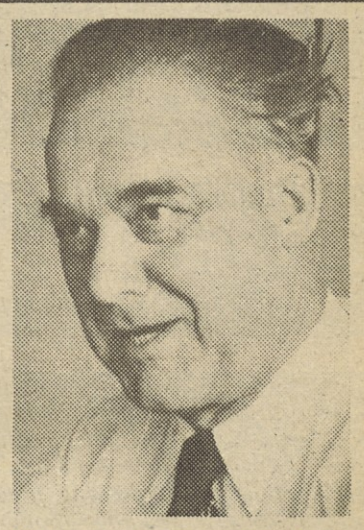

Dipl. inž. Ljubo Kovačič: »Ceneje, hitreje in kvalitetneje graditi. To je vodilo Gorenja.«

Nova tovarna IGE v Šaleku pri Velenju, ki je nekaj let samevala, zdaj pa bodo v njej na »tekočem traku« izdelovali stanovanja.

Prva vest o celični gradnji stanovanj je prišla iz Velenja že pred nekaj leti. Vodstvo Gorenja je takrat skrbno prikrivalo svoj, iz Amerike prinešen program o tovrstni, v svetu že znani gradnji. Vse, kar je bilo takrat možno zvedeti, je bilo to, da bo ta program ponudil trgu cenejša in kvalitetnejša stanovanja, da je mnogo ekonomičnejši od klasičnega načina gradnje in da bo na našem trgu zapolnil vrzel v tako perečem pomanjkanju stanovanj. Zdaj je že mnogo več znanega. Še več. V Šaleku blizu Velenja, v prostorih nove tovarne IGE (Industrija gradbenih elementov), ki je dolgo samotarila, in v prostorih Avtoradgone v Radgoni, bo v kratkem stekla vzorčna proizvodnja. Po predvidevanjih v Gorenju naj bi v nekaj letih zgradili pet podobnih tovarn po vsej državi in se s tem konkurenčno vključili v trg.

NI NOVO, VENDAR ZELO DOBRO

»Celični sistem gradnje je v svetu že dolgo znan,« pravi dipl. inž. LJUBO KOVAČIČ, vodja programa gradbeništva pri OZD Gorenje v Velenju. »Kot je znano, gre za ameriški sistem celične gradnje, ki pa smo ga prilagodili našim pogojem in razmeram. Pri presaditvi k nam smo naleteli na nekaj pomislekov. Šlo je predvsem za pomisleke arhitektov, ki so trdili, da tega sistema ni možno prenesti k nam, ker se arhitektura povsem razlikuje od ameriške. V teh letih smo ta sistem dopolnjevali, ga spreminjali in bogatili. V bistvu gre za dve izvedenki ameriškega sistema. Prva je namenjena stanovanjskim objektom od enodružinskih do vrstnih hiš in blokov, druga pa za objekte splošno-družbenega pomena od vrtcev, šol do bolnišnic.«

Medtem ko so gradbeni strokovnjaki nove panoge Gorenja na tiho mesece in mesece presajevali ameriški sistem celične gradnje za naše razmere, so prav tako njihovi strokovnjaki skrbno spremljali razmere v našem gradbeništvu in naš trg. Obenem so že pripravljali projekte in denar za gradnjo novih tovarn. Tako, kot je to v Gorenju že praksa.

»To ni nič novega, vendar smo prišli do spoznanja, da je zelo dobro in kar je najbolj bistveno, da je ceneje. Prepričani smo, da se morajo cene tudi v gradbeništvu stabilizirati, da bomo za isti denar lahko več naredili. Ne tako, kot zdaj, ko je denarja za stanovanja in gradnje vse več, novih stanovanjskih površin pa vse manj...«

ZDAJ VZORCI, NA POMLAD ZARES

Za kaj v bistvu gre? V našem primeru gre za industrijsko proizvodnjo železobetonskih celic različnih dimenzij. Železno konstrukcijo bi pripravljali v Avtoradgona, betonski del z vgrajevanjem drugih elementov in inštalacij pa v IGE v Šaleku pri Velenju. Celice bodo dolge od 7,20 do 10,80 metra, široke 2,40 metra in visoke od 3,20 do 3,70 metra. V tovarni bodo takšno celico opremili od 25 do 75 odstotkov, odvisno od namembnosti in želje naročnika. Na gradbišču bo ostalo dela le za povezavo celic, za zapiranje fug in vgrajevanje podov. Ker bo v celico po potrebi vgrajena vsa inštalacijska oprema, bo povezava celic potekala vzporedno z gradnjo. Tako zgrajeno celico bodo iz tovarne odpremili z avtomobilom do gradbišča, jo postavili na temelje in konec! Tako bo možno graditi objekte od stanovanjskih enodružinskih hiš do petnadstropnih blokov. Velikost stanovanja bo odvisna od števila celic. Nekoliko drugačnejše bodo celice za druge namene, kot so vrtci, šole, različni lokali ali bolnišnice.

»Z vzorčno proizvodnjo bomo pravkar začeli, z redno proizvodnjo pa v aprilu prihodnjega leta. Predvidevamo, da bomo v začetku sposobni proizvajati do 100 kvadratnih metrov uporabnih površin na dan. Do 1979. leta bomo v Velenju zgradili veliko tovarno, štiri, pet enakih pa bomo zgradili po vsej državi. Obvezali smo se, da bomo kot podpisniki Temeljnih izhodišč razvojnega načrta Slovenije do 1980. leta zgradili 12.000 stanovanj«.

V Gorenju zatrjujejo, da je prednost industrijske gradnje v tem, ker lahko že v tovarni opremijo objekt do 90 odstotkov. S tem se bodo izognili velikim gradbiščem, dragi opremi in skladiščem ter zmanjšali število ljudi na gradbiščih. Po njihovih predvidevanjih bi na srednje velikem gradbišču za postavitev svojih objektov potrebovali od 15 do 20 ljudi!

»O konkretnih cenah še ne morem govoriti, lahko pa si jih približno sami izračunate. Za okvir vam povem, da je ta način vsaj za četrtino cenejši od klasične gradnje. K temu dodajmo še pridobljen čas. Za ponazoritev: za postavitev bolnišnice s 100 ležišči bomo potrebovali pol leta. Za postavitev štirinadstropnega stanovanjskega bloka s 50 stanovanji pa tri mesece.

S tem načinom gradnje se bomo izognili nenehnemu problemu zaposlovanja. Ne bomo potrebovali sezonskih delavcev. Tovarne pa bodo zaposlovale kakih 450 ljudi.«

INJEKCIJA GRADBENIKOM

Načrtovalci nove proizvodnje v Gorenju previdno molčijo o tem, da gre s to proizvodnjo v bistvu za poseg v monopol gradbenih podjetij, ki so že zdavnaj uspela diktirati cene gradbenih površin. Gre v resnici za »klofuto« vsem, ki so trdili, da industrijska gradnja ni možna, ob nenehnih pritiskih pa so v svoj klasičen način vnesli le industrijsko gradnjo posameznih elementov. »Gradbeništvo na sploh se je znašlo v začaranem krogu. Vsi stokajo in jokajo in ne uspejo priti do dobre finalizacije. Pridejo do tretje, nekateri mogoče celo do četrte faze, potem pa konec. Izjema je morda le ljubljanski IMP. Mi smo prepričani, da temu ni tako. To dokazujejo tudi dosežki gradbenikov po svetu. Osebno sem prepričan, da danes ni potrebno toliko raztresenih betonarn, skladišč, preseljevanja drage strojne opreme, ki pogosto dolgo časa neizkoriščena obleži, da ima vsako gradbišče svojo in drago operativo, svoja skladišča. V tem vidimo velike prihranke...«

Tako pravijo v Gorenju. Vsekakor bi bilo zdaj, ko še ni proizveden niti en sam na ta način zgrajen objekt, odveč karkoli napovedovati. Ob dejstvu, da so od prve napovedi o industrijski gradnji in sedanjem začetku minila skoraj tri leta, pa kaže, da se Gorenje kar tako ne spušča v boj z našo gradbeno operativo, ki je, kot je znano, izredno razdrobljena, vendar v primeru kritike ali konkurence izredno monolitna. Gradbena podjetja še niso javno izrekla svojega mnenja o »nevarnosti« iz Velenja. To je v nekem smislu razumljivo, če upoštevamo razmere, v katerih so. Danes ni nobena skrivnost, da je monopol še tako nerentabilnega gradbenega podjetja, ostal vsaj v območju občine, kjer podjetje deluje, še vedno monopol. Prav tako je znano, da je večina »javnih« licitacij ob predaji del bolj ali manj samo pesek v oči, ker se že skoraj praviloma dogaja, da dobija dela podjetja, ki niso sposobna niti fizično teh del v rokih in kvalitetno opraviti. Pozneje je to vsem očitno, vendar je vsem tudi jasno, da gre za zaščito posameznega kolektiva, ki bi v nasprotnem primeru moralo že zdavnaj na »boben«. Tako pa vsi nekako živijo, nakupujejo drago opremo, se pojavljajo na licitacijah, trkajo na vrata političnih organizacij, se zadolžujejo in nekaj delajo. In ko delajo, izsilijo nove cene, iz načrtov zbrišejo predelne stene ali nadstropja, ob vsem tem pa uspevajo iz dneva v dan dvigati ceno vsakemu metru uporabne površine. In to je tisto, kar hočejo Gorenjčani zajeziti. »Da bi za več denarja zgradili več stanovanj in ne manj — tako kot zdaj...« Upajmo, da bodo pri tem dosledni in tudi ne osamljeni.

JANEZ SEVER

PREVEČ ZVEZANIH ROK

iz albuma sindikalnih delavcev

Prvo srečanje z Natašo Pobega človeka nekoliko zmede. Deluje nežno in simpatično, skoraj ne bi verjeli, da se v njej skriva odločnost, doslednost in predvsem upornost. Ta čas, ko se republiški odbor sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije ukvarja z žgočimi vprašanji gospodarjenja, samoupravne organiziranosti in uresničevanja samoupravnih hotenj v praksi, je njegova sekretarka Nataša Pobega razburjena, kritična in predvsem želi čimprej, da njena dejavnost dobi tisto vlogo v narodnem gospodarstvu, ki si jo zasluži.

»Poglejte,« pripoveduje Nataša, »prav sedaj analiziramo gospodarske rezultate temeljnih organizacij združenega dela v gostinstvu in turizmu za prvih devet mesecev letošnjega leta. Niso ugodni. In kljub prizadevanjem, ki smo jih storili v sindikatu, smo prizadeti tudi zato, ker imajo naše temeljne organizacije zvezane roke. Pogoji gospodarjenja bodo morali omogočiti, da človek ali temeljna organizacija za normalno potrebno delo tudi normalno zasluži. Le kdaj bodo razbite spone, s katerimi se sedaj otepamo? To je eden od problemov, vendar je njegova razrešitev odvisna od povezanosti mnogih dejavnikov v našem gospodarstvu. Še vedno nimamo urejenih povezav od proizvodnje do trgovine in gostinstva ter turizma. Dohodkovni odnosi... Prav na tem področju bomo morali še mnogo storiti in ne samo v sindikatih.«

Nataša Pobega živi s svojim sindikatom. Še ko je bila strokovna sodelavka republiškega odbora sindikata delavcev storitvenih dejavnosti, se je zavzemala za čim boljšo organiziranost delavcev v gostinstvu in turizmu, saj je to eden od pogojev za razreševanje mnogih vprašanj, s katerimi se ti delavci srečujejo. Danes so gostinci in turistični delavci organizirani v enajstih občinskih organizacijah, vendar kljub vsemu stvari ne tečejo tako, kot bi morale. Nataša kritično ugotavlja:

»Organiziramo seminarje za sindikalne aktiviste, prirejamo različne zbore in se ves čas dogovarjamo, kako uresničiti ustavna in zakonska načela o pravicah in dolžnostih delavcev v združenem delu, potem pa se zgodi, da vsa ta prizadevanja zminirajo nekateri direktorji. Še naprej hočejo biti kralji na Betajnovi, odločati o vsem, kar že zdavnaj ni več njihova dolžnost. Tudi pravice nimajo za to... Vsak dan prihajajo k meni v pisarno delavke in delavci in se pritožujejo nad despotstvom nekaterih. Čaka nas še trd boj, dolgotrajen boj. Toda delavci vse bolj spoznavajo, da je od njihove prizadevnosti in odgovornosti pri delu odvisen položaj temeljne organizacije. Prodrlo je tudi spoznanje, da je v povezovanju rešitev za nakopičene probleme, družno urejanje le-teh pa poroštvo za dobre rezultate...«

Naša sogovornica je posebej spregovorila o ustanavljanju skupnosti za oddih v naši republiki, pri čemer ima sindikat pomembno vlogo. Je spodbudnik ustanavljanja in tisti, ki zaradi interesov delavcev oblikuje njihov program dejavnosti. Nataša Pobega pravi:

»Formalno-pravno smo z ustanovitvijo teh skupnosti skorajda končali. Toda to ni dovolj. Zdaj jih moramo oživiti in jim dati tisto vsebino, ki jo morajo imeti. Danes prav gotovo ni več vprašanje, ali naši delavci potrebujejo počitniške zmogljivosti in objekte za oddih, o tem smo na jasnem. Vedeti pa moramo, koliko teh objektov potrebujemo, kako jih bomo izkoriščali in kako bomo te zmogljivosti med sabo izmenjavali.«

Nataša Pobega je že od 1965. leta v Ljubljani. Študirala je na FSPN in prav sedaj se je vpisala tudi na tretjo stopnjo na oddelku za sociologijo. Za mladostnim obrazom se skrivajo izkušnje dolgoletnega sindikalnega delavca. In ne samo to, tudi človeka, ki mu v življenju ni bilo postlano z rožicami, saj je leto pred koncem druge svetovne vojne izgubila očeta. Ubili so ga. Kaže pa, da se očetov revolucionarni duh skriva tudi v njej.

M. HORVAT

Nataša Pobega, sekretar RO sindikata delavcev gostinstva in turizma

ŠE VEDNO NERED PRI FINANČNEM POSLOVANJU SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

STARE NAVADE — ŽELEZNA SRAJCA!

V zadnjem času so se pojavili primeri, da gospodarska sodišča kaznujejo osnovne organizacije sindikata, sindikalne konference in blagajnike z denarnimi kaznimi in s povračilom stroškov sodnega postopka.

Poslovanje je bilo v ugotovljenih primerih takole:

— sprejemali so različna finančna sredstva v sindikalno blagajno. Gotovine, ki jo je blagajnik prejel, ni odvedel na žiro račun organizacije, ampak je iz teh sredstev poravnal druge račune;

— dajali so kratkoročna posojila članom;

— imeli so skupno blagajno in skupen žiro račun za različne organizacije v podjetju;

— enkrat ali dvakrat mesečno so prevzemali inkaso prodanih brezalkoholnih pijač v bifeju;

— nakazali so obvezni polog za nakup industrijskega blaga za kredit, ki so ga najeli člani;

— zbirali denar za nakupovanje ozimnice;

— niso pravočasno odvedli prispevkov za izplačane denarne nagrade ali honorarje;

— zbirali denar za piknike, izlete in podobno;

— račune dobaviteljev niso poravnali v predpisanem roku.

Vsaka osnovna organizacija sindikata kakor tudi drugi sindikalni organi morajo zagotoviti, da bo poslovanje s finančnimi in materialnimi sredstvi, ki so jim na voljo iz sindikalne članarine, skladno s sprejetimi določili in navodili o finančno materialnem poslovanju v sindikalnih organizacijah in organih. Za blagajniški maksimum in za polaganje morebiti prejete gotovine v blagajno pa veljajo splošno veljavni predpisi, to je 5. točka odredbe o blagajniškem maksimumu in plačevanju z gotovino (Ur. l. SFRJ 33-72, 17-74, Glasnik SDK 11-12-75), ki določa, da mora uporabnik družbenih sredstev dvigati gotovino za gotovinska izplačila na pristojni podružnici SDK, ter 4. točke 1. člena omenjene določbe o blagajniškem maksimumu K-17-128-1970, ki določa, da uporabnik družbenih sredstev ne sme opravljati gotovinskih izplačil iz gotovine, ki jo ima v blagajni od dnevnih iztržkov in drugih gotovinskih prejemkov. Vsak blagajniški prejemek je dolžan uporabnik družbenih sredstev odvesti na svoj žiro račun še istega ali najkasneje naslednjega dne.

Osnovne organizacije sindikatov, organi sindikatov kakor tudi prizadeti posamezniki se morajo zavedati, da morajo poslovati skladno z veljavnimi predpisi in da za nespoštovanje teh predpisov ne morejo pričakovati zaščite.

Tako kot sindikalna organizacija zahteva spoštovanje predpisov in red v finančno materialnem poslovanju pri vseh drugih blagajniških in finančnih delavcih kakor tudi od drugih samoupravnih organov, ki odločajo o sredstvih, tako tudi za sindikalno organizacijo ni možno uveljavljati drugačnih stališč pri obravnavanju finančnega poslovanja.

Osnovne organizacije sindikatov in drugi organi sindikatov na vseh ravneh sindikalne organiziranosti naj ne obremenjujejo blagajnikov in drugih finančnih delavcev v sindikatih z zbiranjem in sprejemanjem različnih sredstev za dejavnosti, ki nimajo nič skupnega z osnovno sindikalno dejavnostjo in so posledice starih razmer in navad, ki jih ohranjajo tudi ustrezne službe ali posamezniki v delovnih organizacijah. Sindikalna organizacija posluje s sredstvi članarine, zato realizira in krije izdatke iz tega vira v skladu z možnostmi. Če se bomo po tem tudi ravnali, lahko zagotovimo red v našem finančnem poslovanju, čeprav blagajniki volontersko opravljajo to delo.

Vsi sindikalni aktivisti — od osnovne organizacije sindikata do zveznih organov sindikatov — naj to upoštevajo že tedaj, ko sprejemajo plan dela in finančni načrt. Ni mogoče sprejeti precej pogostega stališča posameznikov, ki se odraža v nekaterih sklepih osnovnih organizacij sindikatov ali drugih organov sindikatov ali zveze sindikatov, ko postavijo blagajnika ali odredbodajalca pred dejstvo, naj zadeve izpelje-ta, čeprav niso v skladu s predpisi. Tudi člani nadzornega odbora so sokrivi, če dopuščajo takšno poslovanje, ki ni v skladu z osnovno sindikalno dejavnostjo, s sindikalnimi določili in s splošno veljavnimi predpisi o finančnem poslovanju.

Da bi se v bodoče izognili takim neljubim dogodkom v poslovanju sindikalne organizacije, priporočamo vsem osnovnim organizacijam sindikata, sindikalnim konferencam in vsem organom sindikatov in zveze sindikatov, da zagotovijo tako finančno poslovanje, ki bo skladno s sindikalnimi določili in navodili, objavljenimi v brošuri knjižice Sindikati štev. 3 — »Finančno poslovanje v sindikatih«. Knjižica je na voljo pri Delavski enotnosti v Ljubljani, Dalmatinova 4. Pri postopkih v finančnem poslovanju, ki niso urejeni z določili v navedeni knjižici, pa se moramo ravnati po splošno veljavnih predpisih o finančno materialnem poslovanju, po katerih poslujemo tudi v sindikatih. Pripomoček za delo nadzornih odborov pa je objavljen v prilogi Delavske enotnosti Sindikati štev. 6, 16. oktobra letos. Vzorec pravilnika o organiziranosti in poslovanju blagajne vzajemne pomoči pa je objavljen v prilogi Delavske enotnosti Sindikati štev. 3, 3. aprila letos.

O. B.

JAVNA RAZPRAVA LE PRVO DEJANJE V PRIPRAVI REFORME SREDNJEGA ŠOLSTVA

SAMOUPRAVNE VEZI

Reforma bo uspela, če bomo uveljavili nove odnose na področju vzgoje in izobraževanja

Minilo je že nekaj mesecev od zaključka javne razprave o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Na osnovi poročil iz obsežne in vsestranske obravnave predloga za reformo srednjega šolstva v organizacijah združenega dela, družbenopolitičnih skupnostih in v organizacijah je izdelana končna ocena in pregled pripomb, predlogov in stališč, ki so jih izrekli udeleženci v javni razpravi.

Temeljna ocena iz javne razprave je, da so delavci in delovni ljudje podprli predlog za preobrazbo srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje, ga ocenili kot nadaljnjo konkretizacijo idejnopolitičnih zasnov, sprejetih v resolucijah X. kongresa ZKJ in VII. kongresa ZKS. Zlasti v združenem delu je razprava spodbudila velik interes in pripravljenost za tvorno sodelovanje pri nadaljnjem izpopolnjevanju in izvedbi sistema usmerjenega izobraževanja. Delavci so se še posebej zavzemali za tako preobrazbo sedanjega srednjega pa tudi visokega šolstva, ki bo na osnovi širše in celovitejše splošne družbene in strokovne izobrazbe omogočalo boljše in prožnejše usposabljanje mladih in že zaposlenih za delo, samoupravljanje in za bogatejše osebno življenje. Zato so bile v javni razpravi močno izražene težnje, da je potrebno predlog za reformo izpopolniti tako, da bo vključeval vse stopnje in oblike izobraževanja ne le mladine, temveč tudi odraslih.

Vso javno razpravo je prevevala tudi zahteva, da je potrebno na enotnih idejnih izhodiščih X. kongresa ZKJ v celotnem jugoslovanskem prostoru izdelati vsaj v osnovi enotnejše izpeljave sistema usmerjenega izobraževanja. Zavoljo zelo različnih poti v izobraževanju po osemletnem osnovnem šolanju, ki so le delno opravičljive z različnimi pogoji in doseženim razvojem šolstva v posameznih republikah, bi namreč lahko prišlo do velikih težav pri prehajanju mladine in delavcev v nadaljnje šolanje oziroma pri zaposlovanju iz ene republike v drugi.

O oceni dokumentov ter izvajanju reforme šolstva v posameznih republikah bo v kratkem razpravljalo tudi predsedstvo CK ZKJ, ki bo gotovo moralo opredeliti tudi skupne kriterije za uskladitev posameznih predlogov.

Javna razprava pa pomeni le prvo dejanje v pripravi na reformo. Predvsem je pomembno, da smo uspeli v večji meri zainteresirati združeno delo za oblikovanje bodočega sistema usmerjenega izobraževanja ter razpravo in priprave programov iz ozkih strokovnih krogov prenesti v širše samoupravne okvire. Posebne izobraževalne skupnosti, ki so že ustanovljene in so se tudi že neposredno vključile v razpravo o reformi, so praktično dokazale, da bo prav tako organizirano združeno delo (uporabniki kadrov in izvajalci izobraževanja, organizirani po panogah) lahko postalo nosilec reforme. Zato je nujno, da pohitimo z ustanavljanjem posebnih izobraževalnih skupnosti in da se le-te čimhitreje organizirajo tako, da bodo sposobne strokovno sodelovati pri nadaljnjem dograjevanju predloga reforme, upoštevaje pri tem predloge in stališča, ki jih je v javni razpravi dalo združeno delo. Ustanavljanju posebnih izobraževalnih skupnosti bo 18. novembra namenjena tudi prva seja zbora uporabnikov izobraževalne skupnosti SR Slovenije.

Kmalu bo v javni razpravi tudi predlog nove lestvice kategorij poklicev, ki je med drugim nujna osnova za izvedbo novega sistema usmerjenega izobraževanja. Nova lestvica kategorij poklicev ali klasifikacijska lestvica naj bi bila enotna za vso Jugoslavijo in tako zamenjala sedanjo neustrezno kvalifikacijsko lestvico, v kateri so bili poklici razdeljeni na štiri stopnje delavskih in štiri stopnje uslužbenskih poklicev.

Predlog nove lestvice kategorij poklicev predvideva osem stopenj (kategorij) poklicev od najenostavnejših do najzahtevnejših poklicev, ki jih v strukturi dela srečujemo tako v proizvodnih kot v družbenih dejavnostih. O tem predlogu bo tekla javna razprava v organizacijah združenega dela. Preverili naj bi ustreznost in uporabnost predložene kategorizacije poklicev, ki bo skupaj z nomenklaturo predstavljala osnovo za izdelavo učnih načrtov usmerjenega izobraževanja.

Izvedba reforme pa bo zahtevala predvsem v začetnem obdobju več finančnih sredstev ter večji delež družbenega proizvoda, kot pa smo ga doslej namenjali vzgoji in izobraževanju. Po predlogu samoupravnega sporazuma o temeljih petletnega načrta izobraževalne skupnosti naj bi v naslednjem petletnem obdobju za usmerjeno izobraževanje v izobraževalni skupnosti Slovenije in posebnih izobraževalnih skupnostih združevali 2,36 % od družbenega proizvoda. To pa je za 0,35 % več, kot pa je načrtovani delež za potrebe vzgoje in izobraževanja v planskih dokumentih petletnega razvoja SR Slovenije, ki jih je že sprejela skupščina SR Slovenije. V vseh dokumentih (v družbenem dogovoru o temeljih družbenega plana SR Slovenije in v družbenem planu razvoja SR Slovenije) je usmerjenemu izobraževanju sicer dana prednost med družbenimi dejavnostmi, višina deleža sredstev v družbenem proizvodu pa je po teh planskih opredelitvah prenizka in ne bo omogočila uresničitve vseh zastavljenih nalog. Zato bo potrebno v združenem delu ob samoupravnem sporazumevanju o temeljih plana izobraževalne skupnosti jasno povedati, kaj smo sposobni in kaj moramo v tem obdobju zagotoviti za usmerjeno izobraževanje predvsem s stališča nalog, ki jih zahteva reforma usmerjenega izobraževanja. Dogovoriti se bo potrebno predvsem o tem, kako zagotoviti potrebna sredstva za nujne investicije, ki so pogoj za začetek reforme.

TILKA BLAHA

O TEMELJIH PLANA IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI SR SLOVENIJE ZA OBDOBJE 1976-1980

Utesnjenost za dogovorjeno politiko

Družbenopolitični cilji razvoja vzgoje in izobraževanja utesnjeni v pretesne okvire srednjeročnega planiranja. — Ali niso vendarle preveč okleščeni sprejeti »minimalni standardi«? — Ali planiramo dovolj hiter razvoj družbenega standarda glede na rast osebnega standarda?

Ne gre za retorična vprašanja. Gre za vprašanja vsebinske usmeritve razvoja vzgoje in izobraževanja v srednjeročnem obdobju, kakor so se luščila v skupni razpravi izvršnih odborov RO sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja in RO sindikata delavcev znanosti in visokega šolstva. Minulo sredo sta namreč ta dva organa skupaj obravnavala predlog samoupravnega sporazuma o temeljih plana izobraževalne skupnosti SR Slovenije za obdobje 1976-1980. Sicer pa se že leto dni ta dva sindikata, njuna republiška odbora in izvršna odbora, vključujeta v vse razprave o srednjeročnem načrtovanju razvoja vzgoje in izobraževanja. In ves ta čas so v ospredju dve, tri temeljne misli, ki spremljajo to razpravo. Tudi slednjo.

Ves čas razprave je, denimo, opazna nekakšna miselna, pa tudi stvarna pregrada, prek katere delavci s področja vzgoje in izobraževanja ne morejo, ko razpravljajo o usklajenem razvoju vzgoje in izobraževanja s potrebami združenega dela. Ta pregrada je dejstvo, je materialni položaj vzgojnoizobraževalnih dejavnosti, ki se nenehno slabša. O tem nam najbolj zgovorno govori podatek, da gre blizu 90 % vseh sredstev za osebne dohodke, ki pa, kot je znano, še vedno zelo zaostajajo za osebnimi dohodki v gospodarstvu pa tudi v drugih družbenih dejavnostih.

Kako uresničiti resnično svobodno menjavo dela v prihodnje, če nas tudi ob srednjeročnem planiranju utesnjujejo vnaprej postavljeni okviri. Vse družbene dejavnosti naj bi trošile 12 do 13 % družbenega produkta. Kako uresničiti svobodno menjavo dela, če predlog samoupravnega sporazuma o temeljih plana izobraževalne skupnosti SR Slovenije za srednjeročno obdobje ne temelji na tem, da se bo ta skupnost v petih letih samoupravno konstituirala in samoupravno delovala v skladu z ustavo in zakonom o združenem delu. Planiranje, kakorkoli smo imeli družbene ambicije, da bi ga tokrat začeli pri samoupravno organiziranem združenem delu, za področje vzgoje in izobraževanja še vedno ne izhaja iz spoznanih kadrovskih potreb združenega dela, iz samoupravno oblikovanih programov in obsega dejavnosti in na tej osnovi planiranih potrebnih sredstvih.

Kot izhodišča za planiranje so sprejeti »minimalni standardi« za zagotavljanje solidarnostnih sredstev, kar je za to samoupravno interesno skupnost že prednost, to je res. Toda nerešenih ostaja veliko vprašanj, kajti tudi ti »minimalni standardi« so očitno vse preveč »okleščeni«, če jih soočimo z družbenopolitično sprejetimi nalogami in razvojnimi cilji na področju vzgoje in izobraževanja.

Sicer pa raje povejmo, kje so zadrege in dileme. Prevladuje ocena, da predlog samoupravnega sporazuma o temeljih plana izobraževalne skupnosti SR Slovenije za obdobje 1976-1980 nikakor ni preobsežen, prej preskromen. Glede planiranega so bile pripombe le na to, ali res potrebujemo še nove računalniške kapacitete in tudi na to, ali ne planiramo previsoko stroškov za delovanje samoupravnih organov in strokovne službe. No, glavna pripomba velja pomislekom, ali ne bodo sprejeti »minimalni standardi« ustvarjali možnosti za še nadaljnjo socialno razlikovanje v izobraževanju, saj, kot že rečeno, v njih manjka marsikaj, za kar smo se dogovorili bodisi v dokumentih ZK bodisi v drugih družbenopolitičnih dokumentih.

Imamo, denimo, sklep slovenskega sindikalnega kongresa o družbeni akciji za brezplačne učbenike, načrtujemo pa le subvencioniranje učbenikov z nizkimi nakladami. O nujnosti hitrejšega razvoja podaljšanega bivanja v šoli oziroma celodnevne osnovne šole imamo družbenopolitična stališča, ki temelje na družbenih potrebah vzgoje, učinkovitejšega izobraževanja in obsežnejšega varstva, saj je v Sloveniji med zaposlenimi kakih 45 % žena. V temeljih plana pa predvidevamo, da bi do leta 1980 zajeli v obe obliki komaj 25 % otrok, v celodnevno šolo komaj 10 % otrok. Zanemarjamo šolske knjižnice in njihovo vzgojno in kulturno vlogo v razvoju mlade osebnosti! Če le delno regresiramo prevože učencev in ne regresiramo šolskih malic, znova prevračamo bremena na starše. Zastavlja se vprašanje, ali ne bomo ob taki praktični politiki še naprej slabili družbeni in krepili osebni standard in s tem poglabljali socialne razlike. Razpravljavci v sindikatu tudi opozarjajo, da je težko zagotoviti mladini enake pogoje za vzgojo in izobraževanje le iz solidarnostnih sredstev izobraževanja, dokler ne bomo začeli tudi z ekonomsko solidarnostjo zdraviti gospodarsko nerazvitost posameznih družbenih okolij.

Drugi del razprav se je poglabljal v kadrovsko problematiko združenega dela kot osnovi vsemu izobraževanju. Dejstvo je, da delovnim organizacijam primanjkuje znanje in da moramo sprejeti dogovore, kakšno znanje in koliko ga je potrebnega gospodarstvu in družbenim dejavnostim. Slišali smo govoriti delegatko iz Maribora, kako 150 diplomantov vzgojiteljske šole, ki so se šolali pet let, danes nima službe! Več drugih primerov kaže na slabo, potrebam odtujeno planiranje izobraževalnih kapacitet.

Tudi načrtovani razvoj preobrazbe usmerjenega izobraževanja je nujnost, od katere ne bi smeli odstopiti. Vendar s predvidenim 2,1 % ustvarjenega bruto proizvoda gotovo ne bomo zmogli te reforme, ne da bi posebne izobraževalne skupnosti samoupravno konstituirali in uveljavili njihov vpliv ne le na programe, načrtovanje izobraževalnih kapacitet, pač pa tudi na modernizacijo izobraževanja in seveda na zbiranje potrebnih dodatnih sredstev iz materialnih stroškov in skladov skupne porabe. Razpravljavci so še posebej opozorili na nujnost planiranja in povečevanja izobraževalnih kapacitet, saj je vedno več tistih, ki po uspešno končani osnovni šoli trkajo na vrata srednjih šol. Zadrege letošnjega leta so vsem znane!

Za reformo usmerjenega izobraževanja bi morali zagotoviti vsaj 2,36 % iz ustvarjenega družbenega proizvoda. Toda sindikati se niso spuščali v tehtanje resnično potrebnih in planiranih odstotkov, namesto tega je bilo zelo poudarjeno politično stališče, da lahko hitrejši in uspešnejši razvoj vzgoje in izobraževanja omogoči le samoupravno konstituirano združeno delo v posebnih izobraževalnih skupnostih. Kadrovske potrebe — prav to vprašanje je v temeljih plana le fragmentarno obdelano, so brez pravih povezav z ocenami kadrovskih potreb. Nemara je zato tudi izobraževanje ob delu našlo v predlogu preskromno razvojno opredelitev. Ostaja nedorečeno vprašanje, kaj je s stroški šolanja, ki jih odrasli plačujejo za svoje šolanje ob delu, kadar jim pač delovne organizacije tega ne vračajo. Tudi učinkovitost izobraževalnega sistema v usmerjenem izobraževanju ni v predlogu niti kvalitetno niti kvantitetno dovolj opredeljena. Temu velja le en sam stavek, čeprav vsi vemo, da velik osip povzroča ne le materialno škodo, pač pa tudi moralne in etične probleme.

S. G.

ANKETA O POTEKU AKCIJE ZA REFERENDUM O SAMOPRISPEVKU II

Družbeni utrip pravi: ZA

V drugi referendum o samoprispevku za izgradnjo novih vzgojnovarstvenih, šolskih, zdravstvenih in drugih objektov gremo dobro pripravljeni. V vseh občinah teko akcije v skladu z dogovori. Delavci so zadovoljni z odgovori.

V Ljubljani tako zelo intenzivne priprave na referendum za drugi samoprispevek. Občani ljubljanskih občin se bodo 21. novembra letos odločali za samoprispevek že drugič v zgodovini našega glavnega mesta in natančno po petih letih, kar so izglasovali prvi samoprispevek. Pred petimi leti so se Ljubljančani odločili, da bodo z enim odstotkom od svojih osebnih dohodkov prispevali h gradnji 50 objektov vzgojnovarstvenih ustanov. Tokrat je program razširjen: z 1,5 odstotka od osebnih dohodkov bomo lahko v prihodnjih petih letih, seveda ob angažiranju tudi drugih finančnih virov, zgradili 20 vzgojnovarstvenih objektov, 19 osnovnih šol, pet zdravstvenih domov in štiri domove za ostarele občane.

Pomen odločitve za samoprispevek je velik; ni ga možno meriti le s številom novih objektov. Dejstvo namreč je, da se občani zavestno odločajo, da bodo s svojo finančno participacijo odpravljali stare in žgoče probleme na področju vzgoje, izobraževanja, varstva starejših občanov in zdravstvenega varstva v svojih občinah in v mestu, kot celoti. Pa še na nekaj moramo opozoriti: s samoprispevkom uresničujemo ustavna in v zakonu in združenem delu zapisana prizadevanja, da bomo namesto administrativne prisile, zakonskega odvzemanja sredstev in proračunskega financiranja občani sami odločali o zadovoljevanju svojih potreb.

Tokrat smo želeli zvedeti, kaj so storile sindikalne organizacije v pripravah na referendum za drugi samoprispevek. Za pojasnila smo se obrnili na občinske svete zveze sindikatov v petih ljubljanskih občinah.

Delavci so ZA samoprispevek

Stane Drobnič, sekretar občinskega sveta ZS Ljubljana-center pripoveduje:

»Priprave na sedanjo — po mnenju delavcev zelo pomembno družbenopolitično akcijo za drugi samoprispevek — tečejo tako, kot smo se dogovorili v SZDL in sindikati še posebej v okviru ljubljanskih občin.

V naši občini smo imeli v prvi polovici septembra štiri posvete s predsedniki izvršnih odborov sindikata v osnovnih organizacijah, kjer smo jih temeljito seznanili s programom gradnje objektov iz sredstev drugega samoprispevka in tudi z nalogami sin-

Stane Drobnič

dikata pri izvedbi referenduma za samoprispevek. Ustanovili smo 320 akcijskih odborov. Ti odbori so le v večjih delovnih organizacijah, medtem ko so v manjših posamezniki in vodstva sindikalnih organizacij zadolženi za to, da delavcem razložijo vse, kar je v zvezi s samoprispevkom. Takih organizacij je v naši občini kar 150. Akcijski odbori so povsod organizirali javno razpravo v sindikalnih skupinah. O predlaganem programu in višini samoprispevka pa so se izrekali zbori delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela. V občinskem svetu zveze sindikatov smo izdelali poseben vprašalnik, ki nam omogoča sprotno spremljanje javne razprave in odločitev delavcev, obenem pa lahko na vsa tista vprašanja, ki jih zastavljajo delavci na svojih sestankih takoj posredujemo odgovor v pismeni ali ustni obliki.

Prav sprotno informiranje delavcev o tem, kako uresničujemo program gradnje iz prvega samoprispevka in tudi o nalogah, ki nas čakajo pri drugem, je zelo pomembno za uspeh akcije. Tudi mnogo bolj smo pripravljeni kot ob prvem samoprispevku, saj imamo dovolj potrebnega gradiva, ki pojasnjuje naša skupna prizadevanja v prihodnjih petih letih, diapozitive in filme, ki osvetljujejo aktualnost samoprispevka. Tudi člani našega štaba sodelujejo povsod tam, kjer je potrebno, pojasnjujejo potrebo in upravičenost samoprispevka.

Lahko rečem, da so delavci v vseh sindikalnih skupinah in na vseh zborih v temeljnih organizacijah za drugi samoprispevek. Zato tudi ni strahu, da referendum ne bi uspel, saj smo vsi spoznali, da je takšna pot najboljša za reševanje problemov, s katerimi se srečujemo v Ljubljani na področju vzgoje, izobraževanja, otroškega varstva, zdravstvenega varstva in skrbi za starejše občane. Sem velik optimist. V sindikatu pa smo si ob tej akciji nabrali novih izkušenj za uresničevanje vloge organizacije, kot jo mora imeti v novih razmerah in odnosih.

Referendum mora uspeti

Mihael Krotko, sekretar občinskega sveta ZS Ljubljana Šiška je dejal:

»V šišenski občini smo začeli z intenzivnimi pripravami na referendum že v začetku septembra. V sindikalnih skupinah so se delavci seznanili z rezultati gradnje iz prvega samoprispevka in tudi s programom in prednostno listo gradenj drugega samoprispevka. V vseh

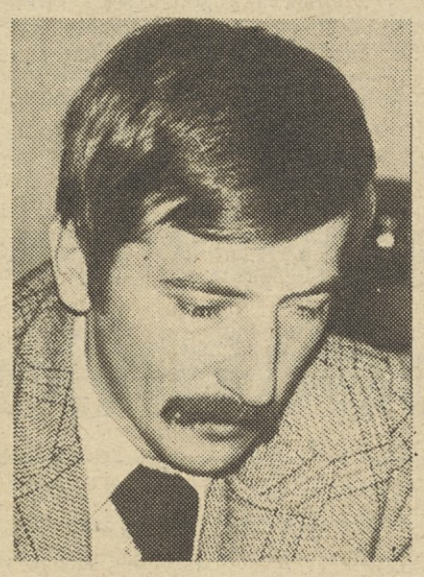

Mihael Krotko

osnovnih organizacijah sindikata so bili opravljeni zbori delavcev in moram povedati, da tako resne razprave doslej skorajda ni bilo. Delavci so zadovoljni s programom, saj bo za našo občino velika pridobitev 7 osnovnih šol, 6 otroških vrtcev, ter prizidka k zdravstvenemu domu in domu upokojencev. Prav v naši občini s samoprispevkom razrešujemo nekatere stare probleme in res hudo pomanjkanje objektov za vzgojnovarstveno dejavnost, saj so nove soseske rasle kot gobe po dežju. Delavci se zavedajo problema in zato ni nobene bojazni, da referendum ne bi uspel.

Po sedanjih podatkih, informacije dobivamo dnevno od akcijskih odborov v temeljnih organizacijah združenega dela, je razpoloženje med delavci za samoprispevek zelo dobro. Ne more nam spodleteti, saj smo tudi sindikalni delavci vložili zelo mnogo truda v priprave na referendum. Pripravljeni smo... Morali pa bomo mnogo bolj obveščati delavce o tem, kako gradimo, koliko velja gradnja in s katerimi problemi se srečujemo. To so delavci tudi zahtevali na zborih.

Prednost je v celovitem razreševanju starih ljubljanskih problemov

Jože Cvetkovič, sekretar odborov sindikata občine Moste Polje je izjavil:

»Pri občinski konferenci SZDL je ustanovljen politični aktiv za izvedbo referenduma za samoprispevek II. V aktivu smo se natančno dogovorili, kaj in kako bo katera od družbenopolitičnih organizacij v tej akciji delovala. Danes že lahko rečem, da smo v vseh 143 osnovnih organizacijah sindikata uspeli in da so se člani izrekli za samoprispevek. Takšna odločitev, ki je v resnici sad dobre organizacije in temeljitih priprav na referendum, zagotavlja uspeh.

Sicer pa so vsi občinski odbori sindikata že pred meseci razpravljali o

Jože Cvetkovič

samoprispevku. Člani so se temeljito seznanili z rezultati prvega in s programom drugega samoprispevka. To velja tudi za vodstva sindikalnih organizacij v temeljnih organizacijah združenega dela.

Ocenjujemo, da je velika prednost v pripravah na referendum v tem, ker lahko delavcem ponudimo vse podatke in jim zagotavljamo odgovore na vprašanja, ki so jih ali pa jih še sedaj postavljajo. Ne nazadnje — vsi smo sodelovali pri oblikovanju programa gradnje. Odporov praktično ni, saj bomo v naši občini tudi precej pridobili. Sicer pa moramo upoštevati, da od 24.500 zaposlenih v naši občini prebiva le 40 odstotkov delavcev. Zapiranje v občinske meje v Ljubljani ni možno. To delavci dobro razumejo in podpirajo usmeritev za celovito rešitev.

Čeprav so bili zbori delavcev že opravljeni, moramo v sindikatih z akcijo nadaljevati. Sedanje razpoloženje moramo prenesti tudi v hišne svete, v krajevne skupnosti in tja, kjer delajo in živijo občani ljubljanskih občin.

Organizirani smo v trojkah

Zofka Tribušon, sekretarka občinskega sveta ZS Ljubljana-Bežigrad je povedala:

»Skoraj vse sindikalne skupine in osnovne organizacije v naši občini so pravočasno, do 17. oktobra, opravile javno razpravo o referendumu in povsod so se izrekli za samoprispevek. Do 25. oktobra pa so tako storili tudi v preostalih 5 odstotkih osnovnih organizacij, ki so nekolikanj zamudile dogovorjeni rok.

Menim, da so bili predsedniki izvršnih odborov sindikata dobro pripravl-

Zofka Tribušon

jeni na nalogo in zato je tudi vzdušje za samoprispevek ugodno.

Ta čas je težišče dela v krajevnih skupnostih. Tudi tukaj morajo sodelovati vsi sindikalni aktivisti. Sicer pa je pri občinskem komiteju zveze komunistov prav tako organiziran akcijski odbor. Organizirali smo se v trojke ter zadolžili posameznike za delo v krajevnih skupnostih. Za samoprispevek moramo pridobiti vse občane, zato organiziramo razgovore tudi po hišnih svetih in uličnih organizacijah SZDL. Na vseh sindikalnih sestankih so delavci zahtevali, naj 21. novembra omejijo službena potovanja in druge oblike odsotnosti z dela. Abstinence na referendumu ne sme biti, smo se dogovorili.

Po sedanjih ocenah so vse družbenopolitične organizacije dobro pripravljene na akcijo in prav zato bržčas ni bojazni za uspeh referenduma. Res pa je, da nam je bila organizacija javne razprave o osnutku zakona o združenem delu v pomoč, kajti organizacijske in politične izkušnje iz javne razprave smo koristno uporabili v sedanji akciji. Za sindikat pa je sedanja akcija dobra šola. Kot nosilec te in drugih akcij v temeljnih organizacijah združenega dela se vse bolj uveljavlja, kot smo to zapisali tudi v kongresnih dokumentih, v ustavi in tudi v zakonu o združenem delu.

Nikjer ni bilo odpora

Rudi Rojc, sekretar občinskega sveta ZS Vič-Rudnik pa je dejal:

»Vsi zbori v naši občini so že zaključeni. Delegati skupščine občine pa so tudi že sprejeli sklep o razpisu referenduma za samoprispevek.

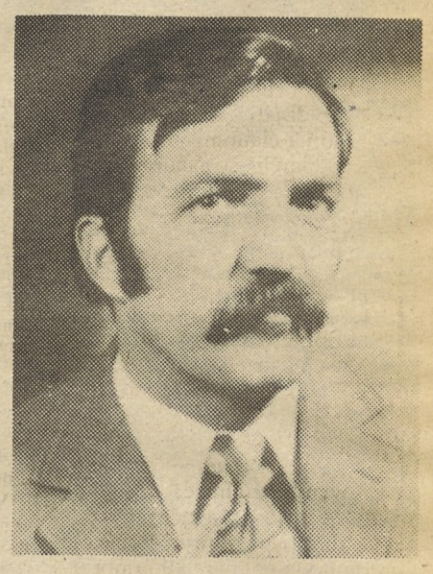

Rudi Rojc

Na referendum smo se v sindikatu dobro pripravili, saj smo o tem temeljito razpravljali na 300 sestankih sindikalnih skupin. Uvodničarji in razlagalci programa gradnje, pomena referenduma in tudi tisti, ki so odgovarjali na vprašanja delavcev, so bili predsedniki osnovnih organizacij sindikata. Ponekod so ob živi besedi posvetili samoprispevku tudi več strani glasil delovnih kolektivov. Gradivo, ki je bilo na voljo za informiranje delavcev, nam je dobro koristilo in v vseh osnovnih organizacijah so se ga s pridom posluževali.

Danes že lahko trdim, da so bila vsa vprašanja na zborih delavcev ali v sindikalnih skupinah pomembna in konstruktivna. Delavci so predvsem opozarjali, da je potrebno poceniti in skrajšati pripravo potrebne dokumentacije za objekte in se poslužiti takih tipov gradnje, ki smo jih že preizkusili ob prvem samoprispevku. Seveda, kjer je to le možno, vsi ti predlogi opozarjajo na skrb za racionalnost pri gradnji in v pripravah. Hočejo torej, da z njihovim denarjem smotrno gradimo in da morajo biti sproti obveščeni o gradnji posameznih objektov v sredstvih javnega obveščanja.

V nobeni organizaciji sindikata in nato na zborih delavcev ni bilo odporov k novemu samoprispevku. Lahko bi rekel, da so povsod sprejeli takšno obliko reševanja problemov kot povsem umevno. Zdaj se približujemo vrelišču in v vseh osnovnih organizacijah sindikata bodo izvršni odbori in akcijski odbori stopnjevali akcijo vse do 21. novembra. Ta dan pa mora pomeniti začetek nove akcije — gradnje objektov — za katere smo se in se bomo tega dne odločali.

M. HORVAT

Odgovornost, ne posegi

Menda že dolgo ni bilo pred nami toliko konkretnih in hkrati tudi pomembnih nalog, kot bi jih lahko našteli te dni. Precej je novih, kar je predvsem zahteva naše družbe, nemalo pa je tudi takih, ki bi jih morali že začeti uresničevati, pa jih nismo dovolj odločno. Ko namreč pregledujemo obveznosti, ki smo si jih zastavili, lahko ugotavljamo, da se vse prehitro zadovoljujemo z začetnimi uspehi ali z delnimi rešitvami, čeprav je do tistega, kar smo si zastavili, še precej daleč.

In ker tako polovičarstvo ne more in ne sme biti sprejemljivo, lahko

Komunist za DE

iz dneva v dan poslušamo številna opozorila, kje smo nekoliko zastali in kje bi morali pritisniti, da bi spet steklo. In ko iščemo vzroke za te slabosti, se prej ali slej nujno ustavimo pri vprašanju odgovornosti, ustvarjalnosti in še posebej samoiniciativnosti.

Če damo roko na srce, se vsakdo med nami vsaj okvirno zaveda vzrokov, najsi gre za razmere, neznanje ali posamezne ljudi, ki pogojujejo zaostajanje za zastavljenimi cilji. O tem sicer na splošno opozarjamo, načelno poudarjamo in obzirno govorimo, toda vse premalo odločno ukrepamo. Pogosto gre sicer za naš oportunizem ali za nerazčiščeno vprašanje, kdo je za kaj poklican, največkrat pa se srečujemo z nekakšno nezdravo miselnostjo, da sami ne moremo urediti posameznih problemov, temveč jih je možno odpravljati samo s posegi oziroma intervencijami od zunaj, predvsem s pomočjo najrazličnejših vodstev ZK in drugih družbenopolitičnih organizacij na višjih ravneh. Zato se tudi pogosto zatekamo k njim po »pomoč«, jim opisujemo (subjektivno ali objektivno) razmere in skorajda zahtevamo, da odločno ukrepajo. In če tega ne storijo, potem preprosto njim pripišemo krivdo, da zadev, o katerih smo jih obvestili, nočejo ali ne znajo urediti.

Čeprav so včasih nujni tudi posegi od zunaj, pa večinoma velja, da se največkrat, če gre za okolje, v katerem delamo ali živimo, sami kaj radi izognemo akciji. Vsako urejevanje problemov zahteva največkrat družbenopolitične akcije, ki ne morejo uspeti brez odkritih spopadov, kakršnikoli so že. In pri tem je prisila brez razčiščevanja, poseg moči od zunaj ali urejanje za zaprtimi vrati samo navidezna rešitev. Predvsem bi se morali zavedati, da odgovornosti ne moremo dokazovati samo s kritičnim odnosom, temveč predvsem z usmerjanjem in doslednostjo v akciji. In samo taka celovita odgovornost je lahko neločljiva sestavina idejnopolitičnega boja, ki se ne more dokazovati v abstraktni zavesti, opozarjanju na akte ali zakone, ali celo citiranju sprejetih sklepov, temveč v resnični volji, pripravljenosti in sposobnosti ter zavestnem odnosu do pravic in dolžnosti, kar edino lahko krepi samoupravljanje.

Odpor do problemov namreč ne more sloneti na spoznanju, da problemi enostavno obstajajo, temveč predvsem, da problemi razburjajo ljudi in kazijo njihovo razpoloženje ter pripravljenost za sodelovanje. In prav zato je naloga ZK in vseh subjektivnih sil, da si ne le v akcijah zagotovijo ključne položaje v družbi, temveč da hkrati tudi spodbujajo vse ljudi k množični ustvarjalnosti in pripravljenosti za spopade z vsem tistim, kar ni prav. Tega pa seveda ni mogoče doseči z nikakršnim »očetovskim ali pokroviteljskim« odnosom do množic, temveč samo z zagotavljanjem vseh tistih elementov, ki to tudi v resnici omogočajo.

Pri tem mislimo ne le na potrebno obveščanje, temveč na celovitost akcije in ne nazadnje na zgled, ki ga morajo vse napredne sile nenehoma zagotavljati z borbenostjo, pripravljenostjo, čutom za življenje, znanjem in usposobljenostjo. In samo takrat, ko se bomo tega v resnici začeli zavedati, bodo akcije enotne in celovite ter že v svojem bistvu, ki mora temeljiti na odgovornosti, zavračale sleherno sklicevanje na »pomoč« in posege od zunaj.

JANEZ KOROŠEC

AKCIJA ZAGREBŠKIH SINDIKATOV ZA UČINKOVITEJŠI ODDIH ZAPOSLENIH

»Preventivne počitnice«

Na obvezen oddih s sredstvi iz sklada skupne porabe

Zagrebški sindikati so ugotovili, da mnogi zaposleni ne izkoriščajo svojega rednega letnega dopusta za prepotreben oddih. Takih delavcev je več kot 40 odstotkov! Vsi ti ljudje prežive svoje proste dni v letu na svojem domu in jih izkoristijo za najrazličnejša domača opravila oziroma za dodaten zaslužek. Torej skoraj polovica zaposlenih ima od svojega rednega letnega dopusta bore malo, morda le malce več, kot če dopusta sploh ne bi imeli. Zato tudi ni čudno, ugotavljajo v Zagrebu, da bi potrebovali preventivni oddih blizu 18.000 zaposlenih!

Ko so sindikati analizirali najvažnejše vzroke, zaradi katerih ostajajo delavci v času počitnic doma, so prišli do starih ugotovitev, ki so značilne ne le za Hrvaško, temveč za našo širšo domovino: hoteli so s svojimi storitvami za večino naših ljudi predragi, kapacitete sindikalnih počitniških domov pa glede na potrebe in povpraševanje veliko preskromne. To so znana stara dejstva, s katerimi pač moramo računati in, hočeš nočeš, bomo morali računati še lep čas. To z drugimi besedami ne pomeni nič drugega, kot da bomo morali rešitev poiskati drugje. Cene hotelskih storitev bodo namreč z leti samo naraščale, kapacitete sindikalnih počitniških domov pa bodo tudi še lep čas ostale takšne, kakršne pač so.

Pa rešitev? So možnosti, da bi si v prihodnje »privoščili« zaslužene počitnice tudi delavci s poprečnimi in najnižjimi osebnimi dohodki, to je tisti ljudje, ki so v mnogih primerih poštenega letnega oddiha najbolj potrebni?

To vprašanje so si zagrebški sindikati zastavili že pred leti. Ugotovili so namreč, da takšne možnosti obstajajo in da jih je le potrebno izkoristiti!

Drugo z drugim: v Zagrebu so se dogovorili, da bodo začeli z akcijo »preventivnih počitnic«. Akcija naj bi bila namenjena predvsem zaposlenim na delovnih mestih, ki so škodljiva zdravju, in tudi vsem tistim, katerih zdravje je ogroženo zaradi dolgoletnih delovnih naporov. Dogovor o »preventivnih počitnicah« so sklenili sindikati, interesne skupnosti za oddih in rekreacijo in turistične organizacije.

Na »preventivne počitnice«, ki naj bi jih Zagrebčani uvedli že ta mesec, bodo pošiljale delovne organizacije svoje ljudi za deset dni. V teh desetih dneh bodo ljudje pod zdravniško kontrolo, sleherni dan pa se bodo ukvarjali z različnimi oblikami aktivnega razvedrila. Možnosti za rekreacijo bo namreč dovolj, saj je bil to pogoj pri izbiri hotelskih objektov. Pri tem je bilo seveda odveč posebej poudarjati, da bo aktivnost na počitnicah obvezna, saj že dolgo časa vemo, da je pasiven oddih kaj malo vreden.

Ob tem še to: »preventivne počitnice« bodo veljale 140 dinarjev dnevno. Vse stroške bodo krile delovne organizacije iz svojih skladov skupne porabe, v katerih imajo tudi namenska sredstva za preventivni oddih. Teh sredstev imajo v Zagrebu že za 14.000 delavcev, potrebovali pa bi jih za blizu 4.000 več.

Kakorkoli že: akcija zagrebških sindikatov je spodbudna! Rodila je že prve sadove, zato je vredna vse pozornosti, predvsem pa posnemanja. Je namreč v celoti v skladu z našimi sklepi in resolucijami, v praksi pa predstavlja pomemben korak od besed do dejanj. Res, kazalo bi jo temeljito proučiti in seveda — posnemati. Vsaj dotlej, dokler se ne bomo spomnili česa boljšega, koristnejšega.

Ul.

OD SOBOTE DO SOBOTE

Koroško »množenje«

Na Koroškem že dolgo ne gre več samo za preštevanje. Gre že za množenje neonacističnih izzivanj, pritiskov in izsiljevanj, ki so usmerjena proti Slovencem in Jugoslaviji. Sprejetje manjšinskih zakonov, kakor jih je minulo soboto ocenilo predsedstvo SZDL Slovenije, pomeni izrecno revizijo določil državne pogodbe, popuščanje neonacističnim in nacionalističnim silam, ki vidijo v preštevanju novo priložnost za dokončno germanizacijo slovenskega življa na Koroškem. Izzivalne dogodke, ki se množijo od tako imenovanih predplebiscitnih praznovanj sem, je te dni pomnožilo nacistično rušenje partizanskega spomenika v hribovskem zaselku Komelu nad Pliberkom. Znova je potrdilo, da je avstrijska demokracija pokleknila pred neonacizmom, ki ima svoj rezervat predvsem na Koroškem, da s popuščanjem in taktiziranjem čedalje bolj ogroža tudi samo sebe. To dejstvo čedalje bolj spoznavajo demokratične sile v Avstriji, ki se organizirajo v vseh mestih za akcijo proti preštevanju pripadnikov manjšin. Zavedajo se, da vsebujejo ilegalne, tolovajske in roparske akcije nacističnih elementov, ki izzivajo moč in potrpljenje sosednje države, sopodpisnice državne pogodbe, čedalje več nevarnih sestavin za avstrijsko demokracijo. Za sedanjost in prihodnost te države, ki ji je bila neodvisnost zajamčena z državno pogodbo in ob zelo jasnih pogojih, da se bo razvijala demokratično, ne pa pod vplivom mračnih nacističnih sil preteklosti. Prav množenje takšnih dogodkov, kot smo jim priča na Koroškem, zavezujejo našo družbo in družbenopolitične organizacije za še večjo pomoč naši narodnostni manjšini na Koroškem. Množični protesti delovnih ljudi v Sloveniji in vsej Jugoslaviji zavezujejo našo politiko in nas vse za odločno podporo slovenskemu življu na Koroškem in hrvaškemu na na Gradiščanskem.

Politično javnost je v minulih dneh pritegnilo še več pomembnih dogodkov. Naj omenimo predvsem sejo predsedstva CK ZKJ, ki je bila posvečena zunanjepolitičnim vprašanjem in sodelovanju komunističnih in socialističnih partij v mednarodnem delavskem gibanju.

Na dvodnevnem posvetovanju, ki sta ga pripravila zvezna konferenca SZDLJ in skupnost jugoslovanskih univerz, so se predvsem ukvarjali z reformo univerze, s podružbljanjem izobraževanja, z boljšim načrtovanjem študijskih programov in s sodelovanjem univerze znotraj združenega dela, kjer naj bi svobodna menjava dela mnogo bolj utrdila medsebojne odnose na vseh področjih izobraževanja in načrtovanja kadrov.

Svobodni menjavi dela, večjemu vplivu zborov porabnikov znotraj samoupravnih interesnih skupnosti in samoupravnemu načrtovanju razvojnih potreb družbenih dejavnosti je bila posvečena tudi tiskovna konferenca pri CK ZKS. Pripravljeno in zbrano gradivo opozarja na še vedno slabo samoupravno organiziranost SIS in na dediščino nesamoupravnih odnosov v delovanju, načrtovanju in porabi sredstev, ki se še vedno oblikujejo bolj po proračunski logiki kot pa na osnovi družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja.

Javnost sta v teh dneh spodbudili k razmišljanju tudi dve sporočili. Prvo je prišlo iz ZSJ in je vsebovalo predvsem opozorilo, da se pritiskom na zvišanje cen in upadanju storilnosti čedalje bolj pridružuje neupravičeno naraščanje osebnih dohodkov, ki začenja motiti uravnovešanje dohodkovnih bilanc, stabilizacijska prizadevanja in predvsem še določila resolucije o družbenoekonomskem razvoju. Drugo sporočilo je bilo bolj spodbudno. V Sloveniji smo namreč sklenili akcijo za vpisovanje posojila za ceste. Zbrali smo 1,2 milijarde din namesto planiranih 900 milijonov din oziroma 34 odstotkov več, kot smo predvidevali. Torej dobra spodbuda za urejanje slovenskih cest!

GOK

REKLI SO

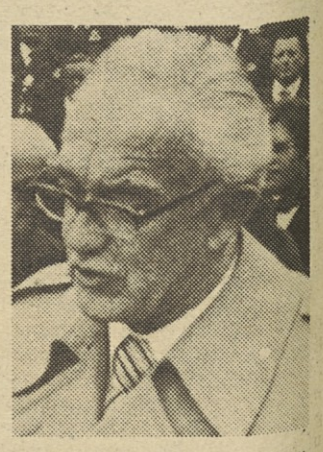

Karel Prušnik-Gašper, predsednik zveze koroških partizanov ob odkritju partizanskega spomenika na Robežu pod Malim Obirjem: Tudi na III. tovariškem srečanju naj glasno povemo, da se koroški partizani in vsi koroški Slovenci zavedamo, da imamo v rokah močno legitimacijo — soodločati o razvoju v Avstriji, zlasti pa pri soodločanju izvedbe avstrijske državne pogodbe, predvsem pa o izvedbi člena 7. Ta zgodovinska legitimacija izhaja iz oporoke petsto padlih partizanov, ki so pokopani na 40. pokopališčih avstrijske Koroške. Podpisana je z nedolžno krvjo trinajstih obglavljenih koroških Slovencev, Peršmanovih sedmih otrok in štirih odraslih in tudi od številnih žrtev fašizma nemškega jezika, ki so bili zločinsko umorjeni na Svinji planini. To legitimacijo bomo z vso odločnostjo vedno držali v rokah, kadar bo šlo za pravice koroških Slovencev, zlasti pa sedaj, ko nas hočejo prešteti. Temu preštevanju se bomo uprli prav s to legitimacijo v srcih, saj tisti, ki nas bi radi prešteli, prav dobro vedo, kje smo bili koroški Slovenci, kje smo in naj vedo tudi, da bomo na naši zgodovinski zemlji ostali. Nihče ne more izbrisati naše skupne zgodovine niti z licemerstvom ne z raznarodovalno filozofijo ne s svetovnimi nazori pa tudi ne s terorjem. Koroških Slovencev nikoli ne bodo oddvojili od matičnega naroda.

Dr. Berislav Šefer, podpredsednik ZIS, na skupni seji zbora republik in pokrajin ter zveznega zbora skupščine SFRJ: Menim, da je treba predvsem opozoriti na izredno pozitivne rezultate, dosežene pri brzdanju inflacije. Neupravičenim poskusom, da bi se vrnili k prejšnjim stopnjam rasti cen, se moramo enako odločno upreti, kot smo odločno kljubovali vse naglejši in visoki inflaciji. Uspehi, ki smo jih dosegli, niso le velika spodbuda, da je možno ekonomske razmere uspešno urejati, temveč tudi skupna obveznost vseh dejavnikov v gospodarstvu in družbi, da jih izkoristimo za napredek in nadaljnje urejanje naših gospodarskih razmer.

Drugo strateško pomembno področje, na katerem smo letos dosegli zelo velike uspehe, je področje ekonomskih odnosov s tujino. Izvoz se je izredno povečal v primerjavi z lanskim letom, zlasti izvoz na konvertibilna tržišča, v razvite države tržne ekonomije, pri čemer pa moramo omeniti, da so na tem področju lani prav tako zabeležili velik padec izvoza. Zelo ugodno se je razvijala tudi naša blagovna menjava z vzhodnoevropskimi državami. Rad bi omenil, da izvoza nikakor nismo stimulirali s pretirano visokimi posebnimi spodbudami in da ZIS meni, da je bila ta stimulacija v mejah, ki niso bile le ekonomsko racionalne, temveč tudi nujne.

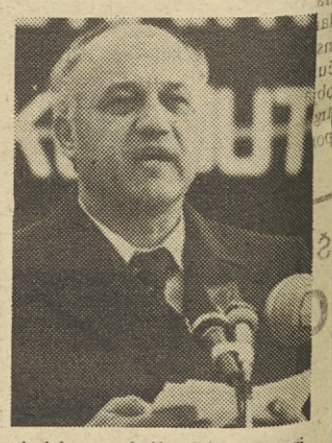

Vojo Srzentić, sekretar v IK predsedstva CK ZKS, v razgovoru za Tanjug: Bistveno je treba spremeniti odnos do produktivnosti dela, ki je pravzaprav prelomnica v našem nadaljnjem razvoju. Ta zahteva ni pogojena samo s trenutnimi gospodarskimi težavami in z zmanjšanjem produktivnosti v letošnjem letu, ampak postaja strateško vprašanje razvoja naše družbe. Boj za večjo produktivnost dela že zaradi narave in zapletenosti tega vprašanja ne more biti samo zadeva enega samega družbenega sektorja. Pozivi delavcem, naj več in bolje delajo, opozarjajo, da je samo od njih odvisna usoda produktivnosti, oziroma pričakovanje, da je to vprašanje možno rešiti samo s sistemom oziroma z ekonomskimi ukrepi, vse to ni prava pot za rešitev tega temeljnega problema.

Sodelovati mora vsa družba, in to s konkretnimi dejanji, ki lahko prispevajo k zviševanju produktivnosti. Ustvariti je treba takšno družbeno vzdušje, ki ne bo dovoljevalo večje porabe, kot bo znašal ustvarjeni dohodek; vzdušje, v katerem se problemi ne bodo dali več reševati z različnimi finančnimi konstrukcijami in manevriranjem, ampak bomo bolj cenili produktivnejše in učinkovitejše delo, delo v materialni proizvodnji.

Ni sprejemljivo, denimo, da v negospodarskih dejavnostih tako zlahka odpirajo nova delovna mesta, da neupravičeno narašča število zaposlenih v različnih administrativnih službah in da še zmeraj premalo izkoriščamo možnosti za nova delovna mesta v proizvodnji, tam, kjer se ustvarja dohodek. Delo v materialni proizvodnji bi bilo treba bolj ceniti.

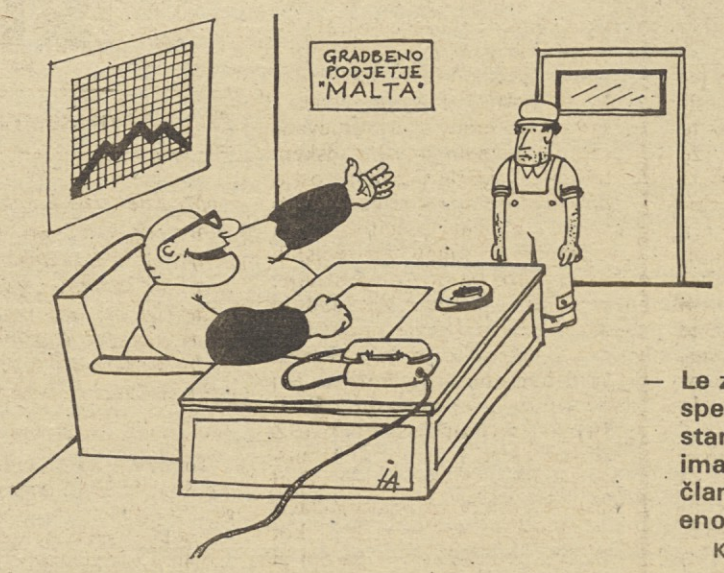

— Le zakaj naj bi pospešili gradnjo stanovanj? Saj imam za vsakega člana družine po eno . . .

Karikatura: I. Antić

KAKŠNI BODO POGOJI GOSPODARJENJA V PRIHODNJEM LETU

Nadaljevanje stabilizacije

Brez radikalnih sprememb v pogojih gospodarjenja in dovolj zgodaj znani pogoji so značilnosti osnutka resolucije o družbenoekonomskem razvoju v prihodnjem letu

Čeprav je znaten del naše pozornosti sedaj usmerjen na tekoče probleme v gospodarstvu, že nastajajo obrisi jutrišnjih pogojev gospodarjenja, že tečejo razprave o stopnjah gospodarske rasti in izvoza ter o učinkovitosti poslovanja v prihodnjem letu. V središču pozornosti so prizadevanja za uskladitev storilnost dela in delitve, za povečanje proizvodnje in trgovinskega prometa, prizadevanja, katerih rezultati se kažejo predvsem v naraščanju industrijske proizvodnje in izvoza ter v zniževanju zalog, ki so še pred nekaj meseci resno ogrožale stabilnost trga in gospodarstva.

Sredi teh intenzivnih prizadevanj, ki jih, kot rečeno, spremljajo nekatere spodbudne težnje, so se začele priprave za trasiranje tokov in smeri gospodarjenja v prihodnjem letu, ki nedvomno terjajo nadaljevanje pozitivnih teženj iz druge polovice tega leta. Čimbolj je treba omejiti prostor nespodbudnim pojavom, ki, žal, še vedno spremljajo in oblikujejo naš gospodarski vsakdan.

Prav zato gospodarski razvoj ne trpi nobenih eksperimentov niti ne ohlapnosti. Bistveno je, da razčlenimo napake in pomanjkljivosti iz tekočega leta, da bi jih lahko odpravili v prihodnjem letu ter da se njihovega odpravljanja lotimo brez škodljivega hlastanja. Zato so spodbudni glasovi, ki prihajajo iz zveznega izvršnega sveta, češ da načrtovalci gospodarskega razvoja ne pripravljajo nobenih spektakularnih ukrepov za leto 1977, razen tistih, ki jih je treba sprejeti za sektorje, v katerih so se letos pokazale motnje z vso ostrino.

Spodbudno je nadalje zagotovilo, da v letu 1977 tudi ne bo radikalnih sprememb gospodarskega sistema, temveč da prevladujejo težnje po stabilnejših razmerah in pogojih gospodarjenja, ki bodo – nasprotno kot v minulih letih in tudi v letošnjem letu – znani pravočasno oziroma vsaj tako zgodaj, da si bo gospodarstvo o pravem času na jasnem o instrumentih, s katerimi lahko računa v letu 1977. Pravočasnost objave uvoznih oziroma zunanjetrgovinskih instrumentov je še zlasti pomembna, če upoštevamo, da morajo organizacije združenega dela dovolj zgodaj vedeti za pogoje pod katerimi bodo trgovale z zunanjimi partnerji in si tako zagotavljale možnosti nemotene in redne oskrbe s surovinami in reprodukcijskimi materiali. V minulih letih so bili proizvajalci z zunanjetrgovinskimi in drugimi instrumenti seznanjeni po navadi šele tedaj, ko so že sklenili uvozne ali izvozne pogodbe s tujimi partnerji in je tako marsikatera delovna organizacija zabredla v težave, ker ni imela pravočasno v rokah osnov za sestavo interne zunanjetrgovinske bilance.

Za leto 1977 potemtakem načrtovalci obetajo ažurnost, kar zadeva pripravo instrumentov oziroma ukrepov. Zato so možnosti, da bodo z resolucijo za leto 1977 začrtani cilji in naloge uresničeni dosledneje in bolje. To je nedvomno nova kvaliteta pri začrtovanju ekonomske politike, ki bo omogočila, da se bodo organizacije združenega dela v stabilnih pogojih gospodarjenja laže posvetile ne le proizvodnji, temveč tudi nadaljnjemu prilagajanju organizacije in samoupravnega mehanizma ustavnim načelom oziroma določilom zakona o združenem delu. Skupaj s prizadevanji za smotrnejše gospodarjenje in za dvig produktivnosti naj bi te spremembe pripomogle k doseganju optimalnih proizvodnih in poslovnih rezultatov.

Eden nadaljnjih pomembnih ekonomskih ciljev v prihodnjem letu bo vztrajati pri prizadevanjih na področju stabilizacije cen, za nadaljnjo rast izvoza, za uravnovešenje plačilne bilance ter za ohranjevanje plačilne sposobnosti gospodarstva – skratka, vztrajati pri ohranjevanju letos doseženih spodbudnih rezultatov, ki so pripomogli, da z večjo mero optimizma stopamo v prihodnje leto. Tembolj, ker se s spodbudnejšimi gospodarskimi rezultati pridružujemo tistim evropskim in drugim državam, ki jim je z nekaterimi omejitvenimi ukrepi uspelo sanirati gospodarska gibanja in tokove.

Ta optimizem pa nas seveda ne bi smel zazibati v samozadovoljstvo, v prepričanje, da smo se že povzpeli na zeleno vejo. Letos doseženi rezultati so šele prvi sadovi stabilizacijskega boja, za katerega smo se pred leti odločili in ga bomo brez omahovanja tudi nadaljevali.

NANDE ŽUŽEK

»Olajševalne okoliščine«

GOSPODARSKI KOMENTAR

Posvet sindikata v kovinski industriji Slovenije je na temo o delovanju samoupravnih sporazumov o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke izoblikoval zanimivo zamisel. Samoupravni sporazumi, tako pravijo v tej dejavnosti, ki je po številu zaposlenih, da ne govorimo o drugih kazalcih pomembnosti te panoge za gospodarski in družbeni razvoj republike, največja v Sloveniji, naj bi v bodoče vsebovali tudi elemente, ki bi pri izračunu sredstev za osebne dohodke upoštevali objektivne okoliščine, ki zmanjšujejo dohodek podjetij in na katere delavci samoupravno še ne vplivajo dovolj odločilno. Pri tem so mislili na administrativno urejene pogoje gospodarjenja, od politike cen do sistema predpisov, ki urejajo uvoz surovin in reprodukcijskih materialov ter izvoz izdelkov. Ti so v zadnjih dveh letih zavoljo medsebojne neusklajenosti in zapoznelega delovanja močno vplivali na dohodek temeljnih organizacij in s tem tako na raven socialne varnosti zaposlenih kot na reprodukcijsko sposobnost temeljnih organizacij.

Skratka, gre za to, da je osebni dohodek ne samo ekonomska kategorija, pač pa tudi socialna, ko pade pod določeno raven in da te ravni predpisi, kakršne smo uveljavili letos — zakon o zavarovanju plačil in zakon o načinu ugotavljanja dohodka — nikakor ne bi smeli načeti. Po predpisih in glede na samoupravni sporazum panoge ter dosedanje rezultate gospodarjenja pa bi morala večina podjetij kovinske in elektroindustrije v naslednjih mesecih rigorozno znižati osebne dohodke.

Vsekakor drži, da so temeljne organizacije te dejavnosti letos gospodarile ob zelo neugodnih pogojih, ki jim same niso mogle biti kos. Na cene, devizne režime, sistem zaviranja uvoza in spodbujanja izvoza ter na zaprtost trga seveda niso mogle vplivati. Zavoljo tega letošnje prekoračitve meril samoupravnih sporazumov o delitvi osebnih dohodkov kažejo predvsem na anomalije na trgu, hkrati pa povsem jasno izražajo potrebo, da bi se pogoji gospodarjenja izboljšali.

Čeprav je torej možno razumeti sindikalne delavce te dejavnosti, da se zavzemajo za uveljavitev dodatnih elementov v formuli za izračun sredstev za osebne dohodke, ki bi omilili vpliv muhavosti trga in neustreznih pogojev gospodarjenja, vendarle ne smemo prezreti nekaterih dejstev. Ta namreč dokazujejo, da bi bilo takšne elemente morda opravičljivo vnesti v samoupravne sporazume za letošnje leto, nikakor pa takšna politika ni sprejemljiva kot stalna oblika.

Če bi uveljavili takšne elemente v enačbi za izračun mase sredstev za osebne dohodke, bi s tem neposredno trdili, da uveljavljamo škodljive predpise. Seveda nikakor ni možno trditi, da bi naša zakonodajna telesa kdajkoli sprejela kakšen predpis z namenom, da ne bo deloval pozitivno!

Ne gre tudi prezreti, da je bilo letošnje in minulo leto glede pogojev gospodarjenja izjemno ostro. Razmere na trgu pa so se v zadnjih mesecih že precej izboljšale, poleg tega pa so pred sprejetjem dopolnitve in spremembe zakonskih predpisov, ki naj bi v prihodnje bolj prožno uravnavale pogoje gospodarjenja. Prav tako ne smemo prezreti, da se slabi gospodarji še preradi skrijejo za tako imenovane objektivne okoliščine.

Skratka, gre bolj za enkraten pojav, ki se ne bi smel ponoviti, če naj bodo predpisi, ki uravnavajo gospodarjenje, res ustrezni. Tu pa je kajpak »tema za razmišljanje« tudi v sindikatih in tema za konkretno delo: Kako predpise, če niso najboljši izboljšati, da bo gospodarstvo doseglo cilje, ki so začrtani v srednjeročnem razvojnem družbenoekonomskem planu. Zakon o združenem delu dovolj na široko odpira takšne možnosti, treba jih bo le izkoristiti.

B. RUGELJ

KAKO URAVNAVATI TRG S KMETIJSKIMI PRIDELKI

Pridelovalcem ustrezen dohodek in akumulacijo

Sistem zaščitnih cen ter materialnih odgovornosti posameznih dejavnikov, naj zagotovi razvoj te dejavnosti in založen trg

Po zadnji podražitvi živil, še zlasti mesa, ki je močno posegla v potrošnikov žep, lahko slišimo čedalje odločnejše zahteve, da bi morali bolj načrtno skrbeti za oskrbo s kmetijskimi pridelki in mesom, za razvoj kmetijstva in živinoreje. Zdaj je že povsem jasno, da po novem letu v federaciji ne bodo več določali zagotovljenih odkupnih cen za živino, verjetno pa tudi ne za druge kmetijske proizvode, marveč bo ta pristojnost prešla na republike in pokrajine. Tisti, ki jim hrane primanjkuje, jo bodo kupovali neposredno pri kmetijskih organizacijah, nasprotno pa si bodo proizvajalci tržnih presežkov prizadevali, da bodo v interesu boljše prodaje blaga sklepali dolgoročne poslovne odnose z možnimi kupci iz kateregakoli območja države.

Življenjsko raven in interese potrošnikov bo nedvomno treba še naprej organizirano ščititi, vendar bo takšno varstvo organizirala sleherna družbenopolitična skupnost s svojimi sredstvi. Če bo pri tem določila nekemu blagu nižjo ceno, kot je tržna, bo razliko za svoje občane kril tisti, ki je dal poroštvo za zaščito standarda. Če se bo v posamezni občini, pokrajini ali republiki pojavil primanjkljaj blaga zato, ker se oskrbovalci niso pravočasno dogovorili o njegovi proizvodnji, bo intervencijski uvoz plačal tisti, ki ga je neposredno povzročil.

Cena tako ne bo edini instrument za zaščito življenjske ravni delovnih ljudi, zlasti še, če se zaradi nje znajde v neenakopravnem položaju zelo pomembno gospodarsko področje. Življenjsko raven je treba varovati z vsemi instrumenti prvotne delitve: s cenami, regresi, kompenzacijami, da bi s tem zagotovili dohodkovno ovrednotenje družbeno potrebnega dela tudi na tem področju združenega dela. Dosedanje administrativno določanje cen je vedno bolj v neskladju s potrebo, da bi delovni ljudje določali cene s samoupravnim sporazumevanjem na enotnem jugoslovanskem tržišču. V skladu s specifičnostjo proizvodnje hrane je nedvomno treba določiti zaščitne cene osnovnih kmetijsko-živilskih proizvodov na ravni Jugoslavije, republik in pokrajin kot spodnjo mejo cen in zaščite proizvajalcev. Ni nujno, da bi bila zaščitna cena tržna cena; uporabljali naj bi jo le izjemno, ob najbolj neugodnih razmerah na trgu. Z dogovorjeno tržno ceno bi morali proizvajalci hrane ustvarjati ustrezni dohodek in akumulacijo. Zgornjo raven cen — kot zaščito potrošnikov — pa naj bi določali vsako leto z dogovorjenimi okviri gibanja cen. Dogovorjene cene, ki se gibljejo med zaščitnimi in zgornjo mejo cen, bi tako določali s sporazumi združenega dela v okviru dohodkovnih celot. Če bi dogovorjene cene prekoračile določene okvire, bi morali posredovati z blagovnimi rezervami, kompenzacijami in morebitnim uvozom. Zelo visoka stopnja zaščite pa je potrebna za živinorejo, ki je relativno enakomerno razporejena v vseh republikah. Dosedanja proizvodnja na tem področju je imela izrazita ciklična gibanja prav zato, ker ni bilo učinkovitih obrambnih mehanizmov pred stihijnim delovanjem trga. Zato bi morali zaščitne cene in druge ukrepe za razvoj živinoreje določiti na ravni Jugoslavije.

Še bolj pomembno vprašanje kot so cene pa je prodaja kmetijskih proizvodov. O proizvodnji in možnostih prodaje bi se morali dogovoriti že pred začetkom proizvodnega procesa. Cene za presežek kmetijske proizvodnje naj bi se na domačem in tujem trgu oblikovale na osnovi zakona ponudbe in povpraševanja. Če bi morali prodajo omejiti oziroma administrativno zniževati cene, bi morala zmanjšani dohodek, vštevši z njegovim deviznim delom povrniti skupnost. Če bi se odločili za uvoz, ker se v domači proizvodnji nismo pravočasno dogovorili, naj bi posledice zaradi večjih cen in deviznih stroškov prevzela republika ali pokrajina, zaradi katere je bil potreben uvoz. Če proizvajalci ne bi mogli izpolniti dogovorjenih obveznosti, bi uvozili kmetijske pridelke na njihov račun. To je v skladu z večjo odgovornostjo republik in pokrajin za nemoten razvoj, s plačilno bilančnimi razmerami in z nujnostjo stalne preskrbe prebivalstva. V skladu s to odgovornostjo bi morali sprejeti tudi ukrepe za pospeševanje predelovanja hrane na vseh ravneh: v TOZD, v občinah, republikah, pokrajinah in na ravni federacije.

VINKO BLATNIK

ŠKOFJA LOKA

Ogrevanje s sončno energijo?

V inštitutu LTH Škofja Loka so se začeli dogovarjati z Jelovico iz Škofje Loke o sodelovanju pri raziskavah. Obe organizaciji si bosta prizadevali razviti naprave za ogrevanje s sončno energijo, in sicer za ogrevanje vode v gospodinjstvu in vode za osebno uporabo. V Sloveniji in Jugoslaviji je začelo v zadnjem času že več zavodov in organizacij pripravljati študije o tem. Sklepajo pa tudi že licenčne dogovore s tujimi podjetji. Inštitut LTH in Jelovica sta kot neposredna porabnika takih naprav za opremo industrijsko zgrajenih hiš še posebno zainteresirana za hitro reševanje te naloge. Inštitut LTH je že vključen v razvojni program Raziskovalne skupnosti Slovenije, njegovo sodelovanje z Jelovico pa je tako še bolj dobrodošlo. V iskanju rezervnih energetskih virov, ob večji skrbi za čisto okolje je raziskovalna naloga po zamisli LTH in Jelovice vsekakor izredno dobrodošla. Ko bodo sklenili še samoupravni sporazum o poslovno-tehničnem sodelovanju in ko bodo to nalogo začeli tudi uresničevati, se bo nedvomno izkazalo, da sta prav LTH in Jelovica tisti organizaciji, ki znata stopiti v korak z razvojem.

V.B.

STABILIZACIJSKA PRIZADEVANJA V SLOVENJ GRADCU

Višja produktivnost dela

Na tujem se uveljavlja TOZD Tovarna gumirane žime in penastih mas, izvaža 70 % proizvodnje

Med delovne kolektive, ki dosegajo v letošnjem letu predvidene proizvodne naloge, sodi tudi delovna skupnost slovenjgraških usnjarjev. Predvidevanja gospodarskega načrta, stabilizacijski program ter naloge, zapisane v resoluciji o družbenoekonomskem razvoju občine, dobro uresničujejo. V primerjavi z letom 1975 se je letos povečal fizični obseg proizvodnje za 6 %, pri čemer pa je treba upoštevati tudi spremenjeno strukturo v korist izdelkov, ki zahtvajo več vloženega dela. Družbeni proizvod pa je večji kar za 26 %.

Tovarna usnja Slovenj Gradec se uspešno vključuje tudi v izvoz, saj ga je v zadnjem letu uspela povečati kar za 16 %, pri čemer izvoz pomeni kar 40 % vse prodaje. Na tujih tržiščih se je zlasti uveljavila temeljna organizacija združenega dela Tovarne gumirane žime in penastih mas, ki izvozi že več kot 70 % celotne proizvodnje. Ob hitrem povečevanju izvoza zmanjšujejo uvoz, kar je prav tako pomembno. Letos so uspeli zmanjšati uvoz za 15 %. Ob tem pa v Tovarni usnja Slovenj Gradec zatrjujejo, da so z uvozom surovin v vrednosti 1 dinar ustvarili izvoz v vrednosti 1,85 dinarja. Ta dosežek je že toliko bolj pomemben, saj mora ta organizacija združenega dela, upoštevaje specifičnost proizvodnje, zlasti v TOZD Tovarna gumirane žime in penastih mas uvoziti kar 75 % vseh potrebnih surovin in materialov.

V slovenjgraški usnjarni letos uspešno povečujejo produktivnost, ki je v poprečju večja za 8 %. Ob zadovoljivi kvaliteti dela ter racionalnem izkoriščanju časa in materialov so v prvem polletju privarčevali 5 milijonov dinarjev na račun nižjih stroškov, ki so bili tako za 5 % nižji, kot so jih načrtovali.

Kljub skrbnemu gospodarjenju pa niso dosegli predvidene akumulacije. Na to je vplivala predvsem devalvacija lire, saj izvozijo v Italijo kar precej izdelkov, višje pa so tudi carinske dajatve za surovine iz uvoza, čeprav so jih uporabili izključno za proizvodnjo izdelkov za izvoz. Zavoljo devalvacije lire in višjih carinskih dajatev je letos akumulacija slovenjgraške tovarne usnja manjša za blizu 3,5 milijona dinarjev.

Seveda pa ne gre ob vsem tem prezreti dejstva, da znaša – kljub nižji stopnji akumulativnosti – reprodukcijska sposobnost dobrih 9 %. Tudi ta podatek kaže, da si v Tovarni usnja Slovenj Gradec prizadevajo kar najbolj dosledno izpolniti stabilizacijski načrt.

A. N.

ŽELIMO RESNIČNO ZATRETI ALKOHOLIZEM? (I.)

Milijarde v maliganih

V SRS imamo najmaj 80.000 alkoholikov — Glavni vzrok za delomrzništvo, parazitizem ter pretirane izostanke z dela je pijančevanje — Kdo je dovolil, da so si alkoholiki izsilili posebne norme in ugodnosti — Paradoks: nagrada za redno pitje — solidarnostno stanovanje

PIŠE: DR. JANEZ RUGELJ

Tovariš Stane Dolanc je v svojem govoru v Novem Sadu (Delo, 18. 10. 1975) razkril hud problem delomrzništva, zabušavanja in parazitizma v naših delovnih organizacijah. V zadnjem letu pogosto beremo v naših časnikih, da velikanske izgube gospodarstva, ki nastajajo zaradi pretiranih izostankov z dela, ogrožajo prizadevanja za uveljavitev stabilizacijskih ukrepov. Takšni izostanki z dela so za »evropske razmere nekaj nepojmljivega« (ITD, 20. 7. 1975 — Pet milijard za izostanke). V letu 1974 je naša država izgubila zaradi vseh izostankov z dela pet milijard novih dinarjev. Mišljeni so izostanki zaradi bolezni, izostanki zaposlenih žena, ki ostanejo doma zaradi bolezni otrok in nege, poškodb pri delu itd.

Na osnovi naših opazovanj lahko sklepamo, da je alkoholizem glavni vzrok za delomrzništvo in parazitizem ter pretirane izostanke iz dela.

Oglejmo si nekatera dejstva:

— V Sloveniji je najmanj 80.000 alkoholikov. Večina jih je v najbolj produktivni dobi svojega življenja (30—50 let).

— Ni pretirana trditev, da alkoholik izgubi v življenju vsaj 10 delovnih let.

— Če alkoholik med letom izgubi samo dva delovna meseca zaradi bolezni in drugih izostankov z dela, gre v Sloveniji zaradi alkoholizma v izgubo na leto 160.000 delovnih mesecev.

— Raziskave na Hrvaškem kažejo, da je 15 % odraslih moških vdanih alkoholizmu in da naslednjih 15 % pije preveč, tako da imajo zaradi pretiranega pitja že določene probleme.

Opazovanje pri nas, zlasti v zdravstvenih in socialnih delavcev na terenu, so dala podobne rezultate.

Še več, pri nas poznamo delovne organizacije, ki imajo 20 % in več alkoholikov. Pred leti se je z nami posvetovalo vodstvo neke delovne organizacije, kjer so imeli med zaposlenimi več kot 50 % alkoholikov. Znan je primer, ko je v neki delovni organizaciji zaradi hudih problemov v zvezi z alkoholizmom prišlo do uvedbe prisilne uprave.

KDO PLAČA PIJANČEVANJE

Ugotovljeno je, da je alkoholik odsoten z delovnega mesta 2,5-krat več kot nealkoholik. Čeprav na delovnem mestu ni vedno vinjen, pa je vseeno (torej zaradi mačka ali zaradi splošne oslabelosti) veliko manj ustvarjalen kot nealkoholik. Ena od pomembnih posledic odvisnosti od alkohola je, da neučinkovitost in parazitizem alkoholika progresivno naraščata, v skladu s stopnjevanjem odvisnosti od alkohola (ki seveda traja 5, 10, 15 in več let). Povsem neproduktiven postane alkoholik takrat, ko ga zaradi zdravstvenih posledic alkoholizma invalidsko upokojijo. Potem ga preživljajo drugi.

Ko razpravljamo o odsotnosti z dela, moramo upoštevati dejstvo, da gospodarstvo v zvezi z alkoholizmom ne trpi škode samo zaradi pretiranih izostankov z dela, temveč tudi iz naslednjih razlogov:

— Prometne (tudi železniške) nesreče, ki zahtevajo velike človeške in materialne žrtve.

— Obratne nezgode, pri katerih delovne organizacije — če se le da — skrijejo alkoholizem kot vzrok nezgode in če pri obratnih (pa tudi prometnih) nezgodah upoštevajo alkoholiziranost, ne upoštevajo »mačka« zaradi popivanja prejšnjega dne. Posebej je treba omeniti znano dejstvo, da je težko reči, kdaj je človek, ki je odvisen od alkohola, v delovnem procesu bolj neučinkovit: ali takrat, ko je trezen (in ne more biti zbran, ker ga obvladuje želja po alkoholu) ali takrat, ko je vinjen?

— Izdatki za zdravljenje na tradicionalnih psihiatričnih in splošnih bolnišničnih oddelkih, kjer alkoholiki ležijo pod različnimi diagnozami, ki pomenijo le zdravstvene komplikacije alkoholizma, samega alkoholizma pa ne zdravijo. Pravzaprav alkoholika samo telesno in duševno okrepijo, da potem lahko še bolj pije. In vse to plača gospodarstvo.

— Vzdrževanje otrok alkoholikov v posebnih domovih in rejniških družinah.

— Sodni procesi in vzdrževanje zapornikov, med katerimi je več kot 60 % alkoholikov, med povratniki pa še precej več. Tudi to plača gospodarstvo.

— Alkoholik s svojim asocialnim vedenjem (površnost, malomarnost, nezanesljivost nenadni izostanki z dela, prepirljivost itd.) negativno vpliva na medosebne odnose v delovni skupini — posebno pa v družini — kar pomembno vpliva na delovno produktivnost prizadetih.

Še in še bi lahko naštevali.

Javna skrivnost med drugim je, da je naše gradbeništvo tako drago tudi zato, ker imajo gradbena podjetja visok odstotek alkoholikov.

ALKOHOLIKI SI PIŠEJO SVOJE »ZAKONE«

Alkoholiki so v Jugoslaviji skoraj najmočnejša struktura, ki si je z mnogimi manipulacijami ustvarila pogoje za lenarjenje, nedisciplino, parazitizem itd. Tako so si alkoholiki praktično v vseh delovnih organizacijah »izsilili« posebne norme, ki so v nasprotju z zakoni in samoupravnimi akti: trezni in marljivi državljani imamo pravico izrabiti letni dopust samo v dveh obrokih, alkoholiki pa po navadi lahko dobijo dopust za vsak dan pijančevanja. Ko pa jim zmanjka dopusta — dobijo bolniški stalež. Gorje zdravniku — zlasti v obratni ambulanti — ki bi vsem alkoholikom odklonil stalež za dneve pijančevanja in »mačka«.

Vsak direktor, ki je bil tolikšen idealist, da je resno poskušal te zadeve razčistiti in alkoholikom stopiti na prste, je moral popustiti zaradi manipulacij alkoholikov. Vemo samo za enega, ki je deloma uspel.

Velika »armada« alkoholikov in visok odstotek ljudi iz populacije »zmernih pivcev« nudijo zavestne in podzavestne, odkrite ali prikrite odpore proti smiselno zastavljenemu protialkoholnemu boju.

MOČAN VPLIV »ZMERNIH PIVCEV«

Vse te pojave lahko razumemo le, če upoštevamo obstoj subkulture alkoholikov, ki je seveda ne moremo enačiti z gostilniško mentaliteto. »Gostilniška mentaliteta« pravzaprav vpliva le na alkoholika-posameznika in mu daje negativno socialno pomoč, da vztraja v neki konkretni situaciji, kam dlje pa ne seže. Nasploh je gostilniško okolje deležno družbene kritike. Vedeti pa moramo, da ta pojav ne predstavlja bistvene moči alkoholne subkulture. Tisti, ki se zbirajo po gostilnah, ne predstavljajo posebne socialne moči. Družbeno vzdušje pa lahko bistveno usmerjajo skriti alkoholiki, pri katerih socialni propad še ni očiten in ki avtomatično svoja dejanja uravnavajo v smislu alkoholne miselnosti. To so kompenzirani alkoholiki, ki s svojimi stališči drug drugemu omogočajo uveljavljanje teženj. Pravzaprav še več: posamezne elemente alkoholne subkulture vnašajo v splošne družbene nazore in norme. Ti splošni nazori in norme pa potem omogočajo vsej nepregledni množici alkoholikov, da kljubujejo poskusom, ki naj bi spremenili stališča do alkoholizma.

Prav tisti del alkoholne subkulture, ki je nasploh sprejet kot logičen, predstavlja pravo moč. Bistveni elementi takih trditev so označeni z ugotovitvami:

— tako je smiselno in prav
— tako mora biti
— drugače ne more biti
— drugače ne sme biti
— nič drugega ni možno storiti
— nič drugega se ne splača storiti.

Alkoholik v razvoju svoje odvisnosti in stopnjevanju alkoholnega vedenja počasi vključuje ves razpoložljivi arzenal, ki so mu ga pripravili njegovi »predhodniki«. Njegove začetne pivske navade so deležne odobravanja in vsesplošne podpore, saj praktično vsak alkoholik prične z zmernim uživanjem alkoholnih pijač.

Tako alkoholiki s svojimi stališči že desetletja indoktrinirajo prebivalstvo, ki naravnost verjame, »da so alkoholiki pridni delavci, kadar ne pijejo«, pri tem pa pozablja, da po večdnevnem izostanku z dela pridno delajo zato, da bi se odkupili za prejšnje in bodoče »grehe«, nikakor pa v celoti ne povrnejo dolga.

Po podobnem mehanizmu tudi mnoge žene alkoholikov menijo, »da so njihovi možje dobri, kadar ne pijejo«.

VČASIH DAJEMO ALKOHOLIKOM VELIKE NAGRADE

Žgoče družbene posledice alkoholizma izzovejo včasih družbo, da poseže po povsem napačnih ukrepih. Omenimo naj samo razdeljevanje stanovanj iz solidarnostnega sklada. Odločno premalo smo pazili, da pri dodeljevanju solidarnostnih stanovanj ne bi zamenjavali vzrokov s posledicami. Nismo dovolj preverjali, če ni vzrok za socialno ogroženost družine alkoholizem. Alkoholiki namreč svojo socialno ogroženost vselej navedejo kot vzrok svojega alkoholizma. Često potem za drage denarje odstranjujemo ta namišljeni vzrok. Pa ne samo to. Alkoholik, ki je uspel dobiti stanovanje kot »nagrado« za svoj alkoholizem, bo veliko bolj refraktaren za usmerjanje v zdravljenje. Kot nosilec stanovanjske pravice pa bo imel še veliko več možnosti za manipuliranje s svojo družino. Natančna raziskava omenjenih pojavov je skrajno nujna, ker gre za velikanska sredstva in za pravočasno iskanje možnosti, da te alkoholike začnemo zdraviti. Z rehabilitacijo pa bi jih pripravili do tega, da bi z ustrezno družbeno pomočjo sami poskrbeli, da bi prišli do skromnih, pozneje pa tudi do boljših stanovanj.

AKCIJSKI PROGRAM SKUPŠČINE SRS — V PREDALU!

Samo s subkulturo alkoholikov in z nje izvirajočimi odpori proti družbeni rehabilitaciji alkoholnih bolnikov lahko razložimo »uspeh« tradicionalne psihiatrije, ki ji je — v povezavi z nekaterimi tehnokratskimi strukturami — uspelo uresničiti naslednje cilje:

— Močno so zavrli ustanavljanje novih klubov zdravljenih alkoholikov kot najsodobnejše in najuspešnejše oblike za družbeno rehabilitacijo alkoholikov. Delavci nekdanjega Centra za zdravljenje in preprečevanje alkoholizma v Škofljici smo letno (v letih 1971—1973) ustanovili kakih 20 klubov; odkar pa so tam leta 1974 demontirali večino nekdanjih dejavnosti za družbeno rehabilitacijo alkoholikov (in tudi ljudi), ni več Škofljica ustanovila niti enega kluba.

— Akcijskega programa boja proti alkoholizmu v SR Sloveniji, ki so ga 1973. leta sprejeli vsi zbori Skupščine SR Slovenije, sploh ne uresničujemo, tako da so vsi roki zamujeni.

Če bi v kakšni drugi veji medicine (kjer ne bi šlo za alkoholike) poskušali zavreti razvoj in poslabšati možnosti, za zdravljenje bolnikov, bi javnost močno reagirala. Na področju boja proti alkoholizmu pa že desetletja subkultura alkoholikov skoraj povsod po svetu izniči večino konstruktirnih akcij, kajti ne pozabimo: pri nas alkoholizem še vedno narašča.

Torej — če upoštevamo osnovna spoznanja o odtujitvi človeka in če usmerimo našo pozornost na alkoholnega bolnika, ki je zaradi odvisnosti od alkohola osebnostno spremenjen in razčlovečen, zlahka dojamemo, da alkoholizem predstavlja skrajno možno stopnjo človekove odtujitve, saj alkoholik postopoma prispe do točke, ko živi samo še za alkohol. Že Marx je alkoholizem (poleg kriminala, prostitucije itd.) prišteval med skrajne oblike odtujitve.

Zavoljo odtujenosti se alkoholiki ne morejo vključiti v naša samoupravljavska dogajanja kot tvorni subjekti, marveč z njimi zlahka manipulirajo tehnokrati.

Alkoholizem je pri nas tako razširjen, da si sploh ne moremo predstavljati saniranja gospodarstva (predvsem dviga produktivnosti dela), dokler ne bomo z ustrezno družbeno akcijo zmanjšali moč subkulture alkoholikov, zdravili množico alkoholikov in se lotili znanstveno utemeljene preventive. Brez dezalienacije desettisočev alkoholikov in njihovih družin pa tudi samouprave ne moremo v celoti uresničiti.

PRIHODNJIČ: POTUHA V DELOVNIH KOLEKTIVIH

OREHOVČANI SO STRLI LUPINO

Od tu, z Orehovca, vasice nad Kostanjevico, tako rekoč že na Gorjancih, se daleč vidi. Ob lepem vremenu celo do občine v Krškem, sicer pa vsaj do Kostanjevice. Orehovčani imajo zdaj pravzaprav vse: svojo krajevno skupnost, svoje odbore, svoje delegate in cesto. Asfaltno cesto.

O tem bo tekla beseda. Orehovec je stara, čeprav majhna vas. Ime je dobila po orehih, s katerimi pa se ne ponaša več. Ne tako kot Kostanjevica, ki ni dobila imena po kostanjih, temveč po latincih. Do nedavna so se Orehovčani spuščali v dolino po hudo gramozni cesti, ki so jo požirali hudourniški nalivi. Malo naprej v dolini pa se je svetlikala lepa asfaltna cesta, ki je svojo roko pomolila že skoraj tik do Orehovca, do kostanjeviškega samostana.

Orehovec ima le 56 hiš. Je vasica kot prenekatera na robu Gorjancev na Dolenjskem. Stisnjena v reber, z izjedenimi kolovozi in pridnimi ljudmi. Prav ta pridnost ljudi je Orehovec naposled približala svetu. „Z razvojem industrije v tem delu Dolenjske, predvsem pa z razvojem Kostanjevice, si je opomogel tudi Orehovec. Danes iz Orehovca vsako jutro krene v dolino na delo že več kot 50 ljudi in ti so v to idilično vasico vnesli nekaj več življenja,“ pripoveduje IVAN ABRAM, predsednik krajevne skupnosti, ki je zdaj še posebej ponosen. Malo poprej, ko smo posedli v komaj dograjeno garažo (to so domača dekleta dodobra pometla in betonske stene okinčala s cvetjem ter smrekovimi vejicami; garaža je v vasi ta čas največji prostor za zbor ljudi), je bila na začetku vasi velika svečanost. Otvoritev nove asfaltne ceste.

„Morate nas prav razumeti,“ se opravičuje predsednik Abram. „Resda gre samo za poldrugi kilometer ceste, toda ta poldrugi kilometer nam pomeni mnogo več kot ponekod deset kilometrov. Najprej: od vode do elektrike smo skorajda vse sami zgradili. Tudi za to cesto je vsaka hiša ali bajta prispevala svoj delež. S cesto smo se približali dolini, po njej se z dela vračajo mladi. To je pomembno! Mladi ostajajo v vasi in ji dajejo svež utrip.“

Na otvoritev v nas je pripeljal LADO SMREKAR, ravnatelj šole v Kostanjevici, mož, ki je s svojim neutrudnim delom Kostanjevici s „formo vivo“ in poznejšo ureditvijo galerij dodal pečat kulturnega središča, da malo takih. Pravzaprav brez Smrekarja ne mine nobena pomembnejša prireditev tu naokoli. Tudi zdaj je tu, obkrožen z domačini, enako vesel, enako razigran kot ljudje okoli njega.

Otvoritev sem imenoval nevsakdanjo zato, ker že leta nisem srečal tolikšne skromnosti in pristnega veselja, kot v Orehovcu. Tu, v tej s smrekovimi vejicami ovešeni garaži. Nobena od kmečkih miz ni enaka. Prinesli so jih iz vse vasi, ovili z ovojnim papirjem in jih spremenili v svatovske mize. Na vsaki skrbno nabran šopek. Na vsaki zvrhan krožnik domače potice. Za vsako mizo sta zadolžena dekle in fant, ki prinašata meso, krompir in pecivo. Vsaka hiša je dala najbolj rejenega petelina, za prašiča so se domenili. Tisti, ki imajo na oni strani Kostanjevice vinograde, so pridali letošnji cviček. Pravi cviček. Ko nazdravi eden, dvignemo čaše vsi. Ko zapoje eden, zapojemo vsi.

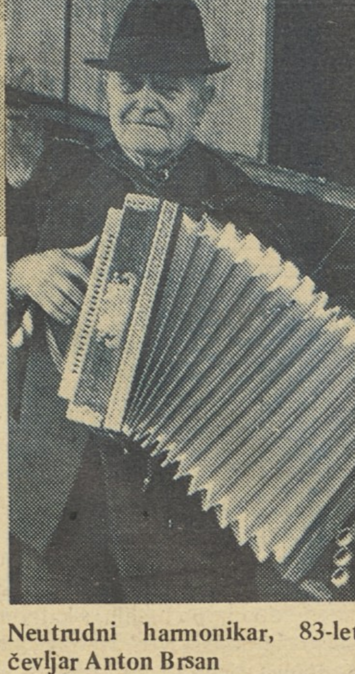

Neutrudni harmonikar, 83-letni čevljar Anton Brsan

S 70 leti prvič na odrske deske: Lojzka Kotar

Gledam v obraze. Mladi fantje. Prvi dela v Kostanjevici, drugi v Krškem, tretji se še uči. Poleg sedi fant, ki svoje žulje razdaja zemlji. Vsi so enako skromni, z enakim pogledom spremljajo korake domačih deklet. Na drugi strani 83-letni ANTON BRSAN, upokojeni čevljar, mladostno razteguje svojo staro harmoniko. Več kot šestdeset let jo že igra. Kakih 400 porok, veselic, martinovanj in drugih prireditev je z njo obredel. Danes je najsrečnejši. Njemu je CIRIL PLUT, podpredsednik občine v Krškem, odstopil čast, da je prerezal trak ob otvoritvi ceste. Starčevski prsti so se tresli, ko je prijel za škarje. Ne od starosti. Od vzhičenosti in sreče, da se je njegova vas postavila k ,,oknu v svet“, kot je med nagovorom dejal Ciril Plut. Brsan, najstarejši mož v vasi, zato s pesmijo ne odneha. Ne dovoli predaha. Pred vhodom v garažo se vrte pari. Kaj zato, če je mrzlo. Njim je toplo. Vsem tu je toplo. Tudi gostom.

„Zdaj nas čaka samo še povezava z Vodenico in Podbočjem pa bomo z asfaltom povezani tudi s krajevno skupnostjo Šentjernej, ki je v novomeški občini. Potem ureditev vodovodov, z vodo bo priteklo tudi več življenja v ta del Gorjancev,“ razmišlja Ivan Abram, ko prisedemo k mizi, za katero so vaški funkcionarji in gosti. Zunaj se že plazi mrak. Kotarjeva LOJZKA, 78 let ima, z veselimi očmi motri ljudi. Malo dobrega je imela v življenju. Toda s sedemdesetimi leti se je dala pregovoriti in je prvič v življenju zakoračila na odrske deske. Z igralsko skupino je nato potovala celo v zamejstvo. Dlje, kot ji je seglo oko od tu z Orehovca, od koder je krenila le malokrat. Toda vprašajte jo o Orehovcu. Živi leksikon je. Pri tem nikoli ne pozabi omeniti, da je bil prav Orehovec vas, kjer se je razprlo pesnikovo srce. Gradnikovo. Ko je posedal pred eno izmed teh bajt in sanjaril o svoji ljubezni. Pove vam tudi o pomembnih ljudeh, ki so jih rodili tukajšnji Gorjanci. O slikarjih, kiparjih, pisateljih in tudi Jurčičev oče je bil rojen tu blizu.

In zdaj imajo cesto. Največ, kar so želeli. Zjutraj, s svitom bodo nekateri krenili na delo kar od tu, iz garaže. Kaj potem. Samo enkrat je bila v Orehovcu otvoritev ceste . . .

J. SEVER

Zakaj prisilne uprave v hišah?

V občini Ljubljana Center je 147 stanovanjskih zgradb od skupaj 922, ki jih upravljajo prisilne uprave. Tistim, ki stanujejo v teh zgradbah, se namreč ni zdelo potrebno, da se sestanejo in ustanovijo svojo hišno samoupravo. Vse stroške prisilne uprave financirajo stanovalci neposredno iz svojega žepa, ne iz najemnine. V tem občina center ni izjema, saj so podobne razmere — ali še slabše — tudi v drugih občinah.

Razlogov za takšne razmere je več. Z ustanovitvijo stanovanjskih nekdanjih podjetij so bili hišni sveti tako rekoč ukinjeni. Pogoste »reforme« in zapletenost medstanovalskih odnosov so utrdili med mnogimi stanovalci prepričanje, da je najbolje, če za njihove hiše skrbi kdo drug. Utrdilo se je zastarelo napačno pojmovanje, naj stanovalci skrbijo samo za svoje stanovanje, ne pa tudi za zgradbo in okolico, kar je v velikem nasprotju z bistvom samoupravnega sistema in z dejstvom, da je pri nas stanovanjska pravica skoraj izenačena s pravico lastništva.

Izkušnje torej kažejo, da tudi delovanja hišne samouprave ne smemo prepuščati stihiji in dobri volji posameznikov, namreč mora biti podrejeno splošnim družbenim interesom.

Združevanje SIS

Na nedavnem razširjenem sestanku so predsedniki skupščin skupnosti občin v Hrvaški poudarili, da je združevanje samoupravnih interesnih skupnosti na ravni skupnosti občin v Hrvaški družbeno upravičeno, vendar se zastavlja vprašanje, kako ga izvesti: z odloki in zakoni ali s samoupravnim dogovarjanjem. Ko so razpravljali o organiziranosti SIS na ravni skupnosti občin, so posvetili posebno pozornost potrebi po združevanju SIS na območju regije. Končno je obveljalo stališče, da mora priti do veljave ustvarjalnost in produktivnejše delo. Normativno bi kazalo urediti združevanje SIS v posameznih dejavnostih le, če bi zatajilo samoupravno dogovarjanje ali če bi pretila nevarnost, da bi z zavlačevanjem škodili razvoju samoupravnih odnosov.

SENCE NOVINARSKEGA DELA

Mlad umre, kogar bogovi ljubijo(?)

Težko je pisati o sebi. Ne mislimo osebno, temveč o poklicu, ki mu pripadaš. Usoda novinarstva je pač ta, da pride pred stroge oči in ušesa javnosti samo končni izdelek — poročilo, komentar, reportaža . . . — avtor pa ostane vedno »globoko« v ozadju. Tako je navsezadnje edino pošteno in prav, v skladu z načelom, da resnično velja samo delo in kakovost izdelka. Kot logična posledica takega pristopa je seveda tudi to, da smo novinarji podrobneje pisali prav o vseh poklicih, samo o svojem praktično nikoli. Sem in tja pa je le treba napraviti izjemo, že zato, da nas bi bralci pri spremljanju našega dela sem in tja videli tudi kot ljudi, ne pa morda kot nepogrešljive robote, ki jim življenje teče sorazmerno brez pravih težav, bolj lagodno kot ne . . .

Na prvi pogled se morda res dozdeva, da novinarski poklic nikakor ne sodi med tiste, ki bi resneje prenesli razprave o možnostih za uvedbo beneficirane delovne dobe. Saj vendar ne gre primerjati »vihtenje peresa« z rudarjenjem, z delom ob plavžih ali brusilci. Žal pa podrobnejše raziskave kažejo, da so lahko površne ocene močno varljive in so predvsem prekomerne psihične obremenitve tisto zlo, ki bi ga lahko uvrstili med »sovražnike številka ena« novinarskega poklica. Treba je povedati, da se doslej pri nas s podrobnejšimi analizami težav novinarskega dela ni nihče resneje ukvarjal, vendar so odgovorni čedalje bolj pogosto ugotavljali, da pritok mladih kadrov sumljivo hitro upada. Gre za naključje ali kaj več, so se in smo se vpraševali, čeprav smo se obenem vsi dobro zavedali, da bi lahko o vsem drugem prej govorili kakor o naključju.

Lani je naposled prišla v javnost dokaj obsežna študija o značilnostih in posledicah novinarskega dela, ki jo je napravil inštitut za medicinske raziskave in medicino dela pri Jugoslovanski akademiji znanosti in umetnosti v Zagrebu. Roko na srce, rezultati študije glede na zdravstveno prizadetost novinarjev in vpliv na umrljivost (novinarstvo je po poprečni umrljivosti na prvem mestu med vsemi poklici v Jugoslaviji) so slabši, kakor smo slutili in pričakovali. Ni dvoma, da predvsem starejši novinarski kolegi plačujejo hud davek za dokaj indiferenten odnos družbe do sicer ključnega poklica v informativni in družbenopolitični dejavnosti.

Toliko bolj zanimivo, če se že vprašujemo za vzroki omenjene indiferentnosti je, da so praktično v vseh državah, tako na Vzhodu kot na Zahodu in celo med neuvrščenimi novinarstvu namenili prav posebno pozornost. Torej, mislimo na ljudi, ki delajo v tem poklicu z vso pahljačo specialne zdravstvene zaščite, z olajšavami pri delovnih razmerah, nagrajevanju in še čem. Tako skoraj ne moremo verjeti, da lahko gre na Poljskem novinar v pokoj s polno pokojnino že po petnajstih letih dela, da imajo na Češkem novinarji po štiridesetih letih starosti obvezne najmanj tritedenske dopuste vsakič, ko zdravnik oceni, da niso v polni zdravstveni kondiciji, italijanski novinarji dobe normalno po petnajst plač v letu dni, v Sovjetski zvezi šteje novinarski letni oddih po dva meseca, v ZDA je enkratna odpravnina ob odhodu v pokoj 75.000 dolarjev . . . Še bi lahko naštevali in pravzaprav ob vsaki primerjavi — »zahodni« ali »vzhodni« — vedno znova ugotovimo, da družbene ureditve v praksi demonstrirajo svoje prepričanje, kako je za novinarja treba skrbeti s polno pozornostjo, če hočemo od njega pričakovati potrebno kakovost kljub znanim prekomernim psihičnim obremenitvam, ki naposled privedejo do tega, da pri novinarju sploh ne moremo pričakovati normalnih delovnih rezultatov v štirideset ali celo več letih delovne dobe. Namreč »normalnih« brez hudih posledic za zdravje in počutje delavca . . .

Nismo se hoteli »vleči ven« s primerjavami, kako je v drugih deželah, temveč smo hoteli le opozoriti na znano dejstvo, da so »tam« daleč pred nami. V Jugoslaviji so se pogledi zaenkrat toliko uredili, da smo prvič prišli do natančnejše analize, zakaj je življenjska doba novinarja tako katastrofalno kratka, zakaj mlade ljudi novinarstvo sploh ne zanima več . . . Seveda nikakor ne more biti naključje, da sta si oba podatka v neposredni vzročni zvezi . . .

Za jugoslovanske razmere je bržčas najbolj alarmanten podatek o smrtnosti novinarjev. Med vzroki so daleč na prvem mestu bolezni srca, rak in prometne nesreče. Če za raka lahko rečemo, da se pač ne ozira na poklice in so prometne nesreče pač »normalne«, kajti — kdor se veliko vozi, lahko tudi prej odide s tega sveta — potem je pogostnost infarkta pač veliko bolj zgovorno dejstvo, kot bi morda samo hotelo biti. Kar vsaka druga novinarska smrt gre na rovaš srca, poprečna življenjska doba pa je nekje med 44 leti v Makedoniji in 51 v Srbiji!

Analiza inštituta v svojih zaključkih navaja: velika odgovornost za vsebino informacije, pospešen tempo dela (da informacija nikoli ne bi bila »v zamudi«) in nujnost velike samoiniciative ter splošne samostojnosti pri delu in še docela neopredeljen delovni čas zahtevajo tako psihološko kondicijo, ki jo novinar zelo težko drži na sprejemljivi ravni v daljšem obdobju, kar še posebej velja za starejše delavce . . .

Pregled delovnih razmer novinarjev z vsemi škodljivimi posledicami, ki vplivajo na zdravstveno prizadetost in zmanjševanje delovne sposobnosti, opozarja tudi na to, da z normalnimi ukrepi razmer pravzaprav ni moč kaj prida obrniti na bolje.«

Če rečemo na kratko, se študija naposled zaradi podatkov, ki jih pač nismo mogli prikazati v podrobnostih, zavzema za beneficiranje delovne dobe novinarjem, saj je »novinarsko delo zelo težko in škodljivo za zdravje«.

Že v uvodu smo nakazali našo željo, da se — bralci, poslušalci, gledalci . . . na eni strani in pisci na drugi — seznanimo malce bolj neposredno, kot nam to uspe le s posredovanjem člankov, poročil, komentarjev in reportaž. Tudi nočemo »iti v vojno« za pridobivanje pristašev v naših prizadevanjih za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer. Opozoriti smo hoteli le na nekatere sestavine novinarskega dela, ki jih največkrat nočemo videti. Tudi novinarji ne, saj zavestno s prstom kažemo na najrazličnejše, samo na prave vzroke ne. Sem in tja lahko naredimo tudi izjemo . . .

I. TRATNIK

JUBILEJ FRANCA BRDAJSA

Osemdeset vrtnic v šopku

»Delal sem in se boril,« pravi po kratkem premisleku, na stereotipno novinarsko vprašanje, kaj bi lahko zanimivega povedal o svojem življenju, o sindikatih . . .

Franc Brdajs, znani predvojni in povojni sindikalni delavec, bo v ponedeljek s svojo zvesto življenjsko družico in v krogu prijateljev, ki ga cenijo in spoštujejo, praznoval svojo osemdesetletnico. Ni treba posebej govoriti, kako malo je osemdesetletnikov . . . Še veliko več — za osebno in »širše« zadovoljstvo — lahko pomeni, če lahko pri tako visokem jubileju demonstriraš duševno in fizično svežino dobro ohranjenega šestdesetletnika. Franc se na vprašanja v tej zvezi samo »zarotniško« smehlja in ve nekaj povedati o vsakodnevni vožnji s kolesom, hoji v gozd, delu na vrtu . . . Delo. Če prav pomislimo, je v tej kratki besedi s štirimi črkami vsa poezija in grenkoba, so vsi porazi in uspehi njegovega življenja.

»Če se prav spominjam, sem iz rodne Temenice — da, žena je šla z mano in je bila tudi kasneje ves čas z menoj — odšel leta 1924 v širni svet za kruhom. Deset let sem kot rudar delal v Franciji. Tam sem se tudi seznanil s sindikalno organiziranim delavskim gibanjem in postal sindikalni aktivist. Tudi član partije sem

bil že v Franciji . . . Po vrnitvi v domovino sem pustil rudarjenje in se zaposlil v gradbeništvu. Tiste čase delavec ni mogel kaj prida izbirati . . . Tako je pač prišlo, da sem se zapisal sindikatu gradbincev in tudi po vojni sem mu ostal zvest. Lepo je, da se me še sedaj spominjajo. No, sem in tja, ko pridem za nekaj tednov »poklepetat z zdravnikom«, se oglasim tudi pri »mojih gradbincih« na Dalmatinovi. Če je treba, jih malo pokritiziram, vendar . . . to sem rekel bolj za šalo, ker pridno delajo.«

Težko je reči, če se Franc Berdajs z veseljem spominja predvojnih sindikalnih let. S ponosom in zadovoljstvom pa prav gotovo. Čeprav ob temeljitem pretresu spominov ostane na rešetu le delo in spet delo pa stavke in prisilno brezdelno čakanje čez zimo, ko ni bilo dela, pač pa le upanje, da na pomlad spet bo . . .

In potem imena starih sodelavcev in tovarišev . . . Ganziti, Brejc, Tratar, Leskošek . . . In še številni znani in neznani, ki jih je vse skupaj držala zavest, da je delavec sicer bil vedno znova poražen, vendar je bil dejanski zmagovalec že zato, ker se je odločil za boj.

Zaželeli smo mu vse najboljše tudi zato, ker je kot star sindikalni »maček« ves čas bil in ostal zvest bralec, kritik in prijatelj časopisov. »Veste, Delavsko Enotnost, Delo, ITD in še kaj spremljam pravzaprav kar od prvih korakov naprej.«

TIG

novice iz organizacij

SAVA KRANJ

NOVE MOŽNOSTI

Med javno razpravo o osnutku zakona o združenem delu so v Savi temeljito analizirali svojo dosedanjo samoupravno organiziranost in ugotovili, da bodo v prihodnje nujne nekatere bistvene spremembe. Tako je sektor za organizacijo in informacijske sisteme v sodelovanju s strokovnimi službami, sindikatom in drugimi družbenopolitičnimi organizacijami pripravil predlog, po katerem naj bi bila Sava od novega leta dalje sestavljena organizacija združenega dela. V njej bi bilo pet proizvodnih organizacij združenega dela, in sicer: Sava Kranj, Kemična tovarna Moste, Vulkan Niš, Totra Ljubljana in Industrija gume Ruma.

Predlog o novi samoupravni organiziranosti bodo v kratkem obravnavali najprej po sindikalnih skupinah. Široko zasnovana razprava v kolektivu naj bi namreč pokazala, ali izhodišča ustrezajo zahtevam zakona o združenem delu in ali so usklajena s samoupravnimi interesi delavcev.

IMOS LJUBLJANA

SKUPNO DELO

V združenju gradbeništva IMOS si je treba prizadevati za integracijo specializiranih TOZD in OZD, ki bodo vsestransko usposobljeni za kvalitetno ponudbo svojih storitev, so povedali na zadnji razširjeni seji koordinacijskega odbora osnovnih organizacij sindikata in sveta ZK tega združenja. Podprli so tudi zahteve delavcev za oblikovanje take sestavljene organizacije združenega dela, ki bo sposobna razvijati kvalitetno tehnologijo. Možnosti na tem področju se kažejo v tesnejšem povezovanju s pedagoškimi in raziskovalnimi institucijami. Na zboru članov sindikata in ZK so prav tako zahtevali, naj bi čimprej uveljavili dogovor o delitvi dela v slovenskem gradbeništvu. Gradbinci bi tako veliko več kot doslej dosegli v svojih specializacijah po delovnih področjih in tipizaciji objektov. Ob dejstvu, da je slovenski gradbeniški trg še zmerom neurejen, bi se morala industrijska gradbena podjetja med seboj čimprej dogovoriti tudi za enotno metodologijo obračunavanja cen za stanovanjsko gradnjo.

PTT KRANJ

Centrala za Breginj

V solidarnostno akcijo za obnovo Posočja so se na pobudo osnovne sindikalne organizacije vključili tudi delavci podjetja za PTT promet Kranj. Poleg enodnevnega zasluška in zbiranja pomoči pri posameznikih so kranjski poštarji namenili breginjski pošti novo telefonsko centralo, pomagali pa so še pri obnovi pošte v Kobaridu in pri telefonski povezavi najbolj prizadetega območja novogoriškega PTT podjetja.

SALONIT ANHOVO

Obveščanje delavcev

V anhovskem Salonitu so te dni skromno proslavili 15-letnico izhajanja časopisa Naš list. Na razširjeni seji uredniškega odbora je glavni urednik Orlando Nemec orisal pot časnika, ki se je že uveljavil med delavci. Poleg uredniškega odbora ima precej zaslug za to, da vsak član delovne skupnosti Salonita radseže po svojem časopisu, tudi sindikalna organizacija, ki si je vedno prizadevala, da bi bili delavci dodobra informirani o dogajanjih v kolektivu, o poslovnih problemih in uspehih, gradnji cementarne, aktivnosti ZK, sindikata, mladine ter o športni in kulturni dejavnosti v največji anhovski delovni organizaciji. Po besedah urednika so v Našem listu zadnja leta najbolj brani pogovori z delavci o njihovih delovnih in življenjskih problemih. List redno objavlja tudi prispevke o delu krajevnih skupnosti na območjih, kjer živijo delavci Salonita, poroča pa tudi o tem, kaj delajo v občinskih samoupravnih interesnih skupnostih, v občinski skupščini in v družbenopolitičnih organizacijah občine. Prizadevni člani uredniškega odbora so pridobili v Salonitu več kot 40 stalnih dopisnikov, ki ne sodelujejo s svojimi prispevki samo v mesečniku Naš list, temveč tudi v rednih dnevnih ali občasnih Novicah, ki jih izdaja anhovski Salonit.

CELICA POD DROBNOGLEDOM ● CELICA POD DROBNOGLEDOM ● CELICA POD DROBNOGLED

Do prave samouprave delavcev ni samo korak

Res je, da v kolektivu Industrijskega montažnega podjetja Ljubljana v sindikalnih skupinah razpravljajo in odločajo o vseh problemih gospodarjenja, o delovnih in medsebojnih odnosih, toda to ne pomeni, da je sindikat že postal last delavcev

Industrijsko montažno podjetje Ljubljana zaposluje v 17 temeljnih organizacijah združenega dela in v skupnosti skupnih služb 5300 delavcev. Toliko članov šteje tudi njihov sindikat. Ko smo se pred dnevi pogovarjali z Jožetom Šubicem, predsednikom konference osnovnih sindikalnih organizacij, nam je odkrito priznal, da pri njih osnovne organizacije še niso povsem doumele, kaj bi morale storiti, da bi se sindikalno organizirani delavec lahko uveljavil kot odločilen dejavnik v sistemu samoupravljanja.

V IMP smo se oglasili zato, da bi zvedeli, kaj so delavci koristnega pridobili, ko so se odločili, da se bodo na novo sindikalno organizirali; kaj jim je torej prinesla sindikalna aktivnost po celjskem kongresu, posebno v zadnjih mesecih, ko so razpravljali in sprejemali osnutek zakona o združenem delu in ko so začeli razpravo o spremembah v samoupravnih aktih, ki jih morajo prilagoditi zahtevam zakona.

VEDO, KAJ MORAJO STORITI

Na vprašanja nam je odgovoril Jože Šubic. „Spodbudili so nas že amandmaji k novi ustavi, ki so na novo opredelili veljavo delavske samouprave in seve tudi našo sindikalno dejavnost. Že takrat smo spoznali, da si lahko „privoščimo" samo toliko resnične delavske samouprave, kolikor smo je sami sposobni organizirati."

Iz tega spoznanja so se oblikovale sindikalne skupine in v zadnjem letu so v IMP že marsikaj storili, da bi temeljne celice sindikata oblikovali tako, da bi v njih lahko vsak delavec uresničeval svoje želje in hotenja.

Po 8. kongresu slovenskih sindikatov so v IMP ustanovili 18 osnovnih organizacij, v okviru katerih delujejo sindikalne skupine, na ravni delovne organizacije pa konferenca OOS.

„Zato danes v vseh naših temeljnih organizacijah z zadovoljstvom ugotavljamo koristi take sindikalne usmeritve", pravi Jože Šubic.

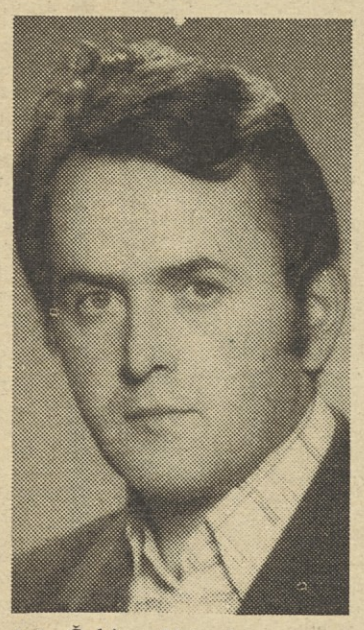

Jože Šubic: „Naša dejavnost je že tako razvejana, da bi morali celo v velikih osnovnih organizacijah zaposliti poklicne sindikalne delavce. Kako pa naj pridemo do njih, ko vodilni v podjetju nimajo posluha niti za redno namestitev poklicnega sekretarja sindikalne konference in organizatorja športne rekreacije, ki ju prav tako potrebujemo. V 17 temeljnih organizacijah in v skupnosti skupnih služb IMP pa je že 5300 zaposlenih . . ."

To pa ne pomeni, da v njihovi sindikalni aktivnosti ni problemov in težav. Večkrat se dogaja, da sindikalni aktivisti pri obilici nalog ne vedo, kako naj bi se jih lotili, da bi čimprej in predvsem dovolj učinkovito omogočili članom sindikata možnosti za odločanje o vseh pomembnejših delovnih in življenjskih vprašanjih v njihovih temeljnih organizacijah.

Jože Šubic pravi: „Organizirali smo več samoupravnih institucij, ki morajo skrbeti za delavce in v katerih delavci skrbe sami zase; torej tudi to področje ni več naša glavna dejavnost. Tako sedaj skušajo sindikalne organizacije pomagati delavcem, da bi bili dobri samoupravljavci."

DELAVČEVA BESEDA NI BREZ ODMEVA

Povedali smo že, da je skupina temeljna celica sindikata. „V njej se je, sodeč po prvih izkušnjah, najlaže pogovoriti in če je treba tudi kritično in samokritično oceniti delo posameznika in vsega kolektiva. Šele ko smo se tako organizirali, smo lahko uveljavili težnjo, da bi prav vsi delavci sodelovali pri odločanju v delovni organizaciji. Naši delavci namreč delajo v izmenah po ves dan in skoraj nikoli ne moremo sklicati skupnega sestanka vseh zaposlenih. Seveda pa o pomembnejših stvareh skušamo organizirati sestanek več skupin. Če se že ne morejo sestati vsi zaposleni, naj se sestanejo vsaj dve, tri ali več sindikalnih skupin", nadaljuje Jože Šubic.

Ker pa je samouprava v IMP organizirana tako kot sindikat, od samoupravnih skupin do centralnega delavskega sveta, se v zadnjih dveh letih še ni zgodilo, da bi delavski svet podjetja odločal o kaki zadevi mimo mnenja ali proti volji kolektiva.

Stališča, ki jih sprejemajo v skupinah, so zakon in če jih je treba spreminjati, kar se tudi zgodi, tega ni mogoče storiti tako, da bi „prepričali" poverjenike skupin ali člane izvršnih odborov OOS, ki sodelujejo v delu konference osnovnih organizacij. Je že tako, da morajo hočeš nočeš svoja mnenja, predloge, pripombe ali zahteve spremeniti tudi delavci.

Kot nam je povedal Jože Šubic, v bistvu niti ne gre za usklajevanje mnenj ali za postopke, ki jih terjajo interni samoupravni akti. „Če pride do spornih vprašanj, se ponovno dogovarjamo in ugotovimo, kaj je najbolje za ves kolektiv. Doslej smo še vedno našli možnosti za skupno akcijo.

Trditi bi si upali, da je samoupravna pot v IMP kar se da enostavna, vendar pa tudi dovolj učinkovita. Sindikat je vselej pobudnik akcij, o katerih se po skupnem dogovoru s člani izvršnih odborov osnovnih organizacij dogovorijo še na političnem aktivu na ravni delovne organizacije, v katerem so predstavniki konference sindikalnih organizacij, ZK, samoupravnih organov in vodstva podjetja. Potem pred vsako samoupravno odločitvijo obravnavajo gradivo še delavci v sindikalnih skupinah. Ko dobijo mnenja in stališča skupin, je znano tudi mnenje kolektiva.

IN VENDAR NI VSE ZLATO, KAR SE SVETI

„Nova sindikalna organiziranost je prinesla poleg številnih dobrih rezultatov tudi nekatere slabosti. V naši konferenci se zavedamo, da je le od dobrega dela sindikalnih skupin odvisno, kako uspešni bomo v osnovnih organizacijah. Sindikalne skupine so resda zaživele, kot smo pričakovali in želeli, vendar pa nismo zadovoljni z aktivnostjo njihovih poverjenikov. Zato v konferenci pogosto izgubljamo „zvezo" z izvršnimi odbori osnovnih organizacij. Ne pesti pa nas samo ta problem. Veliko bolj nas skrbi, kako uspešni bomo v bodoče v sindikatu, saj sloni delo v konferenci na peščici aktivistov, ki poleg svojega rednega dela ne morejo več prevzeti novih obveznosti in nalog. V delovni organizaciji, ki v 17 TOZD zaposluje zdaj že 5300 delavcev, bi morali imeti poklicnega sekretarja sindikalne konference. Pa tudi poklicnega organizatorja športne rekreacije . . . Vodstvo delovne organizacije, ki ima pri zaposlovanju novih delavcev svojo računico, doslej ni pokazalo pripravljenosti, da bi podprlo te naše pobude, čeprav vsi vemo, da bi nam takšni ljudje še kako koristili . . ."

IVO VIRNIK

NAŠI PRIJATELJI

Inž. MILIVOJ LAPUH, Ljubljana

Še razmetavamo denar...

Pred dnevi smo se pogovarjali z inž. Milivojem Lapuhom, enim naših najstarejših naročnikov. Zaposlen je kot vodja oddelka za gradnjo in opremo šolskega prostora pri republiški izobraževalni skupnosti. S sindikalnim delom se je srečal že pred več kot 20 leti. V Projektivnem ateljeju v Ljubljani je bil predsednik osnovne organizacije sindikata, potem pa je še dolga leta delal v naši organizaciji.

Čeprav je danes, kot sam pravi, nekoliko »oddaljen« od sindikalnega dogajanja, s tem ni rečeno, da se je povsem ločil od družbenopolitičnega dela. Pripoveduje, da kot strokovnjak prispeva na svojem delovnem področju še marsikaj k uveljavljanju sindikata.

»Na naš časnik sem naročen od osvoboditve. Morda ne sodim v krog tistih, ki kritično ocenjujejo DE, vendar lahko kot dolgoletni bralec izrečem nekaj svojih mnenj o časniku. Želel bi, čeprav sem zelo zadovoljen z vsebinsko zasnovo našega časopisa, opozoriti na nekatere anomalije, ki se pojavljajo na področju investiranja v družbene objekte. Ne želim izkoristiti te priložnosti samo zato, ker delam na tem delovnem področju, vseeno pa je treba povedati, da pri nas še marsikaj ni urejenega. Poglejte, kako in na kakšen način dobivamo, denimo šolniki, soglasja za gradnjo objektov. Ko pripravimo predračun in ga predložimo ustreznim organom, s tem naša obveznost, po njihovi presoji, še zdaleč ni končana. Če hočete, vam lahko pokažem kopico predračunskih elaboratov, v katerih so dogovorjene, torej trdne cene! Toda, kaj to pomaga, ko komunalna podjetja in občine pristavijo svoj lonček. Če že združujemo sredstva delavcev v organizacijah združenega dela v obliki samoprispevka, potem je treba odpraviti profitarsko logiko občin in komunalcev. Načrtovalci, kot vidite, ne izgubljamo samo čas, ampak predvsem denar. Toda temu se doslej še nihče ni dovolj resno uprl. Ne bi bilo napak, če bi o teh anomalijah bolj podrobno spregovorili tudi v DE.«

Inž. Milivoj Lapuh nam je povedal še marsikaj: da je kot dolgoletni družbenopolitični delavec prizadet takrat, ko ne delamo tako, kot smo se dogovorili. Takih primerov je veliko. Kot strokovnjak lahko kritično oceni funkcionalnost in racionalnost gradnje družbenih objektov. »Tu razmetavamo denar«, nam je dejal.

»Vsako leto podeljujemo javna priznanja za najboljše urbanistične načrte. Vsi tisti, ki delamo na področju načrtovanja družbenih objektov, vemo, da so mnoge rešitve na prvi pogled idealne, vendar hkrati ugotavljamo, da niso racionalne ne funkcionalne. Kako lahko dovolimo, da dobi nekdo javno priznanje, čeprav se kmalu izkaže, da njegovo delo ni vredno tega.«

»Zakaj govorim vse to...?«

»Tako kot lani smo tudi letos zabeležili rekorden iztržek turistične sezone. Zakaj? Na račun višjih cen in vkalkuliranja zamud pri gradnji in tudi neracionalne gradnje v turistično ponudbo. Nekateri si namreč s turističnimi in drugimi objekti resnično postavljajo spomenike. Vendar vemo... Družba je dala sredstva za gradnjo, odpovemo pa pri gradnji, kajti izgubljamo se v unikatarstvu, kar ni družbeno potrebno, še manj pa koristno.«

Tudi tem vprašanjem, meni naš sogovornik, naj bi v DE posvetili več pozornosti. Gre za sredstva, ki jih ustvarjajo delovni ljudje. Predvsem pa velja ob takih primerih poudariti načelo dobrega gospodarjenja. Delavci to zahtevajo in upravičeno so jezni na neracionalne rešitve.

Med drugim je tudi dejal, da bi morali zlasti na gospodarskih straneh našega lista več pisati o tem.

»Z zakonom o združenem delu dobiva sindikat veljavo v vseh samoupravnih okoljih. Toliko moči pa bo imel, kolikor mu bomo sami dali. Tudi in predvsem bralci Delavske enotnosti.«

»V našem časniku potrebujemo veliko pisanja o uresničevanju zakona o združenem delu, izmenjave mnenj in izkušenj na tem področju, skratka pobud, da bi to, kar je zapisano v zakonu, postala naša vsakdanja samoupravna praksa.«

I. VIRNIK

Srečanje — petič

Že tradicionalni organizatorji so začeli organizirati peto srečanje pesnikov in pisateljev začetnikov. Kot v minulih štirih letih so med organizatorji tega literarnega natečaja in prireditve kulturno-prosvetno društvo Ernest Golob-Peter iz Gradišča skupaj s krajevnimi družbenopolitičnimi organizacijami Gradišča in občine Lenart, občinsko kulturno skupnostjo, reviji Antena in Mladina ter republiška konferenca ZSMS in zveza kulturno prosvetnih organizacij Slovenije.

Peto srečanje pesnikov in pisateljev začetnikov bo predvidoma v soboto, 5. in v nedeljo, 6. februarja 1977. leta v Gradišču v Slovenskih goricah. Prireditev ima svoj organizacijski odbor, ki bo do 15. decembra letos sprejemal literarne prispevke tistih, ki žele sodelovati pri literarnem natečaju te prireditve.

Oglejmo si podrobneje, kakšne so možnosti za sodelovanje. Organizatorji vabijo k sodelovanju vse pesnike in pisatelje začetnike iz Slovenije, Slovence v JLA, v drugih republikah, v zamejstvu, na začasnem delu v tujini ali izseljence. Prireditev naj bi torej postala vseslovenska ne glede na to, kje slovenski avtor — začetnik živi in dela.

Seveda je natečaj anonimen. Zato morajo tisti, ki bodo sodelovali, svoje prispevke poslati organizatorju (naslov: za srečanje pesnikov in pisateljev — začetnikov, Zveza kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije, Dalmatinova 4-II 61000 Ljubljana) pod šifro v zapečateni ovojnici, v njej pa v posebnem zaprtem pismu svoj točen naslov, ponoviti morajo šifro prispevka, navesti izobrazbo, poklic in starotst, da bodo organizatorji tako imeli na voljo osnovne podatke o sodelujočih.

In kako lahko sodelujejo kandidati? Z največ tremi prispevki v slovenskem jeziku. Posamezen prispevek iz poezije ne sme biti daljši od dveh tipkanih strani, črtica ne daljša od treh strani, esej ne daljši od deset strani, novela do petnajst strani, gledališki tekst do 60 strani in roman do sto strani.

Organizacijski odbor bo imenoval posebno tričlansko strokovno komisijo, ki bo vse poslane prispevke pregledala in ovrednotila. Avtorji desetih najboljših prispevkov bodo, tako kot je to že v navadi, sodelovali na srečanju v Gradišču kot gostje organizatorjev in bodo prejeli spominsko plaketo Antene. Avtorji dvajsetih izbranih prispevkov pa bodo sodelovali na drugi literarni koloniji pesnikov in pisateljev - začetnikov, ki bo v oktobru prihodnjega leta v Gradišču. Izbor najboljših del bo predvidoma objavljen v posebnem zborniku petega srečanja pesnikov in pisateljev začetnikov.

Naj ob tej priložnosti tudi mi še posebej vabimo k sodelovanju vse, ki so literarni začetniki, so pa tudi naši redni, občasni ali naključni bralci.

PO PETDESETIH LETIH:

Prijatelj oživlja poteze prijatelja

Umetniki se rodijo stari in s starostjo postajajo vedno mlajši. In takšna, stara in modra sta bila mladeniča, ki sta se v Ljubljani dvajsetih let uprla okosteneli, puhli, pomeščanjeni umetnosti; zasanjani Kosovel in odločni Černigoj. Toda Srečko Kosovel nikoli ni doživel svoje mladosti.

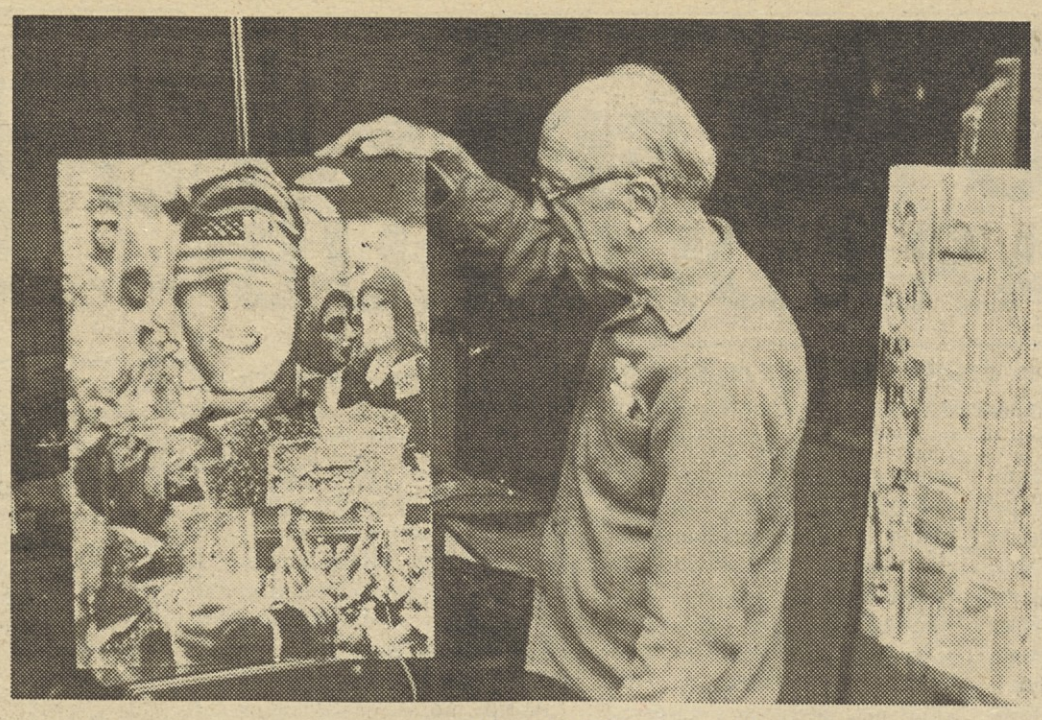

Akademski slikar Avgust Černigoj, neutrudljivi revolucionar v svojem ateljeju nad nekdanjo Slovensko kmetijsko banko v Trstu

Černigoj: »Umetnost ni iluzija... je udejanjenje duha.«

V dvajsetih letih, ko so ljudje po Evropi obupno hlastali po užitkih, se predajali razvratu, v umetnosti pa nenehno odpirali nove poti, je Ljubljana živela v zavetrju, ki ga je le tu in tam razburkala »nora« misel vročeglavih mladeničev. Po galerijah so visele slike, polne svetlobe, nasičene z bogato paleto impresionističnih barv, na listih literarnih revij pa so objavljali na kupe tako imenovanih impresij in razpoloženjskih zapisov. Umetnost, ki je pred dobrim desetletjem še burila duhove in povzročala hudo kri, je našla svoje mesto in podporo v meščanskih krogih.

Medtem ko je Ljubljana tako samozadovoljno ždela sama v sebi, je po svetu vrelo. Mladi so se napajali ob izviru novih idej, ki so zdaleč presegle impresionistični plain air in izmaličeni ekspresionistični pogled na svet. Umetnost so hoteli postaviti na drugačne, trdnejše temelje, jo postaviti v svet, ki je bil tam, čeprav je bil krut in grob, čeprav je Evropa, ki so jo vodili kavalirji v oblazinjenih naslonjačih, stala na hudo majavih nogah in je bil svit, ki se je kazal v daljavi, krvavo rdeč. Domišljiji je odklenkalo, sanje so sodile v kabinete, iluzije v muzeje. »Umetnost ni iluzija in ne luksus, ampak udejanjenje duha,« je trdil slikar in pesnik je zapel: »poglejte drugovi: iz naše moči, se novo, bodoče življenje rodi!«

Skozi sivino trdnih razmer,
glej, ne izgreši svetle smeri
v melanholijim, v dušeči temi,
vzpni se kot ogenj preko ovir!

(SREČKO KOSOVEL: Rdeči atom I)

Portret Kosovela, preslikan iz Integralov, edini originalni portret, ki ga je v Ljubljani narisal akad. slikar Avgust Černigoj

Ljubljanska univerza je v dvajsetih letih že upisovala prve študente, ki so se z bledimi obrazi in neprespanimi očmi zjutraj odpravljali na predavanja, kajti ne v učilnicah, drugje je bil njihov svet. V zakajenem lokalu, v študentski kuhinji, v skromni podnajemniški izbi katerega od prijateljev so prebili ure in ure. Razprave so bile vroče in dolgotrajne, smele zamisli so se kresale v mladih glavah. Na nič niso pristajali, hoteli so se boriti. Zamaknjeno so brskali po pretihotapljenih francoskih tekstih, ki so jih pod naslovom Fédération Balcanique izdajali mladi aktivisti na Dunaju, kajti »razvoj gre dalje: življenje ne zahteva le hipne odrešitve, odrešitve ene generacije, marveč rešitve človeštva. Človek ne pomeni cilja odrešitve, ampak postane temelj odrešitvi, pogoj novemu dobremu razvoju«.

To so besede, ki jih je zapisal vitek, zasanjan, takrat dvajsetletni mladenič, Srečko Kosovel. »Tih je bil in miren in skoraj nihče med nami ga ni resnično poznal,« pripoveduje danes njegov nekdanji prijatelj slikar Avgust Černigoj. »Zasanjana duša je bil in prepričani smo bili, da so bile pesmi, ki smo jih prebirali v takratnih literarnih listih, celo v Ljubljanskem zvonu, edini pravi izraz njegove pesniške narave. Redkokdaj je vročekrvno, kot je bilo med nami v navadi, posegel v razgovor. Njegov glas je bil tih, zadržan, poln zatajevane bolečine. Redkokdaj se je razprl, nikoli pa se ni mogel razgaliti javnosti.

Zato smo le redki poznali Srečka Kosovela, človeka revolucionarja in pesnika revolucionarja. Morda še človeka, borca, toda ne pesnika, ne tistega pesnika, ki je v ubijajoči samoti pilil verz za verzom, dokler ni pesem zaživela v svobodni organski obliki, kjer sta se zlili vsebina in oblika.«

Bilo je poletje leta 1925, ko se je Avgust Černigoj vrnil iz Weimarja v Ljubljano, domov, kjer ga je čakala zaročenka Karmela Kosovel. Spoznal jo je že v Nemčiji in zdaj bi se morala poročiti. V družini pa so ga gledali kaj nenaklonjeno. Tega revolucionarja, tega komunista, tega kvaziumetnika? Kaj mu je bilo treba hoditi v Nemčijo, da se je vrnil z noro glavo? Slika same čudne, nespoznavne, nerazumljive stvari. To naj bi bilo slikarstvo! Vijuge, črte, razpredelnice, to je za tehnika in ne za pravega umetnika!

Tako se spominja zdaj že ostareli slikar. Ogorčeni niso bili samo sorodniki. Slovenska javnost je planila na noge. »Kakšen Bauhaus, kakšen Kandinsky! To, kar počenja tale Černigoj, je čisto norčevanje,« smeje in hudomušno oživlja spomine Avgust Černigoj, ko pripoveduje o svoji ljubljanski razstavi, kjer je namesto lepe, akademske umetnosti postavil na razstavni prostor razstavljene dele kolesa. »Izidorju Cankarju sem se na cesti moral od daleč umakniti. Ni in ni mogel prebaviti mojih eksponatov,« se mu razleze obraz.

»Zaroka je torej propadla. Kar je bilo, je bilo,« se spominja osemdesetletni Černigoj, ki je prepričan, da se umetniki nikoli ne postarajo, ampak nasprotno, postajajo vedno mlajši. Živahno pomisli na svojo ljubljenko Karmelo, nato pa svojo misel naveže na Srečka, s katerim sta skupaj »delala revolucijo«.

Srečko se je tisto leto namreč tesno navezal na mladega slikarja, ki je slikal enako brezkompromisno, kot je on želel pisati. Ure in ure sta prebila skupaj, z glavo ob glavi, ko so se Černigojeve hudomušne šale in popoprane popotne anekdote trle ob Kosovelova malodušna razmišljanja.

»Udarci, ki so padali z leve in desne, so naju samo še spodbujali. Kaj nama mar kabinetna umetnost! Kaj nama mar muzeji, pestunje malomeščanskih idej.« Z ostrim jezikom, ki mu zvesto služi še vedno, je Černigoj udarjal nazaj.

In kar bilo zatrto in steptano
in kar bilo teptancem, sužnjem sveto
in kar je v temni ječi zasijalo
bo s svetlim, zlatim soncem obsijano

Petdeset let je minilo od takrat in pred pol stoletja revolucionarna umetniška prizadevanja danes že sodijo v muzeje. Varno in tiho so spravljena vanje. Nenevarna. »S konstruktivizmom se danes ne dela več revolucije. Ne z Integrali in ne z mojimi platni. Slovenci na veliko praznujemo petdeseto obletnico smrti pesnika Srečka Kosovela, mene pa so sneli prav na robu smrti, da mi še v zadnjem trenutku potisnejo v roke Prešernovo nagrado za življenjsko delo. Kaj če sem preživljal družino kot luški delavec, če otroci niso smeli v državne šole. Pa vendar sem zadovoljen. Saj sem mlad, kajne,« lahkotno se obrne in nazdravi z domačo slivovko.

Mlad je Avgust Černigoj, verjetno mnogo mlajši, kot je bil ob svoji smrti 22-letni Srečko Kosovel in kot je bil on sam takrat, ko so mu po prvi razstavi v Ljubljani Slovenci za mnogo mnogo let zaprli vsa vrata. Sredi svojega ateljeja v podstrešju tržaške hiše, ki so jo slovenskim zadružnikom odvzeli fašisti, sredi jedkanic, kolažev in oljnih podob, kjer se na starem domačem gugalniku ziblje bela knjižica Integralov. Z edinim ohranjenim portretom pesnika, ki ga je pred več kot petdesetimi leti narisal njegov prijatelj, slikar Avgust Černigoj.

J. SEVER

Kako se izobražuje?

DIREKTOR ŠTUDENT

Kar malce sreče morate imeti, da se lahko sestanete z Albertom Praprotnikom. Seveda če gre za tak, povsem neuraden pomenek. Direktor Praprotnik ima namreč kaj malo prostega časa. Če še ne dela, če je prost, potem se uči. Tako ni pravzaprav nikoli prost, še v svojem prostem času ne. Vsak dan je zanj torej prekratek, kot je tudi za mnoge druge zelo delovne ljudi.

Zato sva se sestala v soboto dopoldne. V zakurjeni dnevni sobi na njegovem novem domu v Celju sva pila kavo in se pogovarjala o letih, ki jih je Albert Praprotnik preživel v celjskem Gradisu.

»Pri Gradisu sem že šestindvajseto leto. V Celje sem prišel leta 1950. Bil sem gradbeni tehnik, s pravim delom na gradbiščih pa sem se začel seznanjati kot pripravnik...« obuja spomine Albert Praprotnik. »Veliko sem bil na gradbiščih, kjer sem se seveda marsičega naučil. Po nekaj letih dela na terenu me je pot zanesla v kalkulacijski oddelek, leta 1964 pa sem prevzel gradbeno vodstvo Celje. Ko smo pred dobrimi tremi leti ustanovili pri Gradisu temeljne organizacije združenega dela, sem postal direktor celjske temeljne organizacije...«, je na kratko opisal del svoje življenjske poti.

»In kdaj ste se odločili, da nadaljujete s študijem?« vprašam sogovornika.

»Dobro vem, kdaj sem se vpisal na višjo šolo v Mariboru, kdaj pa sem spoznal, da bom moral svoje znanje še izpopolniti, bi pa težko rekel. Vseskozi sem namreč čutil, da se bom moral še učiti. Še veliko učiti. Ko sem bil mlad fant in dijak srednje tehniške šole, sem jemal študij kot dolžnost, danes pa mi pomeni učenje in spoznavanje novega veliko več. Lahko bi dejal potrebo, veselje... Včasih nisem natančno vedel, zakaj se mora človek učiti, zakaj mu je potrebno znanje. Z leti sem prišel do tega spoznanja, zato se je močno spremenil tudi moj odnos do učenja. V potrebo mi je in v veselje hkrati...«

Na višjo tehniško šolo v Mariboru se je vpisal direktor Albert Praprotnik v šolskem letu 1970-71. Odločil se je za izredni študij, saj svojega podjetja ni hotel pustiti na cedilu. Zato je študiral ob delu. Učil se je v prostem času, ki pa ga nikoli ni bilo na pretek...

»Res, časa nikoli ni bilo dovolj. Delo v podjetju, učenje, izpiti pa še hišo sem začel graditi v tem času...«, mi je veselo pripovedoval Albert Praprotnik. »Kdaj sem našel kaj časa za učenje? Študiral sem zvečer, več ob prostih sobotah in nedeljah. Seveda sem za učenje izkoriščal tudi svoj redni letni dopust. Kaj prida izbire tudi ni bilo: vsako prosto urico sem posvetil učenju, sicer ne bi nikoli končal...«

»Ste izkoristili pravico do študijskega dopusta?«

»Po pravilniku delovne organizacije bi seveda lahko dobil študijski dopust. Imel bi boljše možnosti za študij, pa še prej bi diplomiral. Vedel sem, da bo šlo tudi brez dopusta. In tudi hotel sem se dokopati do diplome brez posebnih ugodnosti. Ob delu sem se želel učiti pa nič drugače...«

»In kdaj ste končali s študijem?«

»Letos sem diplomiral. Lahko bi prej, vendar sem bil pri učenju precej temeljit. Na izpite sem šel vedno dobro pripravljen. Ko je človek mlad in še nezrel, si morda lahko privošči vrzeli v znanju, pozneje ne več. Ko greš na izpit, moraš snov obvladati. In dokler je ne obvladaš, pač ne greš na izpit in se učiš. Ni druge izbire. Skratka, lahko bi se nekoliko prej dokopal do diplome, seveda z nekoliko manj znanja.«

»Dosegli ste cilj: diplomirali ste in postali gradbeni inženir. Verjetno ste se torej dokončno poslovili od študentovskih let?«

»Ne, še ne! Letos sem se namreč vpisal na drugo stopnjo tehnične ekonomije. Zanima me ta študij pa sem se odločil...«

»In..., oprostite prosim, mislite resno...?«

»Seveda, vedno mislim resno! Veste, ob študiju se počutim mlajšega. Poleg tega pa sem tudi prišel do spoznanja, da se mora človek vse življenje učiti, če noče, da ne zaostane, če hoče vštric z razvojem in časom.

A. ULAGA

DRUŽBENE IN STORITVENE DEJAVNOSTI

ROKO NA SRCE – ZARADI IZGUB

»Paketi storitev« in drseči delovni čas v službah in servisnih dejavnostih — dragocen prispevek k večji storilnosti in varčevanju

Nobena skrivnost ni, da družbene in storitvene dejavnosti pri nas s svojo razporeditvijo delovnega časa vozijo po enem tiru, druge dejavnosti pa po drugem. Tako nasprotje seveda veliko prispeva k nepotrebnim izostankom z dela in posredno tudi k zmanjševanju družbene storilnosti dela. Pravijo, da smo lani v Jugoslaviji izgubili skoraj 69 milijonov delovnih dni. Kar lep delež od tega gre na rovaš družbenim in storitvenim dejavnostim, ki niso pokazale pravega razumevanja za potrebe občana. Lahko bi tudi rekli, da niso pokazale prave volje, da bi se mu „približale".

V začetku leta sta sindikata delavcev družbenih in storitvenih dejavnosti začela akcijo za prilagajanje delovnika teh služb dejankim potrebam ljudi, kar vse naj bi bila pomembna sestavina naših prizadevanj za večjo produktivnost.

Predsednika zveznih odborov omenjenih sindikatov Jože Marolt in Predrag Petkovski zdaj ugotavljata, da akcija le ni izzvenela v prazno, da že lahko ugotavljamo prve konkretne rezultate. Jože Marolt posebej opozarja,da v nekaterih občinah niso uvedli samo popoldanskega delovnega časa, temveč so se odločili tudi za tako imenovani „paket storitev". Videti je, da v takem pristopu k stvari prednjačijo v Velenju in v Celju. Občan, ki je hotel priti „po starem" do gradbenega dovoljenja, se je moral podati na pravo romanje od službe do službe, da bi prišel do blizu štirideset potrebnih dokumentov. Po novi organizaciji se mora občan obrniti le na določeno službo, ki mu za plačilo v okviru „paketa" priskrbi vso potrebno dokumentacijo v zelo kratkem času. Ni treba posebej opozarjati na koristi, če jih ocenjujemo z občanovega zornega kota. Navsezadnje tudi prihranek v delovnem času, potih in jezi marsikaj odtehta . . .

Razumemo lahko, da ponekod to splošno družbeno akcijo povezujejo z najširšimi prizadevanji za varčevanje. V prenekateri slovenski občini so tako ustanovili koordinacijske odbore, ki obravnavajo vsa vprašanja, povezana z varčevanjem. še posebej so se seveda morali soočiti z nepotrebnimi izgubami pri delovnemu času. V nekaterih občinah- naj omenimo Novi Sad, Subotico, Vršac, Maribor, Velenje, Celje, Ljubljano, Beograd in Čuprijo – pa so začeli delovnik družbenih služb prilagajati potrebam delovnega človeka.

Jože Marolt pravi, da namen akcije ni v tem, da bi docela spremenili delovnik v posameznih dejavnostih, temveč uvesti drseči delovni čas povsod tam, kjer je to v interesu delovnih ljudi.

Podobne razmere– po besedah Predraga Petrovskega – tudi v storitvenih dejavnostih. Zaposleni v posameznih servisnih in komunalnih dejavnostih prihajajo na delo ob šestih ali sedmih in odhajajo domov ob dveh ali treh popoldne. Kaj se dogaja kasneje, jim ni mar in še manj razumevanja kažejo za to, da morajo občani presedeti doma ure in ure, ko čakajo na mojstra, namesto da bi bili na svojem delovnem mestu.

Karkoli že obračamo razmere in si jih poskušamo razlagati, ne moremo mimo bistvenega vprašanja, zakaj – razen redkih izjem – še ni resnejših prizadevanj, da bi se vožnja po dveh tirih naposled nehala. V zadovoljstvo občana prav gotovo . . . Vsaj kar zadeva posamezne servise, je odgovor lahko kaj hitro pri roki: zaposleni v servisih delajo popoldne kot zasebniki in jih seveda bolj malo zanima, kako bi s spremembo delovnika prispevali k večjemu učinku svoje organizacije. Tako stališče je na svoj način tudi razumljivo, saj je očitno, da lahko najdemo pravi ključ za razrešitev uganke v stimulativnejših oblikah in načinih nagrajevanja. Dokler tega ne bo, si bodo serviserji samo pomagali s„timulacijo" direktno od občana v svoj žep . . .

Akcija za korenite spremembe delovnega časa v družbenih in storitvenih dejavnostih bo po vsej verjetnosti lahko uspela le, če bodo prizadevanja usklajena. Tako v službah, ki skrbe za storitve, kakor tudi v krajevnih skupnostih.

K. V.

DELAVCEM SMO DALI...

»Delavcem smo dali...« »To bomo dali delavcem...« »Morali bi jim dati...«

Take in podobne izjave lahko vsak dan slišimo na sestankih, v razgovorih in dogovorih. Več takih in podobnih izjav so pred nedavnim, med našim obiskom, izrekli tudi predstavniki delovnih organizacij, ki gradijo drugi pas avtoceste Beograd—Niš. Med tistimi, ki tako govorijo, je največ predstavnikov poslovodnih organov, vendar za njimi nič kaj ne zaostajajo tudi vsi drugi, predvsem predstavniki družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov.

»Delavcem smo dali...« »Delavcem bomo dali...« Dali jim bomo, torej, nekaj, kar je njihovo, kar jim gre po ustavi. Nesmisel: kako lahko dajemo delavcem karkoli, pravico ali materialno dobrino, če eno in drugo že imajo? Kdo jim to lahko da, kdo še delavcem deli pravice in materialne dobrine?!

Ali pa takšne izjave, morda, niti niso tako nesmiselne ali pa tudi povsem naivne. Po malem resnica vselej pride na dan: ta ali oni posameznik, ta ali ona skupina si je prilastila pravice delavcev in, to vemo, posledice so težke. Seveda takšni pojavi niso značilnost našega družbenopolitičnega sistema, ampak gre le za posamične primere. Zato so toliko bolj nerazumljive izjave: »Delavcem smo dali...«

Tudi če gre za prejšnji, neustrezni in doslej še nepreseženi način izražanja, vendarle moramo biti jasni: ljudje, ki so jim delavci namenili svoje zaupanje, ko so jih izvolili na to ali ono funkcijo, nimajo pravice, da bi se, čeprav le za trenutek, vedli kot oblast v imenu delavcev.

Te pravice nimajo niti takrat, kadar dajejo izjave.

P. VESELINOVIĆ

IZ RAZPRAVE RAIFA DIZDAREVIĆA NA SEJI PREDSEDSTVA SVETA ZVEZE SINDIKATOV BiH

Spoštujmo dogovore

Zamislimo se nad (ne)uspehi prizadevanj in sproti analizirajmo učinkovitost akcije

Na zadnji seji predsedstva sveta Zveze sindikatov Bosne in Hercegovine, na kateri so ocenili družbenoekonomska gibanja v prvih devetih mesecih letos, je bila še posebej zanimiva razprava predsednika Raifa Dizdarevića. Med drugim je dejal:

»Ne moremo biti zadovoljni niti z gibanji na področju pridobivanja dohodka niti z gibanji na

OD SARAJEVSKEGA DOPISNIKA

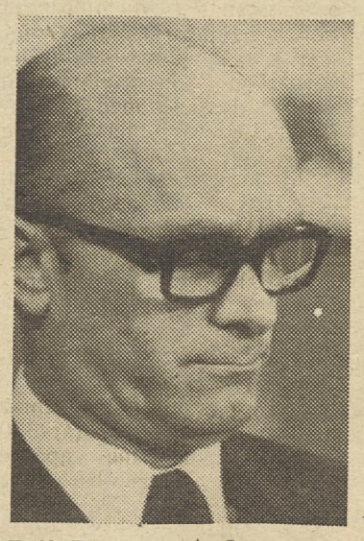

Raif Dizdarević: »Javno moramo povedati: kjer se povečujeta produktivnost in dohodek, morajo naraščati tudi osebni dohodki. To pomeni, da se morajo realni zaslužki zniževati povsod, kjer usiha produktivnost in kjer se zmanjšuje dohodek.«

področju delitve dohodka in sredstev za osebne dohodke v tem letu. Ker gre pri tem tudi za odgovornost naše organizacije, moramo vedeti, kje so vzroki takih neugodnih gibanj. Dogaja se, denimo, da se podirajo temeljna delitvena razmerja v organizacijah, ki so poslovale ali ki še poslujejo z izgubo. Če bi se v teh organizacijah osebni dohodki gibali skladno z določili letošnje resolucije o družbenoekonomskem razvoju, če bi torej v praksi uveljavljali v resoluciji napisano načelo, da organizacije združenega dela, ki zavoljo nizke produktivnosti, slabe organizacije in drugih subjektivnih slabosti poslujejo z izgubo, ne bi smele povečevati osebnih dohodkov, bi danes ugotavljali drugačno stanje. Vendar pa v praksi nismo ravnali tako, kot smo se dogovorili... Zato tudi globalna delitev ni taka, kot bi smeli pričakovati. Ob vsem tem celo slišimo za primere, ko najbolj odgovorni posamezniki v organizacijah združenega dela govorijo nekako takole: »Pustite, no, tisto, kar piše v samoupravnih sporazumih!« Sporazume pa prav gotovo ne pišemo zato, da bi jih samo imeli, ampak da bi se po njih tudi ravnali!

Če govorimo o delitvi po rezultatih dela, se še nismo tolikanj spustili v TOZD in v delovne skupnosti, kot po navadi mislimo. Ne ukvarjamo se s konkretnimi življenjskimi vprašanji. Razumem, da republiški odbor sindikata delavcev industrije in rudarstva ali pa kakšen drug republiški odbor ne more obiskati vseh organizacij. Če pa deset velikih organizacij daje 65 % vse proizvodnje v panogi, si ne smemo dovoliti, da ne bi odšli vsaj v te kolektive. Če vemo, da 13 organizacij — ena prometna in 12 industrijskih, ustvarja največ izgube — moramo iti v te kolektive.

Tudi sicer se moramo odločneje spoprijeti s problemi delitve dohodka v TOZD. Moramo javno povedati in se potem za to tudi zavzemati: kjer se povečujeta produktivnost in dohodek, morajo naraščati tudi osebni dohodki. Obenem pa moramo vedeti, da se morajo realni zaslužki zniževati povsod, kjer usiha produktivnost in kjer se zmanjšuje dohodek. Delovni ljudje vse to morajo vedeti, poznati morajo prave vzroke gibanj, saj jih lahko le sami obrnejo v pravo smer.

Spregovoriti želim še o eni zadevi, v kateri je akcija sindikatov doživela polom. Gre za izostanke z dela. V minulem letu smo dvignili na noge vse osnovne organizacije sindikata, da bi se resno soočile s tem problemom. Po vsem, kar smo storili, pa letos za prvo polletje ugotavljamo, da je bilo izostankov z dela celo več. Kako se je to sploh lahko zgodilo? Bojim se, da te akcije nismo vodili obenem z akcijo za dosledno delitev po rezultatih dela; zato smo ostali le pri besedah in pozivih... Gre za veliko in pomembno zadevo, nad katero se moramo zamisliti in ob njej analizirati učinkovitost naše akcije...

ESAD NJEMČEVIĆ

ABC odnosov v kolektivu

Ljudje še jedo besede

Piše: Azra Kristančič, dipl. psihologinja

Človek! Živa beseda, človek, katerega moramo upoštevati. To je človek, o katerem nenehno govorimo v tej naši rubriki, kajti iz dneva v dan ugotavljamo, da živa beseda, razgovor med posamezniki, člani delovne organizacije najbolj zaleže. Zagotavlja nam tisto, k čemur težimo; da ne zanemarimo človeka, če gledamo le v papirje in pravila. Radi bi tisto, kar nam pogreje srca, ko slišimo: »Za človeka gre. Bodimo ljudje!«

Vendar marsikdaj in marsikje tako govorimo takrat, ko naj bi kdo kaj imel ali dobil, ko gre za nekakšne človeške pravice, in manj, ko gre za dolžnosti in naloge, skratka, za obveznosti človeka do ljudi.

V delovnem procesu želimo odpraviti ali vsaj zmanjšati birokracijo. Z ljudmi se človeško dogovarjamo.

In tako so se nekje dogovorili, da bodo z združenimi močmi odpravili probleme in izpolnjevali naloge, ki jih ni bilo veliko. Nekdo je bil zadolžen, da naveže stike s krajevno skupnostjo, v kateri je njihova delovna organizacija, drugi, da zastopa delovno organizacijo v samoupravni interesni skupnosti, tretji, da... »Tako smo se dogovorili, kdo bo kaj naredil. Navajeni smo bili, da dogovor velja. Navajeni smo bili, da za izpolnjevanje nalog ni potrebno pisati posebnih zadolžitev, kajti med drugim smo se dogovorili, da tovariški in delovni dogovor velja kot napisana pogodba. Če ne bi bilo tako, bi morali sistematizirati posebno delovno mesto za tistega, ki bi samo pisal zadolžitve, ki sicer izhajajo iz samega dela vsakega delavca, kajti mislili smo tudi na stabilizacijo, povečanje storilnosti in produktivnosti. Vse tisto, kar lahko le realizira človek-delavec, kot nosilec in izvrševalec vseh nalog.

Tako smo se dogovarjali in se še dogovarjamo, vendar se zgodi, da človek, ki je bil na osnovi tovariškega dogovora zadolžen in je celo sprejel nalogo, ob pregledu, kaj smo naredili, »iz oči v oči« pove, da tega ni slišal, da se ne spominja, da bi bil prav on zadolžen.

In kaj zdaj? Naj začnemo pismeno poslovati in na veliko administrirati? Ne, kajti večina ljudi naredi tisto, kar reče. Seveda pa so bili, so in bodo ljudje, ki svojo besedo pojedo. Razlogi so različni. S takšnimi pa se je treba pogovarjati pred pričami in hitro bo jasno, kdo in kaj so.

KDAJ GRE ZA NESREČO PRI DELU

VPRAŠANJE:

V naši organizaciji imamo na dvorišču igrišče za odbojko, kjer si je v času odmora pri igri z žogo delavec poškodoval nogo. Ali je prav, da se mu poškodba šteje kot nesreča pri delu ter da ima zaradi tega 100-odstotno nadomestilo osebnega dohodka?

Zanima me tudi, ali se šteje kot nesreča pri delu poškodba, ki jo je delavec dobil pri igranju rokometne tekme, organizirane v okviru sindikalnih iger.

M. Z., Slovenj Gradec

ODGOVOR:

Za nesrečo pri delu velja poškodba, ki je posledica neposrednega in kratkotrajnega mehaničnega, fizikalnega ali kemičnega učinka kot tudi poškodba, ki je posledica hitre spremembe položaja telesa, njegove nenadne obremenitve ali kake druge spremembe fiziološkega stanja organizma in če je taka poškodba v vzročni zvezi z opravljanjem dela na delovnem mestu ali z delom oziroma dejavnostjo, na podlagi katere ima delavec lastnost zavarovanca. Za nesrečo pri delu se šteje tudi poškodba, ki jo delavec utrpi na redni poti od stanovanja do kraja, kjer dela, ali nazaj, na poti, da nastopi delo, ali na službeni poti. Kot nesreča pri delu se šteje tudi poškodba, ki jo delavec utrpi, če sodeluje pri organiziranih javnih delih, reševalnih akcijah ali pri obrambi pred elementarnimi nesrečami.

Nezgodi, ki ju omenjate, se torej ne moreta šteti kot nesreči pri delu.

kupon §

PRAVNIK SVETUJE

MEHIŠKI SINDIKATI IN ZAMENJAVA PREDSEDNIKA

PODPORA REFORMAM

»Nujno je treba omogočiti dovolj dela in hrane sedanjemu in prihodnjim rodovom ter državi zagotoviti potrebne vire energije za pospešen razvoj. V tem bo bistvo vse naše politike v prihodnjih šestih letih,« je nedavno v intervjuju povedal novi mehiški predsednik Jose Lopez Portillo, ki bo 1. decembra zamenjal sedanjega predsednika Echeverio.

Prihodnje najnujnejše naloge mehiškega ljudstva ne bo lahko uresničiti. Da bi uresničili cilje, bo treba ponovno razdeliti narodni dohodek, saj zdaj 30 odstotkov narodnega dohodka odpade na 5 odstotkov prebivalcev, ki jih je v Mehiki 62 milijonov. Eden prvih ukrepov, ki naj bi prispevali k stabilnejšemu gospodarskemu položaju, je vsekakor 39-odstotna devalvacija mehiške nacionalne valute. Po tem sklepu, ki je bil sprejet ob koncu avgusta, so proizvajalci in trgovci takoj začeli dvigati cene. Kot je bilo pričakovati, so sindikati takoj reagirali. Trdijo namreč, da je nujno potrebno povečati mezde za 65 odstotkov in da je smešna ponudba delodajalcev za 8-odstotno zvišanje mezd. Pri tem sindikati poudarjajo, da so se življenjski stroški povečali najmanj za 25 odstotkov v enoletnem obdobju do devalvacije. To so podkrepili s podatkom, da so se cene poprečno zvišale za 50 odstotkov, so pa primeri, ko so cene narasle kar za sto odstotkov.

V takšnih razmerah so lahko le pogajanja med predstavniki vlade, delodajalcev in sindikatov omogočila izhod iz konflikta in omilila nesoglasja. Po teh pogovorih so se pogajalci zedinili, da se bodo prejemki povečali od 18 do 23 odstotkov. Dohodki se bodo najbolj zvišali tistim, ki zaslužijo manj kot 10.000 pezosov na mesec (približno 500 dolarjev), 21 odstotkov več bodo dobili tisti, katerih prejemki se gibljejo od 10.000 do 20.000 pezosov, 18 odstotkov večji mesečni dohodek pa tisti z več kot 20.000 pezosi dohodka na mesec.

Na privolitev sindikatov je vplivala obrazložitev predstavnikov vlade o nujnosti boja proti inflaciji in trdna obljuba, da cene ne bodo narasle za več kot 10 odstotkov.

Predsednik Portillo je pozval prebivalstvo, naj posveča več pozornosti boljši organizaciji proizvodnje na vseh področjih, še zlasti pa v kmetijstvu, ki ga je treba reorganizirati in modernizirati.

Ko bo to uresničeno, ko bo zagotovljena večja finančna disciplina v porabi, dosežene večje investicije in uresničena davčna reforma, naj bi se izboljšal položaj tiste polovice prebivalstva, ki je le s 15 odstotki udeležena v narodnem dohodku in sodi med siromašne plasti. Tako upajo tudi mehiški sindikati, ki so pripravljeni podpreti novega predsednika in vladno usmeritev demokratizacije, ekonomsko družbenih reform in obrambne narodne neodvisnosti.

V. VUGDELIĆ

TA TEDEN V ŽARIŠČU

Na uradnem in prijateljskem obisku v naši državi je bil britanski zunanji minister Anthony Crosland. S svojim gostiteljem, zveznim sekretarjem za zunanje zadeve Milošem Minićem je izčrpno obravnaval odnose med Jugoslavijo in Veliko Britanijo ter več mednarodnih vprašanj, med njimi razmere v Evropi po helsinški konferenci, na kateri so jugoslovanski in britanski predstavniki uspešno sodelovali, ter priprave na beograjski sestanek o izvajanju helsinške listine. Croslanda so sprejeli tudi tovariši Vidoje Žarković, Edvard Kardelj, Stane Dolanc in Džemal Bijedić.

Na ameriških predsedniških volitvah je zmagal demokratski kandidat Jimmy Carter, za katerega se je odločilo 51 odstotkov volivcev. Dosedanji predsednik Ford, kandidat republikanske stranke, je dobil 48 odstotkov glasov. Po letu 1932 je bil to prvi primer, da je predsednik izgubil na volitvah, če se je potegoval še za en mandat v Beli hiši.

V Ženevi poteka konferenca o Rodeziji, vendar rasistični režim Iana Smitha doslej ni pokazal niti malo dobre volje in pripravljenosti za sodelovanje z Afričani. Tako na primer nasprotuje volivnemu načelu en človek — en glas, kar zahtevajo predstavniki črnske večine. Še več, prav med ženevsko konferenco so rodezijske režimske enote spet izvedle agresijo na Mozambik in po trditvah tamkajšnjega radia pobile najmanj 700 ljudi, dvakrat toliko pa jih ranile. Med žrtvami so predvsem pripadniki osvobodilne vojske Zimbabveja in begunci iz Rodezije. Rasistična vojska je, kot je priznal režim v Sailsburryju, popolnoma razdejala kar sedem begunskih taborišč.

Centralni komite kitajske komunistične partije in drugi vodilni organi so objavili uradno sporočilo in v njem potrdili, da bo Kitajska nadaljevala dosedanjo zunanjepolitično usmeritev, medtem ko naj bi na notranjem področju prišlo do rahlih sprememb.Pozornost je vzbudil podatek, da v sporočilu niso več omenili potrebe po kritiziranju Teng Hsiao-pinga.

Mehiški zunanji minister Garcia Robles je prvi dan razprave o razorožitvi v političnem odboru Združenih narodov predlagal, da bi se posebno zasedanje generalne skupščine ZN o razorožitvi začelo v maju 1978. leta. Za sklicanje tega zasedanja so se na predlog predsednika Tita odločno zavzele vse neuvrščene države na peti vrhunski konferenci v Colombu.

V Burundiju, afriški državici v srcu celine, je vojska strmoglavila vlado predsednika Michela Micombera, ki je pred desetimi leti tudi sam z državnim udarom prišel na oblast. Micomberu so odvzeli vse civilne in vojaške funkcije in ga zaprli. Prva poročila o prevratu ne govorijo o tem, kdo je vodil prevratnike, vendar kot novega »močnega človeka« Burundija že omenjajo polkovnika Bagazo.

V. B.

AKCIJA TURŠKIH SINDIKATOV ZA UKINITEV POSEBNIH SODIŠČ

Dobljena bitka

Boj za ukinitev posebnih sodišč za zaščito državne varnosti je v bistvu pomenil le eno izmed bitk za spoštovanje demokratičnih svoboščin in sindikalnih pravic — To bitko so sindikati dobili, boj pa se nadaljuje

Že nekaj časa v Turčiji ni več posebnih sodišč za zaščito državne varnosti. Čeprav zasluge za njihovo odpravo nimajo izključno sindikati, je gotovo, da je bil izid bitke med vlado, ki je želela za vsako ceno podaljšati ta povračilni mehanizem, ter njenimi nasprotniki v glavnem odločen, ko je na prizorišče stopila delavska armada. Več tednov trajajoči spopad, z aretacijami in preganjanjem sindikalnih voditeljev, odpuščanjem delavcev in celo z uboji pričajo o posebni žilavosti članov sindikata, ki niso popuščali niti še pred tako hudimi grožnjami.

Napovedi o ostrejših sporih med turško vlado in sindikati so se pojavile v začetku septembra. Vlada je skušala na izrednem zasedanju parlamenta izsiliti zakon, s katerim bi življenje posebnih sodišč podaljšali po 11. oktobru, zadnjem roku, ki ga je turško ustavno sodišče določilo za uskladitev ustavnega dopolnila o teh sodiščih — sprejeto je bilo pred tremi leti — z ustavo. Opozicijska republikanska stranka, ki jo sindikati podpirajo, se je odločila za parlamentarno obstrukcijo. Skušala je doseči, da z nesklepčnostjo v parlamentu ne bi mogli sprejeti novih predpisov o posebnih sodiščih. V tem je opozicija tudi uspela.

Najvažnejša in mnogo ostrejša bitka pa je potekala na ulicah velikih mest in v podjetjih. Sprožile so jo levo usmerjena konferenca naprednih delavskih sindikatov (DISK) in več strokovnih zvez. Čeprav po številu članov ta konferenca občutno zaostaja za drugo sindikalno centralo (Tirkiš), se je pokazalo, da odločno in dinamično nastopanje proti nedemokratičnim družbenim vzvodom kot so posebna sodišča, lahko še kako vzvalovi široke delavske plati.

Ofenziva se je začela 14. septembra letos z razglasitvijo »dneva ljudskega žalovanja«. Kmalu zatem je sledilo več stavk v zasebnih in javnih podjetjih, še zlasti v komunalnih službah v velikih mestih. Ocenjujejo, da je stavkalo približno 80.000 delavcev. Strokovne akcije so dobile tolikšen obseg, da so skoraj povsem ohromeli nekateri gospodarski sektorji.

Sledili so različni povračilni ukrepi. V Izmiru so odpustili 200 delavcev, zaposlenih v državni rafineriji. Delavce so odpuščali tudi zasebniki. Mnoge sindikalne aktiviste so aretirali in proti njim sprožili sodni postopek. Med njimi je bil tudi predsednik konference naprednih delavskih sindikatov Turkler, ki pa so ga kmalu izpustili. Sindikat prosvetnih delavcev s 130.000 člani so razpustili in se pri tem sklicevali na ustavno dopolnilo iz leta 1971, po katerem se državni uslužbenci ne smejo sindikalno organizirati. Notranji minister je zamenjal župana Ankare s pojasnilom, da je »spodbujal stavke« komunalnih delavcev. Spori so dosegli vrh, ko sta med streljanjem policije izgubila življenje dva delavca.

Vsi ti dogodki so ustvarili ozračje napetosti in hkrati pripeljali do zaostritve odnosov med vladajočo stranko premiera De Mirela in opozicijsko republikansko stranko. Očitno je, da je bitka okrog posebnih sodišč za zaščito državne varnosti — mimogrede povedano, od l. 1973 so ta sodišča obsodila v glavnem iz političnih razlogov skoraj 300 ljudi na dolgoletne zaporne kazni — dobila širši obseg in se spremenila v bitko za spoštovanje demokratičnih svoboščin in sindikalnih pravic. Pri tem pa je prišlo do še bolj izrazite družbene polarizacije. Ne smemo pa pozabiti, da so v teh spopadih delavci izražali tudi nezadovoljstvo zaradi naraščajočih ekonomskih in socialnih težav, ki še posebej prizadevajo delavce. Zato lahko pričakujemo, da se bodo akcije sindikatov nadaljevale po znanem izreku: »Bitko smo dobili, vojno nadaljujemo«.

B. RAKIDŽIĆ

kdo je kdo

JIMMY CARTER

39. predsednik ZDA

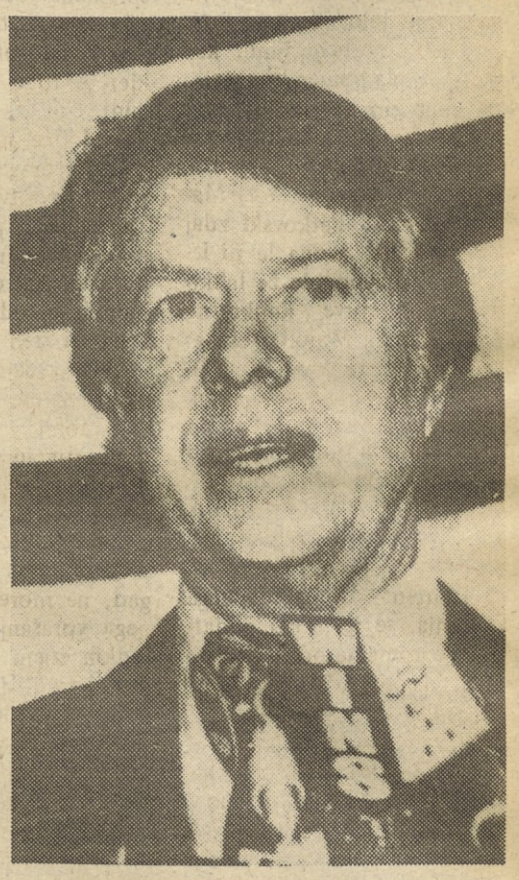

Prvi novembrski torek leta 1976 je mejnik v politični karieri pripadnika demokratske stranke, nekdanjega guvernerja Georgije, lastnika velikih plantaž arašidov Jimmyja Carterja. Potem ko je prepričljivo opravil s tekmeci v stranki in si zagotovil demokratsko nominacijo za predsedniškega kandidata, je v izredno razgibanem predvolivnem boju z republikanskim kandidatom, sedanjim predsednikom Geraldom Fordom uspel pridobiti na svojo stran zadostno večino ameriških volivcev, tako da se bo 20. januarja 1977. leta vselil v Belo hišo, kajti zanj so glasovali Američani v tistih zveznih državah, ki z elektorskimi glasovi najbolj vplivajo na izvolitev predsednika.

V Belo hišo bo sicer prišel nov človek, toda to še ne pomeni, da se bo z njegovim prihodom začela tudi nova ameriška politika, bistveno drugačna od te, ki jo je vodil Ford. Splošna politična usmeritev Washingtona bo nedvomno ostala nespremenjena, kajti programa dveh najmočnejših ameriških strank, republikanske in demokratske, se v bistvu kdovekaj ne razlikujeta. Seveda so se v predvolivnem boju pokazali različni odtenki v stališčih Carterja in Forda. Tako je, denimo, na izredno pomembnem notranjem gospodarskem področju Carter dal prednost zmanjševanju nezaposlenosti, Ford pa je postavil v ospredje boj proti inflaciji. Prav tako je Carter drugače kot Ford razlagal nekatera zunanjepolitična vprašanja, a vendar so vse te razlike le plod predvolivnega boja, ko je šlo za pridobivanje volivcev za vsako ceno, ne pa za izvajanje politike.

Jimmy Carter ima ne glede na kopico izjav pred volitvami le precej proste roke pri oblikovanju politike, ki jo bo vodil, kajti njegova stališča niso bila natančneje določena, tako da ima še veliko manevrskega prostora; pa še eno prednost ima pred Fordom: ne bo se mu treba prepirati z zakonodajno oblastjo, s kongresom, kajti tudi v njem so demokrati na volitvah okrepili svojo večino.

V. BARABAŠ

STROKOVNJAK OPOZARJA NA PRAVICE IN DOLŽNOSTI

O načinih povečanja produktivnosti

O vprašanjih, kako povečevati produktivnost, je veliko nejasnosti in tudi nasprotij. Pogosto slišimo mnenja, ki izhajajo iz predpostavke, kot da je povečanje produktivnosti brezmejno. Pri tem tudi zasledimo, da mnogi ne upoštevajo že doseženih stopenj produktivnosti. Povečanje produktivnosti je torej vprašanje, na katerega lahko odgovarjamo le s stališča vsakokratnih okoliščin, časa in možnosti.

Ugotovitve številnih strokovnjakov za produktivnost dajejo bolj ali manj enoten odgovor glede sredstev in načinov povečanja produktivnosti ter glede obsega povečanja. V nadaljnjem bomo prikazali odgovore na ta vprašanja.

S čim dosegamo najvišje stopnje produktivnosti?

Najvišje stopnje produktivnosti dosegamo s temeljnimi raziskavami, ki določajo nove tehnološke postopke, kakor tudi s preučevanjem obstoječih tehnoloških postopkov z namenom, da bi jih izboljšali. Sledijo temeljito preučene namestitve sodobnejših delovnih priprav in naprav večjih zmogljivosti ter modernizacija že obstoječih delovnih priprav in naprav.

Oboje štejemo med investicije!

Sredstva za dosego tega so: osnovne tehnološke raziskave, laboratorijski preizkusi, poizkusna obratovanja, nabave in preučevanja delovnih postopkov.

V obeh navedenih primerih so stroški za izboljšanje produktivnosti visoki ali tudi zelo visoki.

Rezultate izboljšanja produktivnosti, ki temeljijo na raziskavah novih tehnoloških postopkov, dosegamo šele čez nekaj let. V drugem primeru, kadar preučujemo namestitev sodobnih delovnih priprav in naprav oziroma kadar moderniziramo že obstoječe delovne priprave in naprave, pa se produktivnost izboljšuje takoj po namestitvi.

Kaj je treba storiti, da lahko z ekonomsko upravičenostjo posegamo po investicijah in prek njih v novo tehnologijo ali v izboljšanje obstoječe?

V ta namen je treba predvsem zaposliti obstoječe zmogljivosti, sicer smo podobni tistemu, ki že dela nove dolgove zato, da bi z njimi odplačal anuitete prejšnjih dolgov. Potrebna je temeljita študija uporabnikov ali potrošnikov izdelkov ali storitev iz nove tehnologije ali iz modernizirane obstoječe tehnologije. Preučeni in dognani morata biti tudi stopnja povečanja produktivnosti glede na sedanjo ali prejšnjo ter doba, za koliko let jo bomo lahko uveljavljali. Še posebno pomembno pa je, da bomo uporabili ukrepe, s katerimi bomo povečan dohodek iz produktivnosti dela zanesljivo prelivali v interno akumulacijo. Če nam to uspe, bomo izboljšali tudi finančno substanco delovne organizacije. Le povečana, utrjena in prožnejša finančna substanca delovne organizacije omogoča tista poslovna tveganja, ki so nujna za uveljavljanje v mednarodnem trgovanju.

sprašujete — odgovarjamo

Prosim za pojasnilo na naslednji vprašanji:

— Z obratom družbene prehrane imamo pogodbeno organizirano prehrano med delovnim časom. Pri tem pa nastane problem evidentiranja tistih dni, ko delavci niso na delu in tako tudi niso upravičeni do regresa za prehrano med delom. Kako naj organiziramo evidenco?

— Katera organizacija združenega dela je delavcu dolžna izplačati regres za letni dopust glede na to, da je med letom spremenil delovno razmerje in s tem med letom prestopil v drugo organizacijo združenega dela?

L. Z. — Ljubljana, M. I. — Sečovlje

— V primeru pogodbeno organizirane prehrane je možno »izplačevati« delavcem datirane vrednostne bone, pri čemer odpade evidentiranje tistih dni, ko delavec ne dela. V tem primeru namreč lahko delavec »vnovči« bon samo tistega dne, ko dela, saj bon velja samo za določen dan. Možno pa je seveda tudi sproti evidentirati odsotnost z dela in »izplačevati« bone tako rekoč za nazaj. Ob takem načinu regresirane prehrane med delom so organizacije združenega dela dolžne zagotoviti, da bo delavec res vsak dan, ko je na delu, zaužil obrok, ne pa »vnovčeval« bonov enkrat mesečno.

— Regres za letni dopust izplača delavcu tista organizacija združenega dela, pri kateri delavec izrabi svoj redni letni dopust ne glede na to, kdaj je med letom prestopil v drugo organizacijo združenega dela.

V CENTRALNEM KOMITEJU ZKJ O DEVIACIJAH V TELESNOKULTURNEM ŽIVLJENJU

ZA VEČJO ODGOVORNOST!

Številne aktualne probleme smo doslej zanemarjali, zato smo se v praksi odmaknili od začrtane poti in sprejetih sklepov

O dejavnosti organizacij za telesno kulturo pri uresničevanju družbenega in idejnopolitičnega dela na telesnokulturnem področju so te dni spregovorili tudi v centralnem komiteju ZKJ. Že v uvodnih besedah je sekretar izvršnega komiteja predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc poudaril, da moramo posvetiti športu in telesni kulturi več pozornosti kot doslej, saj dobivajo nekateri problemi na tem področju našega družbenega življenja širše in večje razsežnosti, kot pa so samo športne.

Na omenjenem sestanku so razpravljali o številnih aktualnih vprašanjih našega telesnokulturnega življenja, ki v nemalo primerih niso v skladu z osnovnimi hotenji in smernicami, ki so jih začrtali komunisti za naš na daljnji družbenopolitični razvoj. Mnogi odstopajo od začrtane poti, mnogi bi radi delali po svoje, le v svojo osebno korist in ne glede na okolje, v katerem živijo in delajo. In med temi, so poudarili na sestanku v Beogradu, so tudi športne organizacije in posamezni športniki.

S tem v zvezi so bile omenjene tudi naše košarkarske organizacije, ki zbirajo okrog sebe čedalje več aktivnih športnikov pa tudi gledalcev, v katerih pa povsod ni vse tako, kot naj bi bilo. Sami športniki niso dovolj angažirani, še posebej vrhunski, v družbenem in idejnopolitičnem delu v svojih okoljih. Kakor da so brez potrebnega in stalnega stika z uresničevanjem etičnih norm vedenja in vplivanja na oblikovanje družbene vesti članstva, so poudarili na sestanku v CK ZKJ.

Tako kot v nekaterih drugih športih je postalo tudi v košarki zelo pereče vprašanje profesionalizma. Sistem tekmovanja namreč zahteva, da športniki vadijo dvakrat dnevno, da tekmujejo ob nedeljah in sredah, da veliko potujejo, tudi zunaj domovine. In v trenutkih, ko s polno pravico zahtevamo reafirmacijo prejšnjih sklepov pa tudi stališč izvršnega biroja, da v naši državi ne smemo širiti profesionalizma, se upravičeno zastavlja vprašanje, kako vse to uskladiti. Vsekakor gre za vprašanja, ki smo jih doslej zanemarjali in ki se jim bomo morali v prihodnje posvetiti z vso resnostjo.

Ker smo v zadnjem času priče povezovanju košarkarskih klubov z organizacijami združenega dela in ker gre pri tem za najrazličnejše razlage, so v centralnem komiteju ZKJ spregovorili tudi o tem. Poudarili so, da je tako povezovanje z ene strani koristno, ker postaja vrhunski šport bolj množičen, ker prihaja v tovarne. Športniki popularizirajo šport v širših plasteh delavske mladine, sami pa v stikih z njo bogatijo svoje samoupravne in idejnopolitične izkušnje. Vendar smo ob samoupravnih povezovanjih z organizacijami združenega dela priče tudi poskusom vzpostavljanja delovnih odnosov. Klub nosi ime delovne organizacije, nekateri njegovi igralci pa pridejo na njen plačilni seznam. To pa ne pomeni nič drugega kot profesionalizacijo.

O vsem tem, in še marsičem drugem bi se morali komunisti, zlasti športniki in funkcionarji odkrito pomeniti. Ekscesov v športu bi morali začeti razreševati tudi v socialistični zvezi, v občinskih pa tudi v centralnih komitejih zveze komunistov v republikah in pokrajinah. Čimprej mora uveljaviti načelo, da bo vsak odgovarjal za dogodke ali negativne pojave v okolju, v katerem živi in dela, so med drugim poudarili v CK ZKJ.

SKRB ZA MNOŽIČNO ŠPORTNO REKREACIJO V RADOVLJIŠKI OBČINI

Igrišča ob tovarnah

Z vse večjim zanimanjem za sindikalne športne igre se pojavljajo tudi težave, predvsem je premalo objektov in kadrov — Izdelati je treba programe za množično športno rekreacijo

Za sindikalne športne igre v radovljiški občini vlada vse večje zanimanje. Tako je na njih 1974. leta nastopilo 420 tekmovalcev iz 32 osnovnih organizacij sindikata, lani pa 860 iz 66 osnovnih organizacij, medtem ko je do konca letošnjega oktobra nastopilo na igrah že 1105 zaposlenih iz 93 osnovnih sindikalnih organizacij. Prireditelji pričakujejo, da se bo letošnjih iger udeležilo kakih 1600 članov sindikata ali skoraj 15% vseh zaposlenih v občini.

»Z vse večjim zanimanjem za športno rekreativno aktivnost«, pripoveduje Vlado Matjašič, sekretar občinskega sindikalnega sveta Radovljica, »pa naraščajo tudi težave. Predvsem zaradi pomanjkanja rekreacijskih prostorov in majhnega števila športnih delavcev, ki bi bili pripravljeni sodelovati pri organizaciji iger. Zato bi morali v organizacijah združenega dela pričeti z načrtovanjem delovnih mest za organizatorje rekreacije ali pa ta problem rešiti kako drugače. Vodstvu našega sindikalnega sveta bi bil v veliko pomoč poklicni organizator športne rekreacije, ki bi delal bodisi pri temeljni telesnokulturni skupnosti ali pri občinski zvezi telesnokulturnih organizacij. Vendar nas ne pesti samo ta problem. Zaskrbljeni smo tudi zavoljo tega, ker naši delavci ne morejo priti na vrsto v prenapolnjenih šolskih telovadnicah, saj so vsak dan zasedene tako rekoč od jutra do poznega večera. Zato smo organizacijam združenega dela predlagali, da bi, seveda v mejah možnosti, pričele ob tovarnah graditi lastna športna igrišča.«

DELAVCI OB STROJIH SO NAJBOLJ POTREBNI AKTIVNEGA ODMORA

Za sindikalne športne igre v radovljiški občini skrbi zadnja leta komisija za šport in rekreacijo. »Na razširjeni seji komisije sredi oktobra smo ugotovili,« nadaljuje Vlado Matjašič, »da bo treba posvetiti več pozornosti socialni strukturi nastopajočih na rekreacijsko-športnih prireditvah v občini. Izkušnje namreč kažejo, da je še vedno majhna prav udeležba neposrednih proizvajalcev, torej tistih, ki jim je aktivni odmor najbolj potreben. In ne samo to: posebno skrb bomo morali v prihodnje posvetiti tudi tistim delavcem, ki so zaradi narave svojega dela resno izpostavljeni možnostim poklicnih bolezni ali poškodb, med njimi najbolj vozniki viličarjev; takih pa je ta čas v občini že kakih 100 do 150...«

Sicer pa je bilo na seji slišati še več kritičnih mnenj, pripomb in predlogov, kako povečati aktivnost na področju športne rekreacije. Tako je Franci Vovk iz Verige povedal, da so za domala vse trim akcije v organizacijah združenega dela prepozno obveščeni, da bi lahko prijavili svoje ekipe.

»Poglejte, našega 1200-članskega kolektiva ni lahko obvestiti, čeprav se ljudje zanimajo za sindikalne igre. Vendar večkrat ne vemo, kdaj in kje potekajo tekmovanja. Za te akcije bi bilo treba več propagande. Pa ne samo to... Izdelati bi morali točen koledar tekmovanj in z njim pravočasno seznaniti organizacije združenega dela, ki bi poskrbele za objavo programa v svojih časopisih...« je povedal Franci Volk iz Verige.

V pogovor je posegel tudi Vito Rems, prav tako iz Verige:

»Ne samo v Verigi, tudi v drugih večjih delovnih organizacijah v občini čutijo potrebo po poklicnih organizatorjih rekreacije. Če ne gre drugače, bi jih za začetek zaposlili vsaj štiri ure dnevno. Z njihovo namestitvijo bi delo na področju športne rekreacije zaposlenih vsekakor močno zaživelo. V Verigi se zavedamo, kaj pomeni za delavca športna rekreacija, saj zanjo namenjamo vsako leto 6,5 milijona S din, kar ni malo. Seveda pa takih možnosti nimajo manjše delovne organizacije v občini.«

Vinko Iskra iz podjetja Vezenina Bled je na seji opozoril na visoke cene najemnin za uporabo šolskih telovadnic, ki pogosto presegajo finančne možnosti večine osnovnih organizacij sindikata.

»Toda ne gre samo za ta problem, veliko bolj nas skrbi, ker so skoraj vse telovadnice v občini dobesedno zaprte za popoldansko in večerno rekreacijo delavcev. Skoraj v celoti so jih zasedla športna društva. Zgovoren primer je telovadnica blejske šole, ki jo po končanem pouku uporabljajo izključno odbojkarji.«

PROGRAMI ZA MNOŽIČNO REKREACIJO

Med sprejetimi sklepi kot smernicah za nadaljnji razvoj športno rekreativne dejavnosti v radovljiški občini velja posebej opozoriti na zahtevo članov komisije za šport in rekreacijo pri občinskem sindikalnem svetu, da je treba tako kot za vrhunske športe izdelati programe tudi za množično športno rekreacijo, jih ovrednotiti in čimprej pričeti z njihovim uresničevanjem.

»Zavedamo se, da organizacije združenega dela tem nalogam še zdaleč ne bodo kos,« nam je dejal Vlado Matjašič, »zato naj bi jim poslej v večji meri priskočili na pomoč TKS in občinska ZTKO. Na zadnji razširjeni seji naše komisije smo sklenili predlagati TKS in ZTKO, da zavoljo čedalje obsežnejšega dela in obveznosti, ki jih imamo v vodstvu občinskih sindikatov redno zaposlita poklicnega organizatorja športne rekreacije. Izkušnje zadnjih dveh let so namreč pokazale, da so naši delavci in občani pripravljeni sodelovati in se udejstvovati na področju množične športne rekreacije. Le omogočiti jim moramo to!«

I. VIRNIK

Pokritih igrišč je malo, veliko premalo, da bi lahko prišli vsi na vrsto...

NOVICE, REZULTATI, MNENJA

KOPER

Kolesarska akcija

Temeljna telesnokulturna skupnost korpske občine je poskrbela še za eno množično TRIM akcijo: TRIM kolesarjenje, ki so se ga udeležili predvsem mladi, saj starejši, kot kaže, za tak podvig niso zbrali dovolj poguma. Sončen jesenski dan je privabil na start, ki je bil pred tovarno Tomos, nekaj več kot 300 ljubiteljev aktivnega razvedrila. Pot je vodila do Pridvora, kjer so se udeleženci akcije odžejali s čajem in prejeli kontrolni žig, nato pa so se vrnili na startno mesto, ki je bilo hkrati tudi cilj.

Organizatorji so nam povedali, da je akcija uspela. Udeležba je bila večja kot lani, škoda le, da so na start prišli samo mladi. Pa drugič! In da bi »drugič« še bolje uspeli, so se v Kopru odločili, da bodo takšne in podobne akcije propagirali predvsem v delovnih organizacijah. Tu so namreč ljudje, ki jim je aktivno razvedrilo še najbolj potrebno!

LJUBLJANA

Aktivni invalidi — športniki

Čeprav so se slovenski invalidi — športniki tako rekoč šele vrnili z državnega prvenstva v Ohridu, odkoder so prinesli najvišje lovorike in številna priznanja, ne držijo križem rok. Do konca letošnjega leta bodo namreč organizirali še tri republiška prvenstva.

Področna prvenstva v borbenih kegljaških igrah bodo 13. in 14. novembra, in sicer za področje Ljubljane in Dolenjske v Ljubljani, za Primorsko in Notranjsko v Kopru, za Gorenjsko in Zasavje v Škofji Loki, za Štajersko in Koroško pa v Mariboru. Republiško prvenstvo bo 12. decembra v počitniškem naselju vojaških vojnih invalidov v Strunjanu, kjer bo dan poprej tudi prvenstvo v plavanju. Republiško prvenstvo v sedeči odbojki pa bo 22. decembra. Na različnih športnih prireditvah je letos tekmovalo že blizu 18 tisoč invalidov — športnikov.

VELENJE

Drugi na krosu Politike

Letošnjega devetnajstega krosa Politike v Beogradu se je udeležila ekipa delavcev Gorenja v sestavi Dragan in Peter Anič, Josip Šamu in Milan Balek. V konkurenci najboljših jugoslovanskih dolgoprogašev so nastopili na 8.000 m dolgi progi in osvojili ekipno drugo mesto za ekipo Crvene zvezde in pred atletskim klubom Partizan.

Več letošnjih uspehov je spodbudilo prizadevne atlete iz Velenja, da so se odločili za nastop na velikem krosu Politike. Svoj nastop pa so okronali z naslednjimi mesti: Dragan Anič je bil peti, Josip Šamu sedmi, Peter Anič deveti, Milan Balek pa enajsti. To so najboljše uvrstitve predstavnikov slovenske atletike na krosu v Beogradu.

H. JERČIČ

NOVI SAD

Vsak peti na DŠI

V Novem Sadu je bilo te dni dvodnevno posvetovanje o telesni kulturi zaposlenih. Sekretar sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Mustafa Pljakić je ob tej priložnosti poudaril, da v zadnjih letih dosegamo pomembne rezultate pri razvoju športne rekreacije zaposlenih. Med drugim je tudi dejal, da sodeluje na delavskih športnih igrah že blizu milijon delavcev, kar vsekakor ni malo. Prav pa bi bilo, da sprožimo v osnovnih organizacijah združenega dela še širšo akcijo za razvoj telesnokulturne dejavnosti zaposlenih in da delovni ljudje v prihodnje še odločilneje vplivajo na to, kam gre njihov denar, ki ga dajejo za šport — je poudaril Mustafa Pljakić.

Namen mladinsko-sindikalne transverzale ITC, ki je razdeljena v tri dele, je, da bi čim več ljudi začelo izkoriščati svoj prosti čas za aktivno razvedrilo, za hojo po planinah. Letošnja druga etapa za srebrni znak je zajemala naslednje točke: Tončkov dom na Lisci, Partizanko na Veliki kopi, Andrejev dom na Slemenu, Poštarski dom pod Plešivcem, zavetišče Grohat na Raduhi, Menino planino, Čemšeniško planino, Partizanski vrh, Bolnišnico Franjo in Mirno goro na Dolenjskem. Na našem posnetku so udeleženci pohoda na Paški kozjak... (Foto: I. Jurhar)

STAVKOVNO GIBANJE V TOVARNI VERIG LESCE (IV.)

Enotni tudi v najtežjih trenutkih

Ob 40-letnici stavkovnega vala 1935-1936

Piše: Zorka Tribušon

DELAVSKA SOLIDARNOST — POMOČ K ZMAGI

Veliko moralno pomoč so imeli stavkujoči kovinarji v Lescah pri svojih somišljenikih — jeseniških kovinarjih. »Delavec« je 15. junija 1935. leta zapisal o tem: »Tretji dan po stavki so imeli delavci tovarniški sestanek, na katerega je prišlo do 40 Jeseničanov, gospod zastopnik politične oblasti pa jim je zabranil pristop na zborovanje, češ da je zborovanje samo za delavstvo tovarne, ne pa javno zborovanje, ki bi bilo dostopno vsem. Prihod tolikšnega števila jeseniških somišljenikov je dal spodbudo Leščanom, ki vedo, da v boju niso osamljeni in da je delavstvo v vsej državi na njihovi strani...«

Dokument Kominterne (poročilo za maj — junij 1935) »Stavkovno gibanje v Sloveniji« takole dokumentira dogodke V Lescah: »... Stavka v Lescah pri Jesenicah v Tovarni verig še traja (do 18. junija 14 dni). Delavci in delavke se odlično drže, posebno ženske. Delavke imajo stavkovne straže podnevi, moški pa ponoči. Delavci se bojujejo za ohranitev kolektivne pogodbe in za ponovno sprejetje odpuščenih delavcev. Solidarnost do stavkujočih delavcev v Lescah so pokazali tudi jeseniški železarji, ki so zbrali 1.500 dinarjev pomoči. Jeseniški železarji so tudi organizirali pohod v Lesce, kjer so imeli skupen zbor solidarnosti. V času zbora je 40 delavcev in delavk z Jesenic imelo stavkovno stražo pred tovarno v Lescah, da so vsi stavkajoči lahko prisostvovali zboru. Stavkokazi so bili samo poslovodje in majhno število preddelavcev. Takoj na začetku stavke so ženske preteple nekega stavkokaza in kasneje še enega žandarja. V bližini tovarne so postavili stavkajoči delavci svoje šotore, v katerih so ženske podnevi pazile svoje otroke. Stavko vodijo borbeni delavci. Vsi stavkajoči so se odločili, da bodo zdržali do končne zmage.«9)

EKONOMSKI POLOŽAJ DELAVCEV SE JE ŠE POSLABŠAL

V času stavke so jeseniški kovinarji na svojem velikem protestnem zborovanju proti vodstvu KID v delavskem domu na Savi 31. maja 1935. leta sprejeli med drugim posebno resolucijo. V njej so izrazili solidarnost s stavko kovinarjev v Lescah in jim zagotovili vso podporo.

Tovarno verig so na tem zborovanju zastopali: predsednik stavkovnega odbora Lenart Petrač, glavni delavski zaupnik Alojz Stojan, predsednik podružnice SMRJ Janez Justin, tajnik Alojz Brenkuš in članica

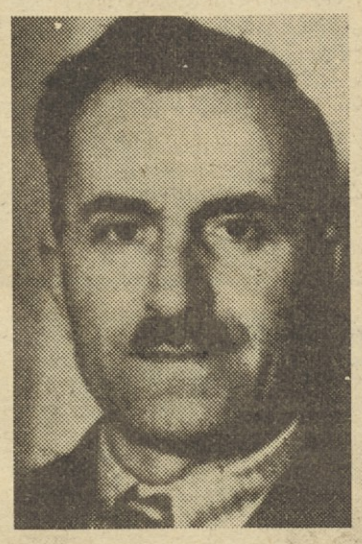

Janez Zupan, član stavkovnega odbora.

odbora SMRJ ter predsednica podružnice zveze delavskih žena in deklet Marija Justinova. Ti zastopniki so na zborovanju tudi spregovorili o vzrokih stavke v Lescah.

Stavkajoče delavce v Lescah so podprli in jih spodbujali k vztrajnosti tudi železničarji, ki so se dnevno z vlaki vozili mimo.

Že tako šibki ekonomski položaj delavcev se je v tritedenski stavki še poslabšal. Stavkovni odbor je organiziral pomoč in stopil v stik s trgovci in delavskim konzumnim društvom na Jesenicah. Trgovci so pristali na kreditiranje živil v času stavke. Ko je konzumno društvo z Jesenic poslalo potrebna živila v Lesce, jih je stavkovni odbor razdelil med socialno šibke delavce. Dobili so tudi denarno pomoč od oblastnega odbora SMRJ za Slovenijo iz Ljubljane, tako da so nekoliko ublažili materialno stisko.

SPORAZUM JE BIL PODPISAN 5. JUNIJA

Pogajanja so se začela šele šestnajsti dan stavke. Vodstvo stavkovnega odbora je iskalo stike z upravo podjetja, ki se je sprva izogibala razgovorov. Naročila podjetij so stalno naraščala, trgovci so brezuspešno zahtevali dobave blaga, tako je bilo vodstvo končno prisiljeno pogajati se z delavci, ki so kljub hudi ekonomski stiski vztrajali pri svojih upravičenih zahtevah.

Po dveh tednih je upravni odbor delniške družbe v Ljubljani poklical ravnatelja Hermana Hienga, ga opozoril na nevzdržno stanje in mu dal navodila za zaključek stavke. Pogajanja so bila v Ljubljani in v Lescah. Delniško družbo je zastopal ravnatelj Hieng, delavce pa zaupniki Alojz Stojan, Jože Tomejc, Metod Zrnec in Janez Frelih, predsednik stavkovnega odbora Lenart Petrač in predsednik podružniške SMRJ Janez Justin (vsi člani SMRJ). Sporazum je bil podpisan 5. junija 1935, zahteve pa so bile rešene z naslednjim rezultatom:

— urne mezde so se delno zvišale v nekaterih najbolj kritičnih obratih s pripombo, da se bodo druge mezde povečale po stavki;

— priznan je bil 7-dnevni plačan bolniški dopust;

— priznan je bil plačan letni dopust (na deset let službe 3 dni);

— sprejet je bil sklep, da se zgradi kolesarnica in uredijo umivalnice ter kopalnice s prho.

---

9) Fotokopija dokumenta Kominterne je v zgodovinskem arhivu CK ZKS v Ljubljani.

10) Ustni vir: Lenart Petrač

Delavke Tovarne verig Lesce slikane pred stavko leta 1935. Druga od leve stoji Kati Triplat, članica stavkovnega odbora, tretja pa Marija Justin, predsednica Zveze delavskih žena in deklet. Obe sta bili po stavki odpuščeni iz tovarne.

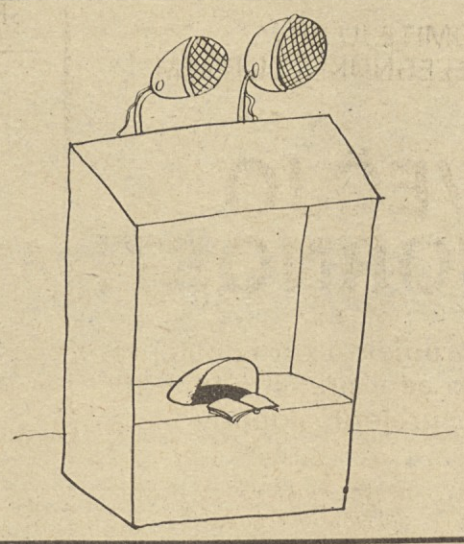

— Ko sem povedal svoj predlog, so sicer dvignili roke, ampak ... nadme ...

Karikaturi: A. Novak

NAGRADNA KRIŽANKA

Rešitve pošljite do 11. 11. 1976 na naslov: ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici NAGRADNA KRIŽANKA. Nagrade 200, 150 in 100 din.

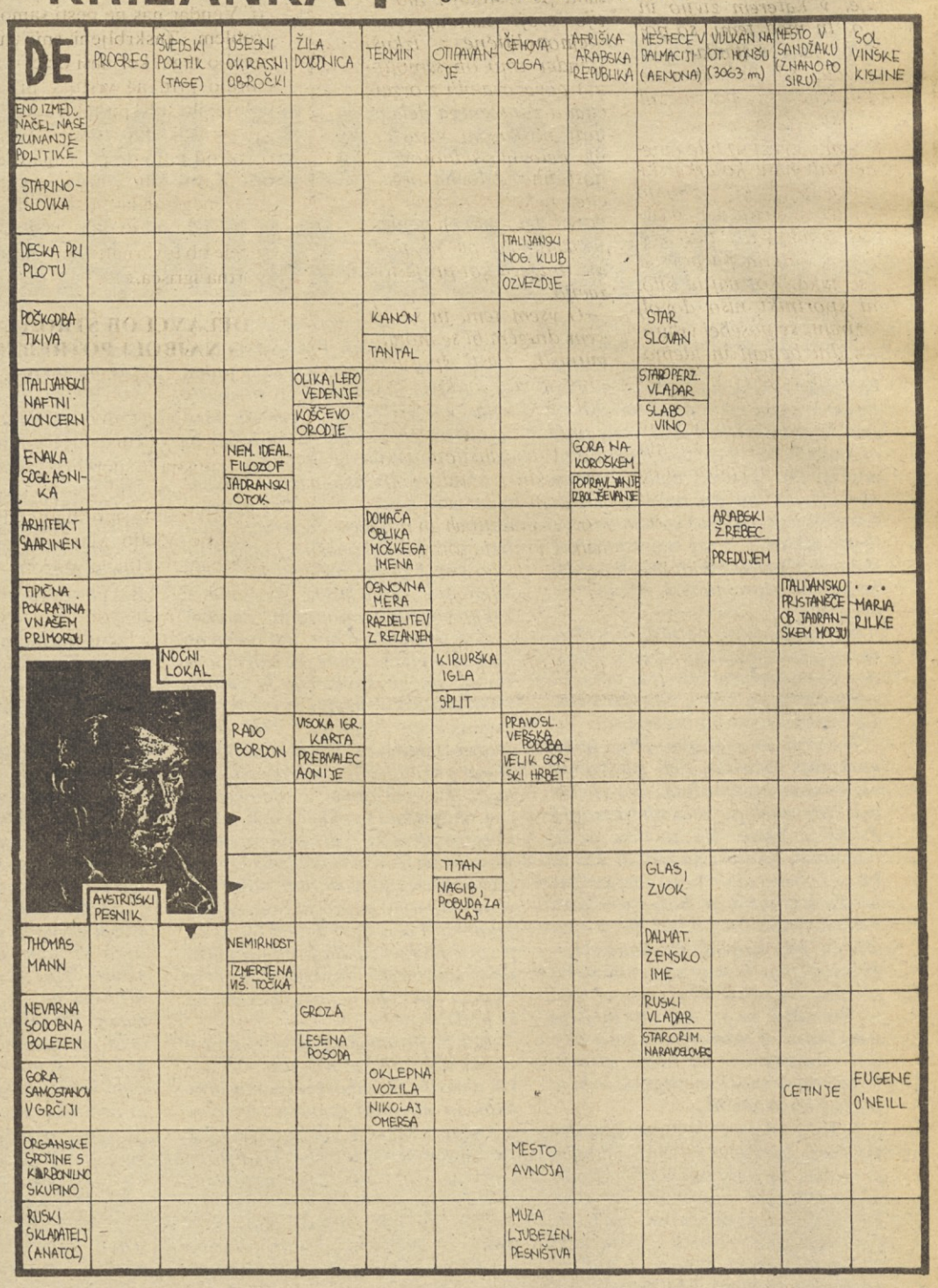

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Komercialist, avanturistka, nadav, Andrej, tlak, gnu, ilo, gobi, je, kramarček, ta, Oise, ortogon, kokra, talent, Adana, Amin, Eros, iktus, SJ, selena, PT, partner, ora, una, Kopitar, tesar, Takovo, nitka, ISO, NS, Irena, Kandit, korab, Atenka.

IZŽREBANI REŠEVALCI IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE:

1. nagrada, 200 din: Štefka Volavšek, Rogatec 74-a, 63252 Rogatec;
2. nagrada, 150 din: Nina Pogačar, Meškova 8, 61000 Ljubljana;
3. nagrada, 100 din: Olga Rituper, Kidričeva 16, 69000 Murska Sobota.

Nagrade bomo poslali po pošti.

RESNIČNA ZGODBA | SKRB ZA ČLOVEKA V NAŠI SAMOUPRAVNI PRAKSI

Kako je Štef postal zadeva

»V ospredju vsega našega prizadevanja mora biti človek, njegove življenjske in delovne razmere in možnosti, da svobodno uveljavlja svoja samoupravna družbena hotenja.«

Tako je konferenca osnovnih sindikalnih organizacij v OZD IKS zapisala v svoj srednjeročni delovni program, podobno misel pa lahko najdemo tudi v njihovem statutu in v samoupravnem sporazumu o združitvi temeljnih organizacij v skupno delovno organizacijo.

In se je zgodilo, da je v ospredju njihovega tritedenskega prizadevanja v letošnjem avgustu res bil človek.

Štef Podgornik.

Pred dvemi leti je zapustil svoje rodne Haloze in prišel v Ljubljano po kos kruha in lepo obleko in vse tisto, kar mesto obetavnega nudi nadebudnemu kmečkemu fantu brez strokovne izobrazbe.

Ko se je zaposlil v OZD IKS, je že preskusil svoje delovne zmogljivosti v štirih organizacijah združenega dela, kjer niso bili kaj prida zadovoljni z njim, je pa bilo to nezadovoljstvo obojestransko. Povsod so namreč terjali, da mora priti na delo točno ob šestih zjutraj vsak delovni dan. Fanta, ki je doma v gorici delal, kadar je pač bilo treba delati, in ležal pod hruško, ko je bilo v vinogradu že vse postorjeno, ta tovarniška disciplina ni kdo ve kaj veselila. V petem podjetju, kjer je zakuhal »zadevo Podgornik«, o kateri govorimo, so ga v treh mesecih dvakrat javno opomnili, ker je zamujal na delo, imel je devet plavih, ki so mu jih odšteli od dopusta. Bil je torej dokaj nediscipliniran neposredni proizvajalec in ko v začetku letošnjega avgusta več kot teden dni ni našel poti v tovarno, je njegovo delovno razmerje pri OZD IKS samo po sebi ugasnilo. In to mu je organizacija združenega dela skušala tudi pismeno sporočiti, ko se je Štef, ves nasmejan, ponovno pojavil na svojem delovnem mestu in delovodji razložil, da je bil »nekaj bolan«, pa nikakor ni mogel razumeti, da se je sam izključil iz kolektiva.

Podgornik se je pritožil. Napisal je pismo delovni organizaciji in v njem tole povedal:

»Ne strinjam se z odločitvijo o prenehanju mojega delovnega razmerja, kajti vi vidite zgolj posledice, ne pa tudi vzrokov. Predvsem niste upoštevali, da že dve leti, odkar živim v Ljubljani, nimam niti postelje, kaj šele stanovanja. Do pozne jeseni spim na senikih v okolici mesta, pozimi pa v čakalnici na železniški postaji, vendar le nekaj ur; tamkaj so hudi miličniki in me preženejo v park pred postajo, kjer počakam jutro. To dejstvo je bistveno vplivalo na mojo delovno sposobnost in povzročilo tiste disciplinske prekrške. Vsega tega ne bi bilo, če bi imel stanovanje.«

Podgornikovo pritožbo je OZD sprejela ob koncu avgusta in takoj so jo vzeli v postopek ter pri tem upoštevali vsa pravila, zapisana v zakonu o delovnih razmerjih in v samoupravnih aktih podjetja.

Najprej so o njej razpravljali na sestankih sindikalnih skupin v Štefovem nekdanjem tozdu, kjer so se dogovorili za stališče do omenjenega problema, ki so ga potlej dokončno oblikovali na skupni seji poverjenikov in izvršnega odbora osnovne sindikalne organizacije. Sklenili so, da njegove »pritožbe zavoljo resnih kršitev delovnih dolžnosti ni možno upoštevati, čeprav je res, da je neurejeno stanovanjsko vprašanje pomembno vplivalo na nedisciplino omenjenega delavca.« Rekli so tudi, da bi kazalo v bodoče »bolj pozorno spremljati življenjske razmere mladih delavcev, zlasti njihove stanovanjske tegobe, in ta sklep so zapisali v svoj sindikalni program, tja, kjer tudi pravijo, da bodo stanovanjske probleme v njihovem podjetju rešili do konca leta 1983.

O tem sindikalnem stališču so potem razpravljali na zborih delovnih ljudi, kjer so razpravljalci govorili vse tisto, kar so že povedali na sestankih sindikalnih skupin, zlasti pa o potrebi po izboljšanju delovne discipline, ki pri njih, kot kaže, še ni dobila domovinske pravice; predlog sindikata pa so z glasovanjem potrdili.

S tem je bila »zadeva Podgornik« končana.

Temeljna organizacija, v kateri dela 1.400 delavcev, je zanjo porabila skoraj 2.800 delovnih ur, in izračunali so, da bi v tem času, ko so stroji stali, lahko ustvarili 26 milijonov starih dinarjev dohodka. Toliko pa je treba dandanes odšteti za majhno enosobno stanovanje.

Zdaj je Štef že tri mesece nezaposlen in vsak drugi teden pride na sindikat po podporo.

Toda to je že drugo področje naše družbene skrbi za človeka.

JANEZ VOLJČ

SLOVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI V SODELOVANJU Z RAZISKOVALNO SKUPNOSTJO SLOVENIJE, REPUBLIŠKIM KOMITEJEM ZA VARSTVO OKOLJA IN REPUBLIŠKIM KOMITEJEM ZA ZDRAVSTVENO IN SOCIALNO VARSTVO

objavlja, da bo v maju 1977. leta — v ljubljanskih ekoloških dnevih ob 2. mednarodni razstavi »tehnika za okolje 77« priredila strokovno posvetovanje

»VPLIVI OKOLJA NA ČLOVEKOV ORGANIZEM«

Namen posvetovanja je

— pregledati medicinska in druga znanstvena spoznanja o učinkih in posledicah različnih zunanjih vplivov na človekov organizem,

— spoznati prizadevanja in uspehe naših zdravstvenih, pedagoških, raziskovalnih, socialnih, varstvenih, proizvajalnih, upravnih in drugih družbenih dejavnikov glede varstva človeka v njegovem naravnem in družbenem okolju,

— spodbuditi raziskovalno delo, ustrezno družbeno organiziranost in aktivnost, družbene dogovore in ukrepe za zagotovitev zdravih pogojev delovnih ljudi in občanov za življenje in delo.

Na posvetovanje zato vabimo vse strokovnjake, znanstvenike in predstavnike organizacij, ki lahko prispevajo k uspešnosti posvetovanja, zlasti če se želijo vključiti v ustrezna proučevanja raziskovalne naloge in v eksperimentalno delo.

Posvetovanje je odprto tudi za druge udeležence, ki (s kotizacijo) prispevajo h kritju stroškov.

V ta namen razpisujejo prireditelji pogoje in roke za

PRIJAVE POROČIL IN SPOROČIL

1. Poročevalci prijavijo — V NOVEMBRU 1976. LETA NASLOV IN ORIS TEME

2. POROČILA, za katera avtorji ali organizacije želijo, da so objavljena v publikaciji posvetovanja, morajo biti oddana — V JANUARJU 1977. LETA

3. Prireditelji sklenejo (praviloma v decembru 1976) s poročevalcem pogodbo o pogojih za pripravo poročila in o avtorskem honorarju za poročilo.

4. Publikacija posvetovanja (Naše okolje) izide — V MARCU 1977. LETA, da bi se v aprilu 1977. leta sestale sekcije, pregledale dospelo gradivo, se zavzele za uspešno izvedbo posvetovanja in pripravile predloge stališč in priporočil.

Prireditelji pozivajo vse organizacije, ki skrbe za zdravje ljudi in za njihovo dobro počutje, varno in uspešno delo, urejeno okolje in za ustrezne dejavnosti v njem, da prispevajo k zasnovi in izvedbi posvetovanja ter k čim preglednejši oceni razmer pri nas. Vse intenzivneje proučujemo vplive okolja na človeka in sprejemamo različne ukrepe, v tem srednjeročnem obdobju (do 1980) pa smo se dogovorili o zelo pomembnih nalogah in preureditvah našega okolja.

Na osnovi teh spoznanj bodo predlagani različni družbeni ukrepi za varstvo okolja.

Vsa sporočila in vprašanja naslavljajte na odbor posvetovanja:

SLOVENSKO AKADEMIJO ZNANOSTI IN UMETNOSTI, Svet za proučevanje in varstvo okolja

61000 Ljubljana, Novi trg 3-II., tel.: 23-961

HUMORESKA

METLE IN PALICE NIKAR!

Takoj ko predsednica mladine, Polonca Fričko, odide, Tine Brihta kar pade v naslonjač. Kako močno človeka zdela takle pogovor. Ko bi rekla le eno besedo o delu, ki da se ga bodo lotile bolj z vnemo. Kaj še! Kar naprej ista pesem: smo premalo plačane, se nas premalo upošteva, zakaj so le ta stare lahko tajnice in še druge takšne... Vrag naj vzame vse skupaj! Metle bi bilo treba in palice, ne pa kar naprej božati. Riba smrdi pri glavi!

Joj, moj pritisk! pomisli Tine Brihta in seže v predal po tableto. Tovariš, ne razburjajte se! Da, tako je, zdravnik že ve, zakaj človeka svari. Le mirno kri pa bo vse dobro!

Na vrsti so zdaj akti. Hiša se bo vsak hip razletela, šefi pa bašejo vanjo nove in nove ljudi. Ko bi človek vsaj vedel, po kakšnih kriterijih! Prišel je Tone. Na zavodu so se oddahnili, da so se ga znebili, ker ni bil za nobeno rabo, tu pa zdaj izsiljuje. Zaradi njega je bilo treba tisto delovno mesto napihniti do stropa, zraven pa, kajpak, še stanovanje. Pripeljal ga je Tomaž, razumljivo. Pa Cvetka, Štefan, Polde... A najhuje je, ker nihče ne ve, kdo vse stoji za temi ljudmi. S sistemizacijo je pa tako kot s harmoniko: če hočeš spraviti koga pod streho, jo raztegneš, če bi se pa rad koga znebil...

In kaj je zdaj to!? Spet nova prošnja! Naša barka je že tako in tako prepolna. Le kam naj potaknem vse te ljudi!? Kam plovemo!? In Tine Brihta vzame v roke prošnjo in bere:

»Podpisana Tonka Visočnica, rojena 27. maja 1948 v Ljubljani (delavska družina), zdaj stanujoča v Mariboru, ulica Treh cesarjev št. 18, se na osnovi razgovora z vašim tovarišem direktorjem Janezom Železnikom in članoma kolegija Štefanom Ovco ter Tinetom Pohlevnom prijavljam (v primeru sprejetja mojih pogojev) na prosto delovno mesto referanta za reševanje perečih ekonomskih problemov v oddelku za tekočo gospodarsko situacijo.

Moji pogoji izhajajo tako iz sedanjega položaja, ki ga posedujem, kakor tudi iz plansko odbranih smotrov v svrho dokončanja magisterija iz visokega programiranja poslovnih ciljev kot perspektivne discipline v sklopu novih ekonomskih znanosti.

Kar se položaja tiče, naj omenim, da sem vodja ekonomske ekipe, to je štabne službe direktorja, ki zajema plan, analitsko obdelavo podatkov in organizacijo razvoja. Tu imam možnost makroekonomskega študijskega poglabljanja, interdisciplinarnega kompariranja z določenimi izsledki pa tudi vpogled v mikroekonomske premike določenih procesov v organizaciji dela in realizaciji rezultatov. Mesečno dosegam 880 tisoč starih dinarjev poprečja brez nadur, kilometrin in drugih dodatkov, ki mi po pravilniku pripadajo na sedanjem delovnem mestu. Vaša odločitev bi se morala v globalu nanašati nekako na ta podatek.

Kar se pa magisterija tiče, sem v zaostanku s plačilom 1,200.000 starih dinarjev na račun prevoznih stroškov in 250.000 dinarjev vpisnine oziroma šolnine. Če se boste odločili za moj sprejem v delovno razmerje z vašo delovno skupnostjo, dopuščam možnost za odpis teh stroškov s pripombo, da bom naknadno priložila potrdilo v zvezi s stroški absolventske strokovne ekskurzije maja 1977 na Kitajsko.

Nadalje potrebujem vsaj dvosobno stanovanje s centralno kurjavo. Če prakticirate odobravanje kreditov za nakup lastnega stanovanja, bi vsekakor prvenstveno reflektirala na nakup lastnega stanovanja, ker imam že privarčevanih nekaj lastnih sredstev, kar naj bi stimuliralo vašo dokončno odločitev.

S spoštovanjem, vaša Tonka Visočnica.«

Ta ženska je pa od vraga! mrzlo spreleti Tineta Brihto. Niti toliko ne počaka, da bi prestopila prag, že od zunaj strelja. Le kdo ji daje municijo. Kaj če ne Slavko sam. Z njo bodo še križi.

Brez razburjanja! Za vsak primer poseže Tine Brihta še enkrat v predal po tableto, potem pa sklene: Jaz že ne bom proti! Zakaj bi za druge hodil po kostanj v žerjavico!? Kakor si bodo postlali tako bodo ležali. Če bodo kdaj šli ali bodo morali iti, bodo morali potegniti tudi svojo kadrovsko kolono za seboj. Če je ne bodo, njihova stvar; se bo vsaj videlo, kakšne barve so. Tudi v tem primeru velja: le mirno kri!

Ampak nekaj je kljub temu treba storiti za večjo aktivizacijo strokovnega in administrativnega aparata, sklene Tine Brihta. Če se zaradi drugega ne — zaradi pritiskov od zunaj. Ali je sploh možno povečati delovni učinek takšnega aparata, kakršen je naš. To nikakor ni neumno vprašanje! ugotovi Tone Brihta in nekoliko mu odleže. Kaj ko bi o tem povprašal kakšnega strokovnjaka?

— Tovarišica Francka?

— Prosim, tovariš Tine!

— Zvežite me, prosim, s tovarišem Lojzetom Drilom, direktorjem inštituta za metrološko merjenje produktivnosti dela!

— Meteorološko?

— Ne, metrološko!

— Takoj, tovariš Tine!

VINKO BLATNIK

Monografija »Ljubljana«

Nova in izvirna knjiga o Ljubljani!

Reprezentativno darilo, ki ga bo vesel vsak Slovenec, vsak poslovni prijatelj, vsak osebni prijatelj izven meja naše dežele.

Monografija Ljubljane je tiskana v slovenski in nemško-angleški verziji na velikem formatu 24 X 30 cm, vezana v platno, z večbarvnim ščitnim ovitkom.

Cena 400 din.

Knjigo lahko naročite pri ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4

NAROČILNICA

Nepreklicno naročamo ..... izvodov monografije »LJUBLJANA« pri ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4.

Knjige pošljite na naslov: .....

.....

Poštna številka, kraj .....

Datum ..... Čitljiv podpis naročnika: (z žigom)

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu knjige.

DE

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije. Izdaja ČZP Delavska enotnost. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. leta. List urejajo: ANDREJ AGNIČ, VOJKO ČERNELČ (glavni urednik in direktor), SONJA GAŠPERŠIČ, MILAN GOVEKAR, MARJAN HORVAT, RAFAEL LINDIČ (tehnični urednik), BORIS RUGELJ, BOJAN SAMARIN (odgovorni urednik), JANEZ SEVER, IGO TRATNIK, ANDREJ ULAGA, IVO VIRNIK in JANEZ VOLJČ. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ulica 4, poštni predal 313/VI; naročninski oddelek tel.: 310-033, int. 278; uredništvo, tel.: 316-672, 323-554, 316-695 in 310-033; komerciala: Ljubljana, Tavčarjeva 5, tel.: 312-691. Račun pri SDK Ljubljana, št. 50100-601-11807, devizni račun pri Ljubljanski banki št. 501-620-7-121100. Posamezna številka stane 3,00 din, letna naročnina je 150,00 din. Rokopisov ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk »Ljudska pravica«, Ljubljana.